

PŘEDSTAVITELÉ CHEMICKÉ OBCE V ČECHÁCH, ČESKOSLOVENSKU A NA SLOVENSKU

Pavel Drašar, redaktor

soubor referátových článků
Vydala Česká společnost chemická
v edici Chemické listy
1. vydání
Praha 2024

PŘEDSTAVITELÉ CHEMICKÉ OBCE V ČECHÁCH, ČESKOSLOVENSKU A NA SLOVENSKU

Pavel Drašar, redaktor

soubor referátových článků

Vydala Česká společnost chemická v edici Chemické listy

1. vydání
Praha 2024

ČESKÁ SPOLEČNOST CHEMICKÁ

Edice Chemické listy

PŘEDSTAVITELÉ CHEMICKÉ OBCE V ČECHÁCH, ČESKOSLOVENSKU A NA SLOVENSKU

Vydala: Česká společnost chemická v edici Chemické listy © 2024
Novotného lávka 5, CZ-116 68 Praha 1
v roce 2024
Šéfredaktor: prof. RNDr. Vlastimil Vyskočil, Ph.D.
Redakce: prof. RNDr. Pavel Drašar, DSc.
Prepress: Ing. Radmila Řápková

Elektronická verze ve formátu PDF.
Formát 21,0 × 29,7 cm, počet stran 74, elektronické vydání.

Publikace je určena zejména pro potřeby redaktorů ČSCH, autorů rukopisů, učitelů a studentů, členů České společnosti chemické a ke studijním a dokumentačním účelům.

Některé produkty jmenované v této knížce mohou být registrovány jako chráněné známky, i když se může zdát, že tento fakt není explicitně vyjádřen v textu. Toto vynechání není zanedbání autorských a ochranných práv vydavatelem, neboť takové názvy jsou použity jako generické. Obsah publikace je možno použít za předpokladu plného citování zdroje. Přímý přetisk a jakékoliv úpravy jsou vyhrazeny a jsou možné pouze na základě písemného souhlasu vydavatele (ČSCH, adresa výše).
Veřejné šíření části či celé této publikace je povoleno pouze v nezměněné podobě.

Představitelé chemické obce v Čechách, Československu a na Slovensku: © ČSCH, 2024

ISBN 978-80-88307-18-1

Autorský kolektiv:

ZDENĚK BĚLOHLAV,

Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Technická 5, 166 28 Praha 6, Česká republika

PAVEL DRAŠAR,

Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Technická 5, 166 28 Praha 6, Česká republika

PAVEL CHUCHVALEC,

Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Technická 5, 166 28 Praha 6, Česká republika

BOHUMIL KRATOCHVÍL,

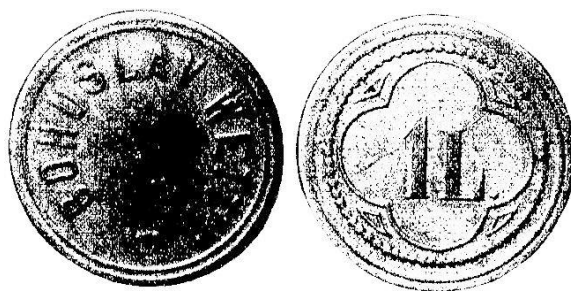
Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Technická 5, 166 28 Praha 6, Česká republika

VIKTOR MILATA,

Slovenská technická univerzita v Bratislave, Radlinského 9, 81237 Bratislava, Slovensko

RADMILA ŘÁPKOVÁ

Chemické listy, redakce, Novotného lávka 5, 116 68 Praha 1, Česká republika

Obsah:

PŘEDSTAVITELÉ CHEMICKÉ OBCE V ČECHÁCH, ČESKOSLOVENSKU A NA SLOVENSKU (Místo úvodu) Zdeněk Bělohav, Pavel Drašar, Pavel Chuchvalec, Bohumil Kratochvíl, Viktor Milata, Radmila Řápková	1
HISTORIE A SOUČASNOST REGISTRACE CHEMICKÝCH SPOLKŮ Pavel Drašar	3
PŘESEDOVÉ ISIS, SPOLKU PRO VZDĚLÁNÍ V OBORU CHEMIE A POMOCNÝCH VĚD, V LETECH 1864–1873 Pavel Drašar	13
NEUMANN KAREL AUGUSTIN, PRVÝ PROFESOR CHEMIE A CHEMICKÉ TECHNOLOGIE NA PRAŽSKÉ POLYTECHNICE Pavel Drašar	19
PŘESEDOVÉ SPOLKU ČESKÝCH CHEMIKŮ 1872–1907 Pavel Drašar	22
PŘESEDOVÉ SPOLEČNOSTI CHEMICKÉ V LETECH 1904–1943 Pavel Drašar	31
JEDINÝ PŘESED SPOLEČNOSTI PRO PRŮMYSL CHEMICKÝ V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM 1893–1907 Pavel Drašar	39
POVÁLEČNÍ PŘESEDOVÉ ČESKOSLOVENSKÉ SPOLEČNOSTI CHEMICKÉ, PŘEDCHŮDCI PROF. ČŮTY Pavel Drašar	42
TŘI POVÁLEČNÍ PŘESEDOVÉ ČESKOSLOVENSKÉ SPOLEČNOSTI CHEMICKÉ Pavel Drašar, Pavel Chuchvalec, Zdeněk Bělohav	47
FUNKCIONÁŘI ČESKOSLOVENSKÉ A ČESKÉ SPOLEČNOSTI CHEMICKÉ PO ROCE 1965 Radmila Řápková, Pavel Drašar	50
PŘESEDOVÉ ORGANIZACÍ SLOVENSKÝCH CHEMIKŮ DO KONCE 20. STOLETÍ Pavel Drašar, Viktor Milata	57
CHEMICKÉ LISTY – LISTY CHEMICKÉ Pavel Drašar	63
KRÁTKÝ PŘÍBĚH NEJSTARŠÍHO ČESKÉHO CHEMICKÉHO ČASOPISU A JEHO POKRAČOVÁNÍ Pavel Drašar	65
ŠÉFREDAKTOŘI CHEMICKÝCH LISTŮ Bohumil Kratochvíl, Pavel Drašar	67

PŘEDSTAVITELÉ CHEMICKÉ OBCE V ČECHÁCH, ČESKOSLOVENSKU A NA SLOVENSKU

ZDENĚK BĚLOHLAV^a, PAVEL DRAŠAR^a, PAVEL CHUCHVALEC^a, BOHUMIL KRATOCHVÍL^a,
VIKTOR MILATA^b a RADMILA ŘÁPKOVÁ^c

^a Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Technická 5, 166 28 Praha 6, Česká republika, ^b Slovenská technická univerzita v Bratislave, Radlinského 9, 812 37 Bratislava, Slovensko, ^c Chemické listy, redakce, Novotného lávka 5, 116 68 Praha 1, Česká republika
drasarp@vscht.cz

Došlo 15.4.24, přijato 29.4.24.

Článek přináší shrnutí série publikací mapujících představitele chemických společností, šéfredaktory chemických časopisů a funkcionářů ČSCH a SCHS.

Klíčová slova: představitelé chemických společností, šéfredaktori chemických časopisů, funkcionáři ČSCH

Přestože máme starší přehledné zdroje o historii a funkcionářích chemických společností na našem území z per O. Hanče a L. Jenšovského^{1,2}, ne všechno je tam popsáno do podrobností, které se současným badatelům podařilo vypátrat v archivu ČSCH, ale i například pomocí moderních genealogických a archivních pomůcek³⁻⁵.

Chemické listy proto přinesly sérii článků, které popisují historii a registrační údaje spolků chemiků od památného roku 1865, kdy student techniky F. E. Fischer z Prahy navrhl zřídit spolek „Isis“, Spolek pro vzdělání v oboru chemie a pomocných věd (Verein zur Ausbildung in der Chemie und der Hilfswissenschaften), který byl skutečně ustaven 24. 4. 1866 v Praze⁶. Paralelně pak byl publikován seznam předsedů tohoto spolku⁷. Časopis zdůraznil též život a dílo prvního profesora chemie a chemické technologie na pražské technice, Karla Augustina Neumanna⁸.

V dalším pokračování byl publikován přehled představitelů chemické obce⁹ v letech 1872–1907 a v období konce Rakouska-Uherska až po dobu první republiky v letech 1907–1943 (cit.¹⁰). V období 1893–1907 existovala vedle chemické společnosti, z iniciativy průmyslově orientovaných chemiků, Společnost pro průmysl chemický v Království českém. Ukázalo se však později, že „držet“ dvě podobné společnosti bylo obtížné, a tak tato společnost pokračuje po sloučení s Chemickou společností, Spolkem českých chemiků v roce 1907 jako „Česká chemická společnost pro vědu a průmysl“. Jediným předsedou Společnosti pro průmysl chemický v Království českém byl Jan Baptista Lambi¹¹.

Po dobu druhé světové války bylo spolkaření do jisté míry omezeno a rozkvět nastal opět po obnovení Československa^{12,13}.

Pro přehlednost byl publikován i širší přehled vedoucích představitelů¹⁴ Československé a České společnosti chemické, který uvádí funkcionáře od voleb roku 1965, čímž navazuje na seznam Hančův¹ a přináší tak seznam funkcionářů zvolených až do roku 2025.

Samostatná organizovaná spolková činnost chemiků na Slovensku začala krystalizovat na počátku roku 1927. Ustavující schůze „Čsl. společnosti chemické, odbočky v Bratislavě“ se konala v Bratislavě dne 30. listopadu 1929. Tento časopis přinesl též úplný seznam předsedů SCHS od roku 1929, který SCHS považuje za svůj prvo počátek, a to až do konce 20. století¹⁵.

Protože spolkový časopis patřil ve všech svých podobách vždy k zásadním pilířům Společnosti^{16,17}, je samozřejmé, že byl zde publikován i seznam šéfredaktorů¹⁸.

Historiografie oboru jako chemie znamená pro současnost i budoucnost významný zdroj jak informací o jednotlivých představitelích obce tohoto oboru, tak i o celkovém společenském dění, které bylo chemickými spolky samozřejmě odraženo.

LITERATURA

1. Hanč O.: *100 let Československé společnosti chemické, její dějiny a vývoj 1866–1966*. Academia, Praha 1966.
2. Bláha K., Tomko J.: *Československá společnost chemická při ČSAV, Slovenská chemická spoločnosť pri SAV 1976–1985*. Academia, Praha 1987.
3. <https://kramerius5.nkp.cz/>, staženo 14. 4. 2024.
4. <https://katalog.ahmp.cz/pragapublica/>, staženo 14. 4. 2024.

5. <https://www.myheritage.cz/>, staženo 14. 4. 2024.
6. Drašar P.: Chem. Listy 115, 506 (2021).
7. Drašar P.: Chem. Listy 117, 238 (2023).
8. Drašar P.: Chem. Listy 117, 448 (2023).
9. Drašar P.: Chem. Listy 117, 244 (2023).
10. Drašar P.: Chem. Listy 117, 48 (2023).
11. Drašar P.: Chem. Listy 117, 451 (2023).
12. Drašar P.: Chem. Listy 117, 43 (2023).
13. Drašar P., Chuchvalec P., Bělohav Z.: Chem. Listy 116, 614 (2022).
14. Řápková R., Drašar P.: Chem. Listy 116, 631 (2022).
15. Drašar P., Milata V.: Chem. Listy 117, 641 (2023).
16. Drašar P.: Chem. Listy 117, 593 (2023).
17. Drašar P.: Chem. Listy 116, 638 (2022).
18. Kratochvíl B., Drašar P.: Chem. Listy 115, 498 (2021).

Z. Bělohav^a, P. Drašar^a, P. Chuchvalec^a, B. Kratochvíl^a, V. Milata^b, and R. Řápková^c
(^a *University of Chemistry and Technology, Prague, Czech Republic*, ^b *Slovak Technical University in Bratislava, Bratislava, Slovakia*, ^c *Chemické Listy, Editorial Office, Prague, Czech Republic*): **Representatives of the Chemical Community in Bohemia, Czechoslovakia and Slovakia**

The article provides a summary of a series of publications mapping representatives of chemical companies, editors-in-chief of chemical journals and officials of Czech Chemical Society (ČSCH) and Slovak Chemical Society (SCHS).

Keywords: representatives of chemical societies, editors-in-chief of chemical journals, Czech Chemical Society officials

Užití tohoto díla se řídí mezinárodní licencí Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode.cs>), která umožňuje neomezené využití, distribuci a kopírování díla pomocí jakéhokoliv média, za podmínky řádného uvedení názvu díla, autorů, zdroje a licence.

HISTORIE A SOUČASNOST REGISTRACE CHEMICKÝCH SPOLKŮ

PAVEL DRAŠAR

Vysoká škola chemicko-technologická, Technická 5,
166 28 Praha 6
drasarp@vscht.cz

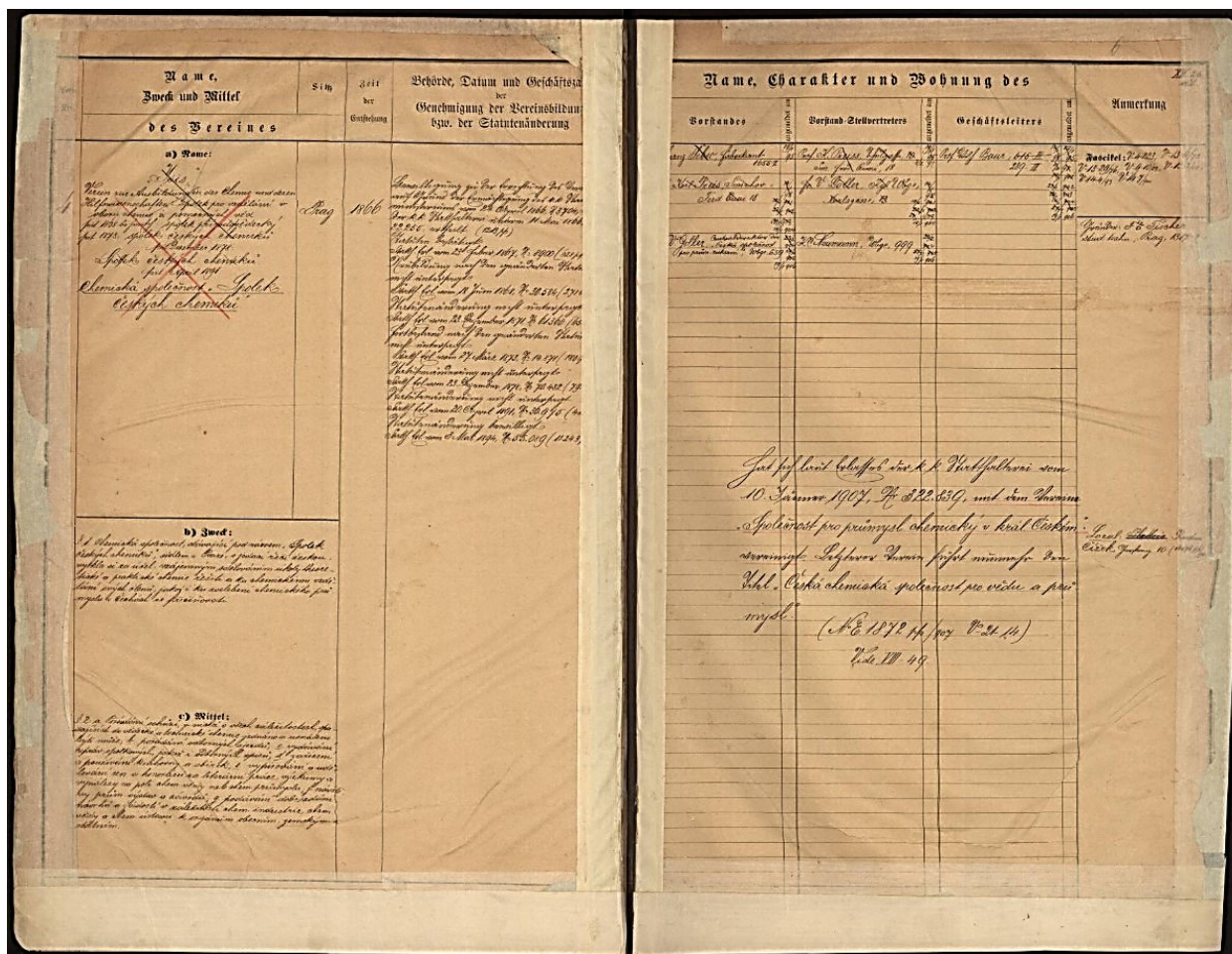
Došlo 5.5.2021, přijato 17.5.21.

Klíčová slova: chemické spolky, historie, registrace, hlavní osobnosti

Archiv hlavního města Prahy ve svém Spolkovém katastru¹ zaznamenává 18 571 spolků. V něm jsou zachy-

ceny spolky chemiků a je zajímavé se seznámit s historií spolkaření v tomto oboru. Zaměříme se na spolky občanské, naopak spolky firem a firmy budeme tentokrát pomíjet. K tomuto pojednání připojujeme několik dobových dokumentů.

Pod signaturou VIII/0004 nalézáme „Isis“ Spolek pro vzdělání v oboru chemie a pomocných věd (Verein zur Ausbildung in der Chemie und der Hilfswissenschaften) založený r. 1866 (24. 4. 1866; potvrzen úředně 11. 5. 1866), s následujícími poznámkami: 1868 „böhmisch“ spolek přírodovědecký, 1873 spolek českých chemiků, Dezeňber 1878 Spolek českých chemiků a 1891 Chemická společnost Spolek českých chemiků (obr. 1). Chemická společnost, stávající pod názvem „Spolek českých chemiků“, sídlem v Praze, s jednacím řečí českou, vy-

Obr. 1. „Isis“ Spolek pro vzdělání v oboru chemie a pomocných věd (Verein zur Ausbildung in der Chemie und der Hilfswissenschaften) zapsaný pod signaturou VIII/0004 v r. 1866

STANOVY
chemické společnosti
„SPOLEK ČESKÝCH CHEMIKŮ“.

I. Jméno, sídlo, jednací řeč a účel spolku.

§ 1. Chemická společnost, stávající pod názvem „Spolek českých chemiků“, sídlem v Praze, s jednací řečí českou, vytkla si za účel: vzájemným sdělováním úkoly theoretické a praktické chemie řešiti a ku chemickému vzdělání svých členů, jakož i ku zvelebení chemického průmyslu v Čechách se přičinovati.

II. Prostředky k dosažení vytknutého účelu.

§ 2. Účelu svého domáhá se společnost:

- Porádáním schůzí, v nichž o všech záležitostech, spadajících do vědecké a technické chemie přednášeno, jednáno a usnášeno býti může;
- porádáním odborných sjezdů, při nichž o všech technických otázkách dotýkajících chemického odboru pojednáno a uzavřeno býti může;
- vydáváním zpráv, spolkových, jakož i odborných spisů;
- zařízením a používáním knihovny a sbírek;
- vypisováním a udělováním cen a honorářů za literární práce nebo výzkumy a vynálezy na poli chemické vědy nebo chemického průmyslu;
- návštěvami průmyslových výstav a závodů;
- podáváním dobrozdání, návrhů a žádostí v záležitosti chemické industrie, chemické vědy a chemického ústavu k orgánům obecním, zemským a státním.

III. Členové spolku.

§ 3. Členové spolku jsou čestní, zakládající, přispívající a činní.

§ 4. Čestnými členy stanou se ti, kdož si o vědeckou nebo technickou chemii nebo o spolek zvláštních zásluh získají a valnou hromadou zvoleni byli.

§ 5. Zakládajícími členy stanou se osoby, závody a společnosti, když najednou spolku nejméně 50 zl. na hotovosti darují a od výboru přijati byli.

3

O valné hromadě.

§ 13. Valná hromada jest nejvyšší instancí spolkovou. Ji přísluší:

- vykládati a měniti stanovy;
- posuzovati činnost výboru a schvalovati jeho zprávy;
- voliti předsedu, jednatele, pokladníka a 6 členů výboru, jakož i 2 kontrolující komisaře na dobu tří let. Předseda, jednatel, pokladník a nejméně 3 členové výboru musí bydleti v obvodu pražském. Každým rokem vylosují se z výboru 2 členové, kteří v řádné valné hromadě buď mohou býti opět voleni, nebo jinými zvolenými členy nahrazeni.
- ustanovovati příspěvky pro členy činné a přispívající;
- voliti členy čestné;
- rozhodovati o čestných záležitostech členů, o kterých není v těchto stanovách zvláštního ustanovení;
- usnášeti se o zastavení činnosti, o zrušení spolku a o tom jak se má v tomto případě naložiti s jménem spolkovým.

§ 14. Řádná valná hromada, v níž se podávají zprávy funkcionářů za minulý rok, koná se v některý den prvního čtvrtletí každého správního roku, jenž počíná 1. lednem a končí 31. prosince.

§ 15. Mimořádnou valnou hromadu svolává předseda na základě usnesení výboru nebo když za to požádá nejméně 25 členů v pražském okrsku sídlících nebo 15 členů mimopražských nebo $\frac{1}{3}$ činných členů vůbec a sice nejdříve za měsíc po usnesení výboru nebo po dojití žádosti.

§ 16. Valná hromada platně uzavírá, je-li přítomno nejméně $\frac{1}{3}$ činných členů. Nesejde-li se tento počet v ustanovenou hodinu, koná se o hodinu později valná hromada, která platně uzavírá bez ohledu na počet přítomných členů.

O výboru.

§ 17. Výbor od valné hromady zvolený skládá se z předsedy, jednatele, pokladníka a 6 členů. Z těchto volí se v první výborové schůzi místopředseda a po případě i jiní funkcionáři. V téže schůzi přijímají nebo mění se spolkové řady.

§ 18. *Předseda* svolává výborové a měsíční schůze, valné hromady a sjezdy a předsedá jim. On zastupuje spolek na venek, podpisuje s jednatelem listiny spolkové, podpisuje pokladniční pokázky, čím o své újmě jednotlivá vydání do 20 zl. a se svolením výboru do 50 zl.

§ 19. *Místopředseda* vykonává všechny funkce předsedovi náležející, kdykolivěk tohoto zastupuje.

§ 20. *Jednatel* vede protokol o schůzích výboru, přechovává archiv, píše dopisy a listiny spolkové a stará se o včasné pozvání členů ke schůzím.

§ 21. *Pokladník* rozesílá členské listky přijatým členům, přijímá peníze a příspěvky, spravuje peněžité jmění spolkové, vede

2

§ 6. Přispívajícími členy mohou býti závody a společnosti, které platí valnou hromadou ustanovený roční příspěvek a výborem přijaty byly.

§ 7. Činnými členy stanou se osoby, které svým povoláním náležejí buď vědeckému odboru chemickému nebo některému z praktických odvětví chemické technologie jakož i jiné o chemii se zajímající osoby, budou-li výborem za činné členy přijaty.

IV Práva členů.

§ 8. Každý člen čestný, zakládající nebo činný (zakládající a přispívající členové pokud jsou společností nebo závodem na základě spolkového legitimáčného listku) má právo:

- účastniti se schůzí a odborných sjezdů spolkových a zde přednášeti, rokovati a návrhy činiti;
- účastniti se vycházek spolkových;
- podávati výboru dotazy, návrhy a dobrozdání, nahlédati do spolkových listin a knih, a stěžovati si výboru nebo valné hromadě;
- užívatí dle platných řádů majetku spolkového a bráti podílů na výhodách při koupi spisů spolkem vydávaných.

§ 9. Činné a trpné volební právo přísluší toliko členům činným. Členové zdržující se mimo obvod pražský, mohou se voleb účastniti též plnomocenstvím, které jim k tomuto účelu jednatelství spolku na požádání zasláno bude.

§ 10. Členové zakládající (u těchto též plnomocenství) mohou voliti a voleni býti jen tehdy, když vedle svého již zapraveného příspěvku platí roční příspěvek předepsaný členům činným a když od výboru za členy činné přijati byli.

V. Povinnosti členů.

§ 11. Každý člen spolku jest povinen:

- k rozkvětu a činnosti spolku se všemožně přičinovati;
- stanovy, řady a usnesení schůzí nebo ustanovení výboru zachovávatí;
- roční příspěvky dle zavedeného pořádku, nejdříve však průběhem správního roku platiti. Neucíní-li tak ani po upomenutí a neohlásil-li své vystoupení, bude považován za vystoupeného a může se státi členem spolku pozovu jen tehdy, když nejen obnos za dlužný rok ale i nový roční příspěvek zaplatí; změnu svého povolání a sídla, jakož i vystoupení ze spolku oznámiti.

VI. Řízení spolku.

§ 12. Záležitosti spolkové vyřizuje valná hromada a výbor, po případě schůze a sjezdy spolkové.

4

účty, upomíná dlužníky a oznamuje z těchto výboru ty, kdož marně jsou upomínáni a tedy členy býti přestávají.

§ 22. Zastupování předsedy místopředsedou, dále jednatele a pokladníka členy výboru může trvati nejdéle do nejbližší řádné valné hromady, kteréž náležejí chybějící hodnotě volbou doplniti.

VII. Měsíční schůze.

§ 23. Vyjímaje červenec a srpen, po případě červen a září, má se každého měsíce v den a v místnostech z předu ustanovených konati schůze, k níž pozvání má jednatel členům zaslati. Výboru ponechává se v přičině konání měsíčních schůzí volnost případných změn.

VIII. Odborné sjezdy.

§ 24. Uzná-li výbor za vhodné nebo přeje-li si toho většina členů téhož vědeckého nebo průmyslového odvětví, svolá předseda buď do Prahy nebo jiného místa v Čechách sjezd, na němž o otázkách z dotčeného odboru, výborem nebo členstvem navržených, jednáno bude.

§ 25. Ku sjezdu (jakož i ku přednáškám v měsíčních schůzích) mají přístup též hosté, kteří se však předsedovi nebo jeho zástupci buď opovědětí nebo představití mají.

IX. Zvláštní ustanovení.

§ 26. Volby provádějí se hlasovacími listky, hlasování v jiných případech však jen vyzvednutím ruky, ale vždy nadpoloviční většinou hlasů. Při rovném hlasování rozhoduje předseda, jenž jinak nehlasuje.

§ 27. Spory vzešlé mezi členy spolku vyřizuje předseda; spory mezi členy a předsedou vyřizuje smírčí soud, sestávající ze 3 důvěrníků, z nichž po jednom volí si každá ze sporných stran, oba pak zvolí si třetího důvěrníka za svého staršího. Z nálezu jejich není odvolání.

§ 28. K usnesení o rozejtí se spolku jest třeba přítomnosti dvou třetin veškerých činných členů. Poslední valná hromada, ve které se takovéto usnesení stane, zároveň rozhodne, jak se má naložiti s jménem spolkovým.

§ 29. V případě, že by byl spolek úředně rozpuštěn, naloží se jménem, dle svého nejlepšího zdání, předseda, po případě místopředseda.

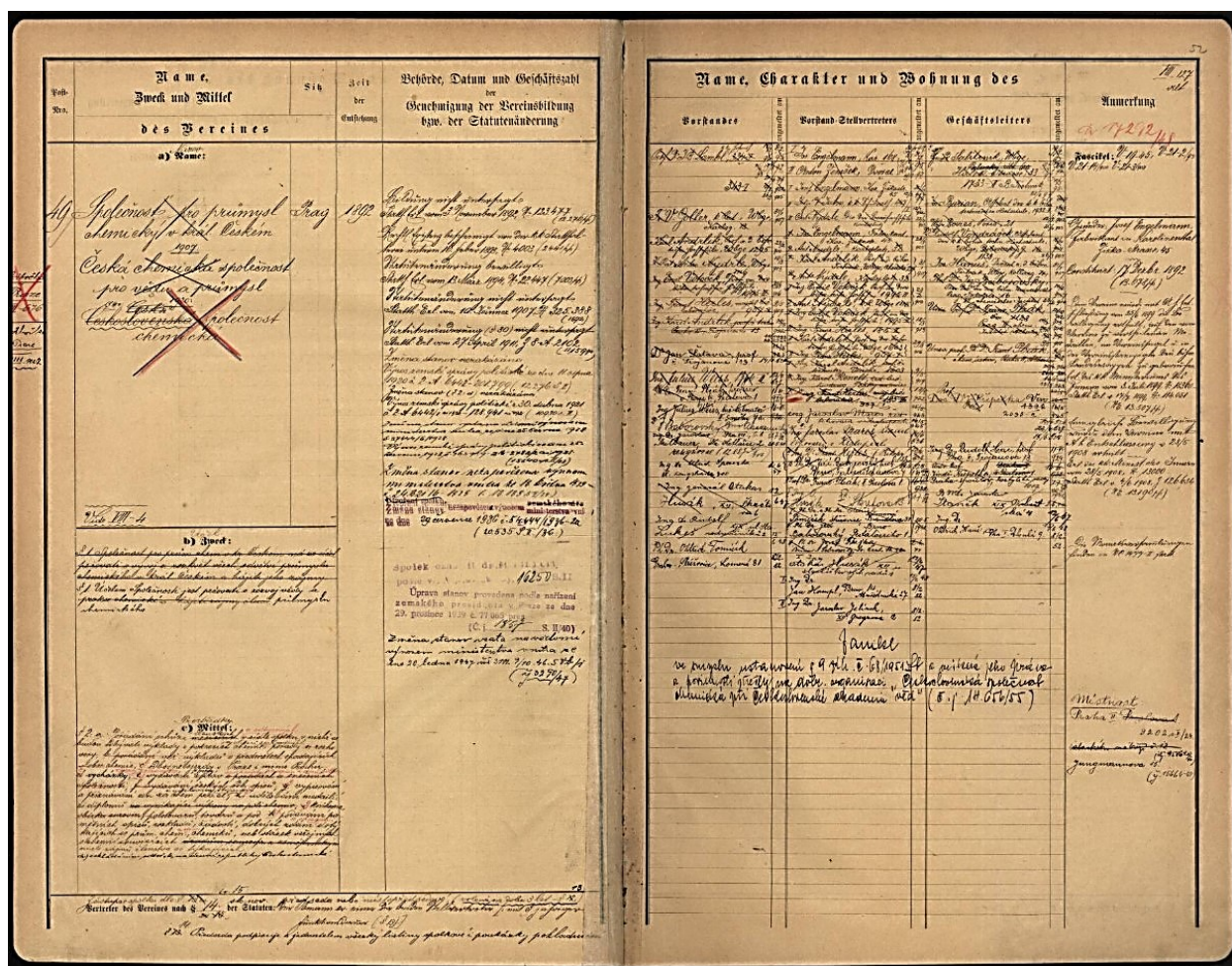
Obr. 2. Stanovy chemické společnosti „Spolek českých chemiků“

tkla si za účel: „vzájemným sdělováním úkoly theoretické a praktické řešiti a ku chemickému vzdělávání svých členů, jakož i ku zvelebení chemického průmyslu v Čechách se přičiňovati“. Společnost se 10. 1. 1907 slučuje se „Společností pro průmysl chemický v království českém“ a nadále funguje pod názvem „Česká chemická společnost pro vědu a průmysl“ (obr. 2).

Archivní záznam udává, že spolek „Isis“ vznikl z iniciativy studenta techniky F. E. Fischera z Prahy. Jmenuje předsedy, prvním byl Franz Šebor, fabrikant (Praha II, č.p. 1655), který spolek vedl do roku 1895. Po něm následuje prof. Karl Preis ze Smíchova (Ferdinandovo nábřeží 18) do roku 1904, kdy přichází F. V. Goller z „České společnosti pro průmysl cukerní“ až do roku 1906. Místopředsedové byli prof. K. Preis ze Smíchova, (Ferdinandovo nábřeží 18) do roku 1895, po něm F. V. Goller z Královských Vinohrad (Karlsgasse 13). Posledním je zapsán K. C. Neumann (Vinohrady 999) do roku 1906. Jednatelům byli prof. Wilhelm Baur (Praha III, č.p. 515, později č.p. 289) do roku 1906.

Ke vzniku studentského spolku „Isis“ jsou zajímavé údaje, které udává O. Hanč². Dne 7. prosince roku 1865 zaslal rektorát Polytechniky policejnímu ředitelství v Praze návrh stanov s doporučením, aby utvoření spolku bylo povoleno. Podepsán byl rektor K. Balling. 15. ledna 1866 byla žádost o povolení spolku s vyjádřením policejního ředitelství poslána místodržitelství v Praze a pak dále Státnímu ministerstvu ve Vídni. Dále píše, že r. 1865 prozatímní výbor pracoval ve složení Josef Suk, F. A. Fischer, Antonín Bělohoubek a že v roce 1866 převzal předsednictví Josef Suk, místopředsednictví Adolf Margold a jednateleství Josef Libus. Poté jako předsedy jmenuje Josefa Holého (1867), Ferdinanda Jičínského (1868–70), Františka Dlouhého a Jana Černého a r. 1872, již pod hlavičkou „Spolku chemiků českých“, Karla Preise. Jeho údaje o funkcionářích jsou zřejmě přesnější.

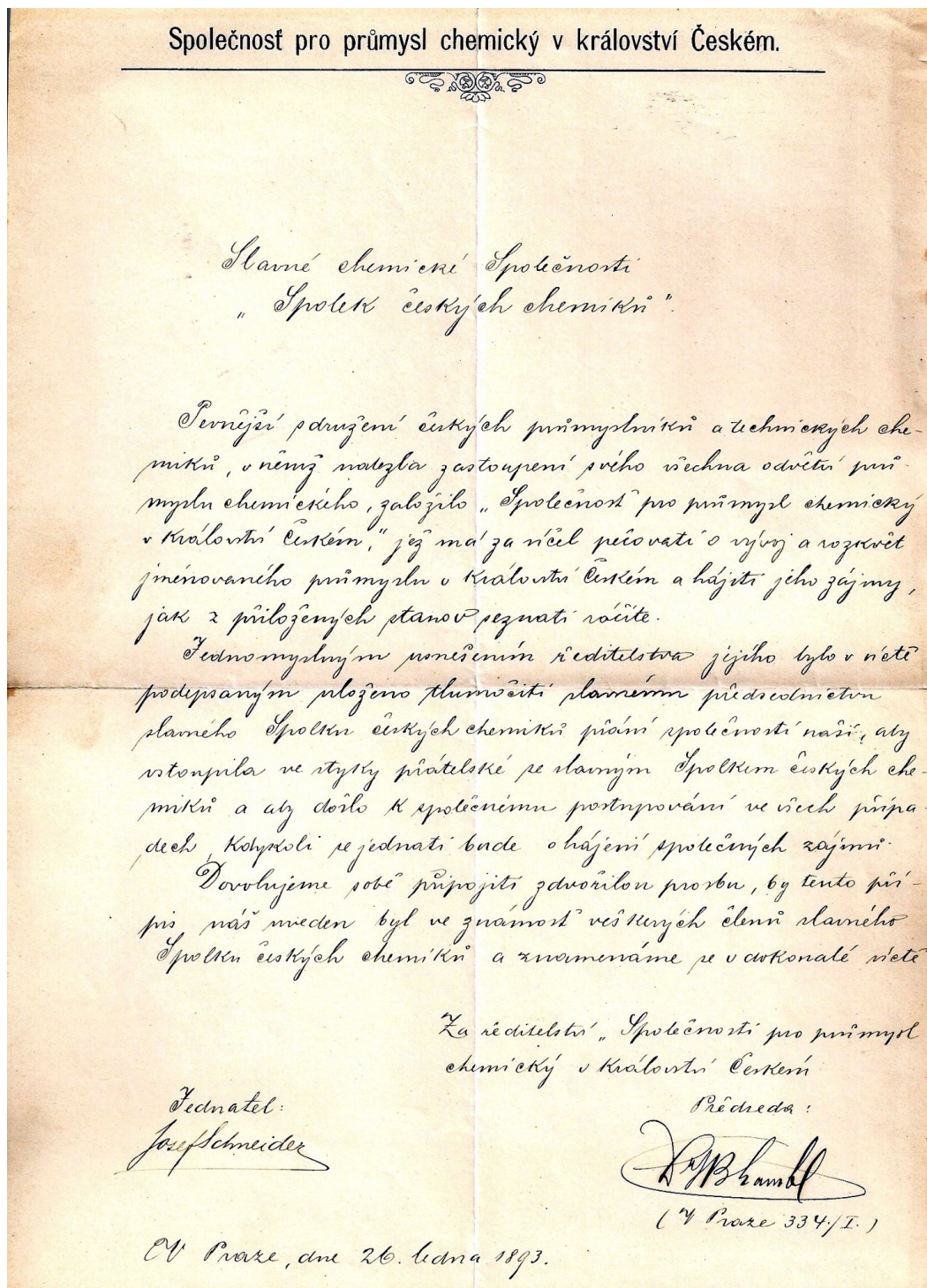
Pod signaturou VIII/0049 v registru nalézáme v r. 1892 (3.11.) vytvořenou „Společnost pro průmysl chemický v království Českém“ (obr. 3); předsedou byl až do r. 1907 dvorní rada prof. Dr. Jan Baptista Lambl, o němž

Obr. 3. Společnost pro průmysl chemický v království Českém zapsaná v registru pod signaturou VIII/0049 v r. 1892

píše Hanč², že: „Byl duší Spolku pro průmysl chemický a pracoval účinně v r. 1906 pro spojení obou českých chemických společností“. V obsazení funkcí se opět Hančův přehled liší od zápisů v archivu.

Dne 26. 1. 1893 píše prof. Lambl vedení „Chemické společnosti, Spolku českých chemiků“, o vytvoření Společnosti pro průmysl chemický v království Českém (obr. 4).

Obr. 4. Dopis slavné chemické společnosti „Spolek českých chemiků“ o vytvoření Společnosti pro průmysl chemický v království Českém

Slavnému
výboru Spolku českých chemiků
v Praze.

Mladší generace chemická v době narození rozděluje mezi českými chemiky, která rozvíjena byla rozdělením se chemiků ve dva spolky. Také jejich jsou následky rozdělení se, které nikterak nejsou na prospěch rozvoje české chemie, a jest se obávati, že i v příštích letech objeví se novou podobou rozdělení.

Vyzýváme tedy výbor Spolku českých chemiků i řadu dalších Společností pro průmysl chemický, aby d' tomu přisáhli, by všichni české chemikové spojili se v jeden spolek, jímž reprezentována by byla celá česká obec chemická a která rozvíjena by se měla rájně českých chemiků plnou svou velkou. Domníváme se, že členové obou spolků nenechají toto vyzvání naše neopovírně, jliž se jedná se o dobro věci společné všem, a domníváme se, že jednání budou tak, jak prospěch české chemie vyžaduje.

V Praze dne 21. prosince 1905.

Dr. Wondruš
Jin. Robert Urban
Kla. Miškovský
Dr. Rud. Spunke

Doc. dr. Jir. Baborovský
Doc. A. Kuzmány
Doc. J. Štěrba
Dr. Jan Jirba
B. J. Štěrba
Votoček
Jin. Hanuš

Obr. 5. Dopis Slavnému výboru Spolku českých chemiků z 21. 12. 1905

Slavnému výboru Spolku českých chemiků napsali 21. 12. 1905 přední čeští chemici, včetně Hanuše, Votočka, Štěrby, Baborovského, Urbana a dalších, dopis, ve kterém vyzývají ku sloučení obou spolků (obr. 5).

Společnost pro průmysl chemický v království Českém pokračuje po sloučení s Chemickou společností, Spol-

kem českých chemiků r. 1907 jako „Česká chemická společnost pro vědu a průmysl“, od r. 1920 jako „Československá společnost chemická“ a od r. 1940 chvíli jako „Česká společnost chemická“, leč 1. června 1946 na svém prvním poválečném sjezdu v Praze v Obecním domě již opět jako Československá společnost chemická.

V roce 1955 (14.11.), na základě zákona č. 68/1951 Sb. veškerá práva a povinnosti přešly na dobrovolnou organizaci „Československá společnost chemická při ČSAV“. Pod tuto „novou“ společnost byla zahrnuta i roku 1940 samostatně registrovaná pražská pobočka ČSCH (signatura VIII/1002); její předsedové byli ing. dr. Jaroslav Jelínek, ing. dr. Břetislav Šimák, ing. Josef Postl, PhDr. PhMr. Oldřich Tomíček, jednatelem byl PhDr. Jaroslav Heyrovský, ing. dr. Břetislav Šimek, ing. dr. Jaroslav Jelínek, ing. Josef Postl, PhDr. František Youl, dr. Jaroslav Staněk a ing. Oldřich Hanč. Pod stejným názvem existovala „ČSCH, odbočka v Praze“ (signatura VII-0676) od 20. 5. 1929 do 31. 3. 1939. Jejimi předsedy byli zaznamenáni ing. dr. Jan Šatava, ing. dr. Jaroslav Jelínek, dr. ing. Jaroslav Kanzl, místopředsedy ing. dr. Josef Spousta, ing. dr. Jaroslav Jelínek, ing. dr. Jiří Kunzl, prof. dr. Heyrovský, ing. dr. Šimek a jednatelem dr. Jindřich Křepelka, dr. ing. Jiří Vondrák, ing. dr. Břetislav Šimek a doc. dr. Fr. Paul.

Pod signaturou 1/27 nalézáme od r. 1955 „Československou společnost chemickou při ČSAV“ (obr. 6, obr. 7). Předsedou je, podle archivního dokumentu od „založení“, prof. ing. dr. Jiří Pick, DrSc. Po něm v roce 1988 přebírá předsednictví prof. ing. Josef Horák, DrSc. Jako místopředsedové jsou uvedeni ing. dr. Miroslav Fer-

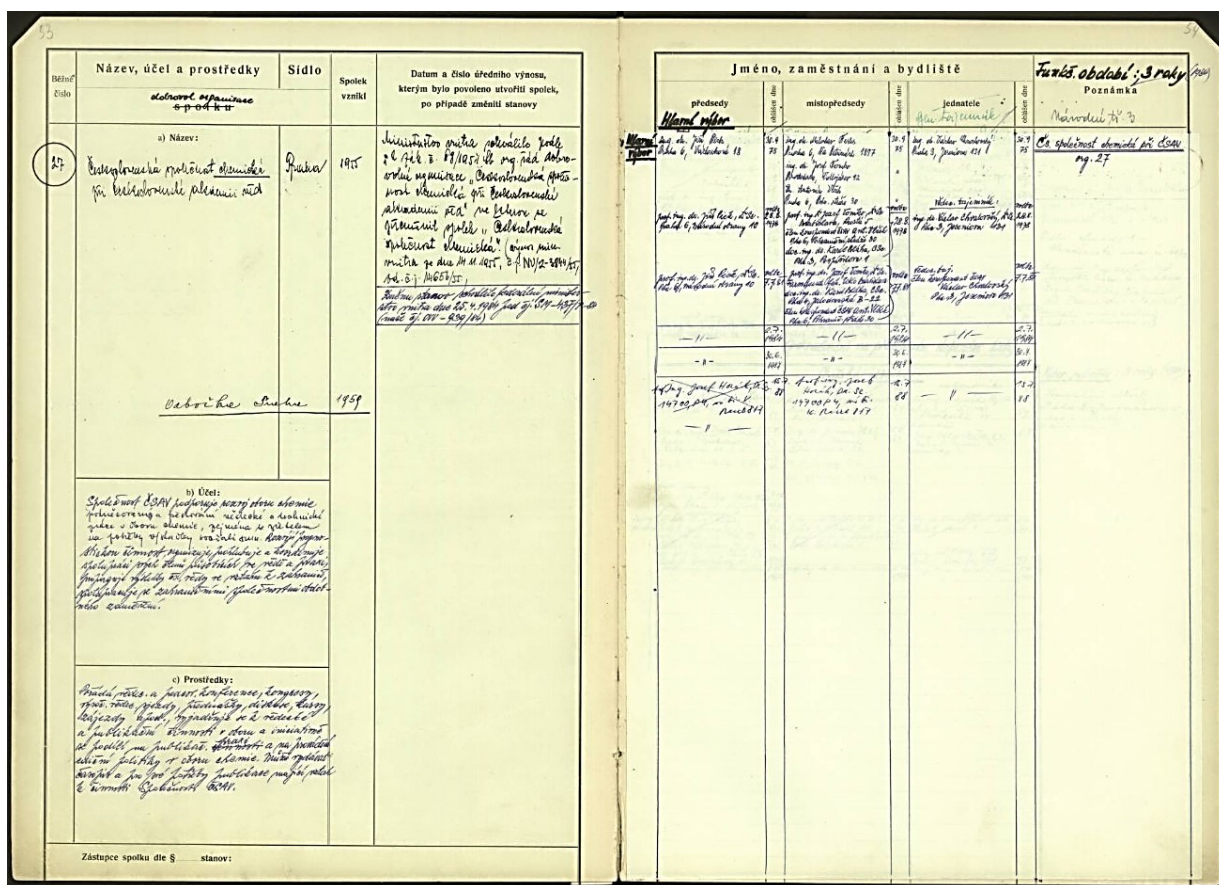
les a prof. ing. dr. Josef Tomko, DrSc., a jako vědecký tajemník ing. dr. Václav Chvalovský. Oficiální zpráva o založení Československé společnosti chemické při ČSAV v časopisu Chemie však uvádí jako prvního předsedu akademika Rudolfa Lukeše.

Česká společnost chemická v dnešní podobě byla r. 2014 zapsána do Spolkového rejstříku s datem vzniku 26. 9. 1990 pod spisovou značkou L1117.

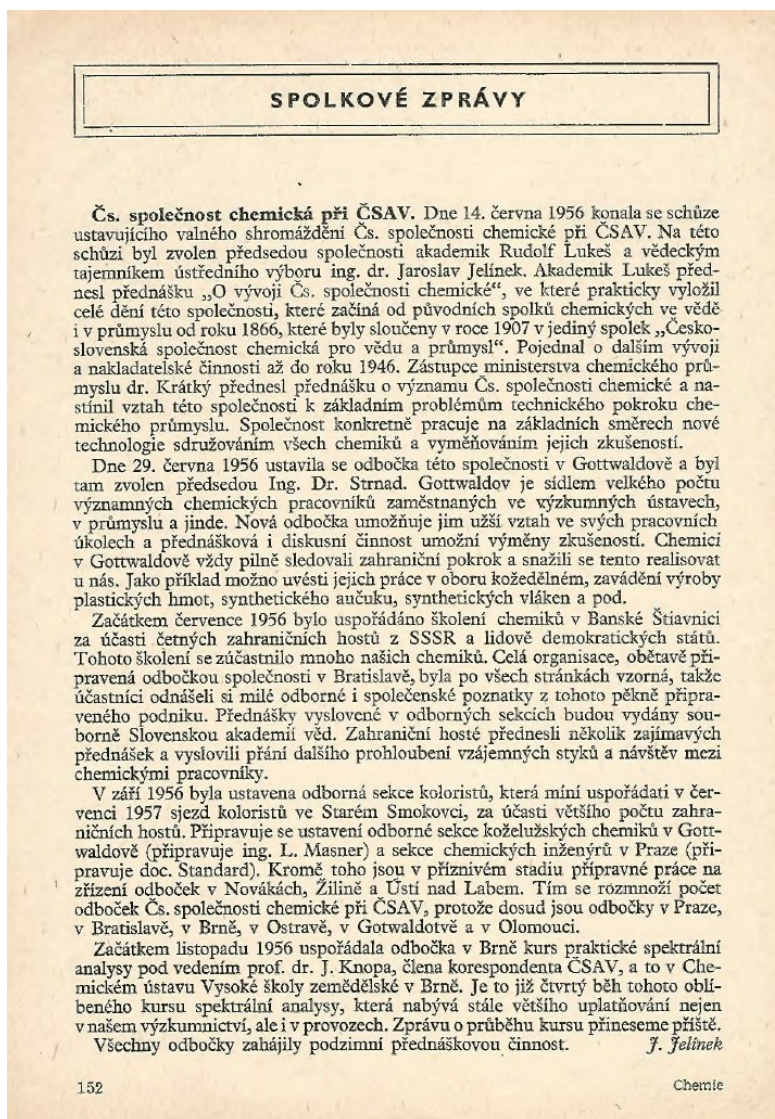
Dále v historickém archivu nalézáme celou řadu spolků, počínaje spolky studentskými, přes „spolky“, které si zřejmě soukromě založilo několik chemiků ke svému potěšení a prospěchu, až po významné spolky, fungující dodnes.

Pod signaturou X/0034 nalézáme „Exkurzní fond pro německé studenty technické chemie v Praze“ (Excursionfond deutscher Hörer der technischen Chemie in Prag) založený r. 1885, který existoval až do roku 1939. Zakladateli byli studenti chemie Erwin Willigh, S. Fuhrmann, Max Kraft a Joh. Thoma.

Jako další studentský spolek je pod signaturou X/0046 uveden „Spolek posluchačů inženýrství chemie na c.k. vysoké škole technické v Praze“, který existoval v letech 1891–1942 (obr. 8). O něm je zaznamenáno, že: „Účelem spolku jest podporovati snahy kolegů po vzdělání

Obr. 6. Československá společnost chemickou při ČSAV zapsaná pod signaturou 1/27 v r. 1955

Obr. 7. Informace o schůzi ustavujícího valného shromáždění Čs. společnosti chemické při ČSAV z 14. 6. 1956

v oboru chemie a věd technických vůbec a sdružovati je na podkladě nepolitickém, pěstovati kolegiálnítu mezi nimi a hájiti jejich zájmy, tedy práce stavovská, odborná, sociální, kulturní a společenská. Zakladateli spolku byli ing. Jiří Lewi jako předseda, Karel Müller jako místopředseda a Jiří Vykoukal jako jednatel. V letech 1936–37 byl jeho předsedou ing. dr. O. Wichterle.

Podobně existoval v letech 1907–1936 „Verein deutscher Chemiker an der deutschen techn. Hochschule in Prag“, vedený pod signaturou X/0143. Jeho zakladateli byli pp. Paul Halberstadt, předseda, Erich Schlesinger, místopředseda, a Otto Auspitzer.

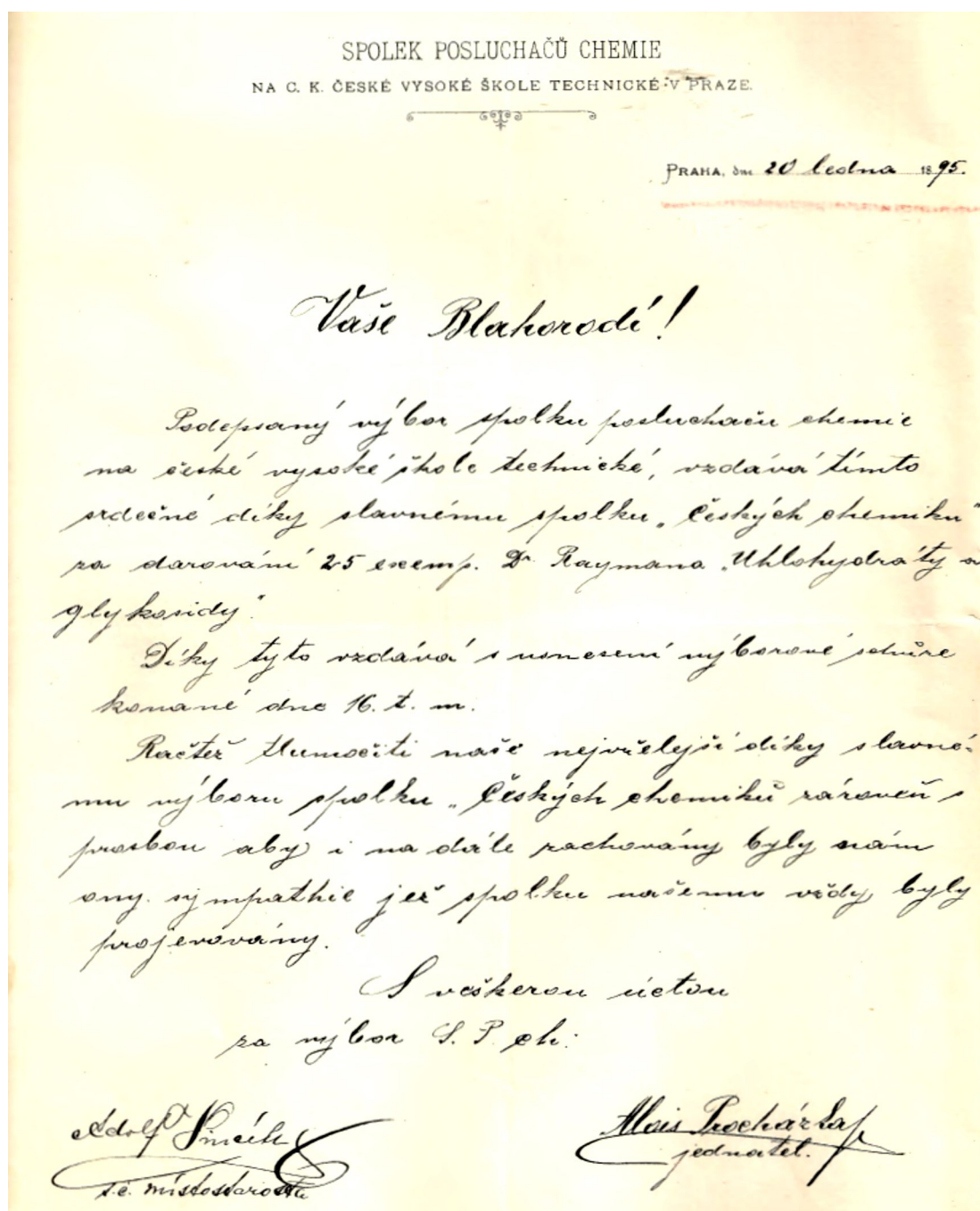
Studenti založili též „Verein zu Unterstützung dürftiger Hörer der chem. techn. Fachabteilung der deu. techn. Hochschule in Prag“, vedený pod signaturou

X/0280. Spolek existoval v letech 1922–1927. Na návrh prof. dr. W. Gintla jej založili Hanuš Ditz, předseda, Zdenko Fleischhans, místopředseda, a Otto Lippert, jednatel.

„Spolek posluchačů inženýrství chemie“ (sign. X/0474) existoval z iniciativy Imricha Hudera (pozdějšího předsedy) v letech 1946–1952. Místopředsedou byl Vladimír Tomášek, jednatelem Vladimír Filip.

Pod signaturou IX/0088 nalézáme „Spolek absolventů vyšších škol strojnických, elektrotechnických a chemických“, založený r. 1896, který existoval do roku 1905. Jeho prvním předsedou byl Wenzl Dobeš, místopředsedou Anton Kruliš a jednatelem Johan Jindra.

„Klub chemiků hl. m. Prahy“ (sign. XXIII/0073) byl založen r. 1937 a zrušen r. 1943. Jeho prvním předsedou byl dr. K. Všečeka, místopředsedou dr. ing. U. Pilze

Obr. 8. Dopis výboru spolku posluchačů chemie adresovaný Slavnému spolku „Českých chemiků“ z 20. ledna 1895

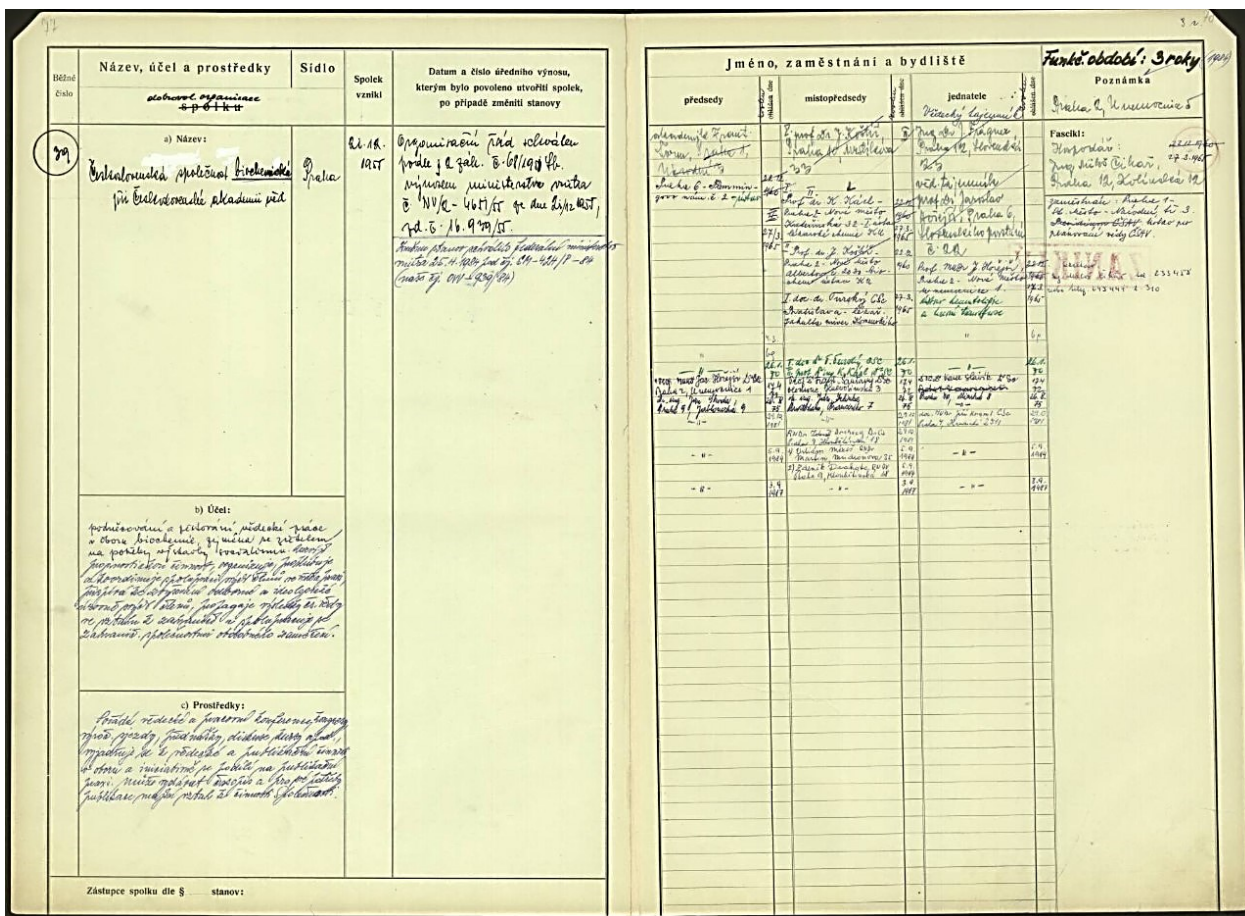
a jednatelem dr. ing. J. Dvořák, na jehož popud Klub vznikl.

Pod signaturou XXII/3657 nalézáme „Svaz české mládeže – místní skupina v Praze I, I. st. průmyslová škola chemická“, založený r. 1948 a zaniklý r. 1951.

Pod signaturou IX/0943 figuruje „Societas microchemica ČSR“ založený r. 1936. Spolek zanikl 30. 6. 1936. Jeho zakladateli byli z popudu prof. dr. Oldřicha Tomíčka

pp. dr. Jaroslav Heyrovský, předseda, dr. Hans Zocher, místopředseda, a dr. Radim Uzel.

V roce 1955 byla z iniciativy akademika prof. Františka Šorma založena „Československá společnost biochemická při ČSAV“ (sign. 1/39), týž byl prvním předsedou (obr. 9). Místopředsedou byl prof. dr. Josef Košťál a vědeckým tajemníkem ing. dr. J. Fragner. Od roku

Obr. 9. Československá společnost biochemická při ČSAV“ zapsaná pod sign. 1/39

1972 jí předsedal prof. MUDr. Jar. Hořejší, DrSc. V dnešní době má Česká společnost pro biochemii a molekulární biologii v Praze (profesní dobrovolná organizace osob s orientací na biochemii, molekulární biologii a příbuzné obory) spisovou značku u MS Praha L1118 s tím, že předsedou je od r. 2019 prof. RNDr. Libor Grubhoffer, CSc.

Pod signaturou 1/73 je zaznamenána „Čs. vědecká společnost histo- a cytochemická při ČSAV“, která existovala v letech 1964–1987. V záznamu je jako předseda prof. dr. Jaroslav Švejda, místopředseda dr. P. Albrecht, CSc. a jednatel dr. dr. Z. Lodí. Výše uvedení se ve funkcích střídali.

Pod signaturou 1/376 nalézáme „Československou společnost chemického inženýrství“, založenou 9. 4. 1990 v Praze, jejímž předsedou byl od založení Ing. Jan Novosad. Nyní je předsedou prof. Ing. Jiří Drahoš, DrSc. (od r. 2017). Společnost je dobrovolné sdružení inženýrů, vědců, techniků, pedagogů a odborných a výzkumných pracovníků v oboru chemického inženýrství (za což se považuje průnik oborů chemie a strojního inženýrství). Současná spisová značka je L1461.

V roce 1990 bylo založeno též „Sdružení zemědělských a potravinářských analytických chemiků“ (sign. 1/350) z iniciativy RNDr. Ivana Pichla, CSc.

Existuje řada další uskupení, která se dotýkají oboru chemie, leč jejich výčet a popis není zámyslem tohoto příspěvku. Bez zajímavosti ale není pohled do stávajícího „Veřejného rejstříku a Sbírký listin“, lépe řečeno jeho části „Spolkový rejstřík“ (cit.³).

Pod spisovou značkou L11439 u KS Hradec Králové je veden „Spolek chemiků se sídlem ve Starých Ždánicích“, založený r. 2017. Spolek si vytkl jako účel: „Zajištění důstojných podmínek pro život a výkon práce všech zaměstnanců. Hájení pracovních, ekonomických a sociálních zájmů svých členů. Prosazování zvýšené ochrany života a zdraví při výkonu povolání svých členů. Plnění programu Spolku Chemiků včetně oprávněných požadavků svých členů“. Spolek řídí předseda výboru Marek Bednář, místopředseda výboru Milan Krudenc a člen výboru Jan Dočkal.

Pod spisovou značkou L10185 u KS Ústí nad Labem je registrován spolek „Ramus Chemicus“ z Liberce, založený r. 2016, mající za účel propagaci chemie ve společ-

nosti a ovlivňování způsobu výuky chemie na školách. Spolek řídí předseda Ing. Daniel Nevařil.

Registraci v roce 2014 je zapsána pod spisovou značkou L548 „Česká společnost průmyslové chemie, vědeckotechnická společnost se sídlem v Praze 1, Novotného lávka“ s rokem vzniku 1990. Společnost uvádí, že její tradice sahají až do roku 1870 a v současné době se hlásí k Českému svazu vědeckotechnických společností. Má více než 1000 členů. Společnost je nezisková nevládní organizace a představuje „stavovský spolek“ inženýrů, chemiků a techniků. Společnost řídí Hlavní výbor v čele s předsedou, jímž je doc. Ing. Jaromír Lederer a místopředsedy Ing. Jaromír Lubojacký, MBA, a Ing. Luboš Knechtl.

„Česká společnost pro chemii a toxikologii životního prostředí v Brně“ (s.zn. L2130) byla založena r. 1992. Z dostupných informací se dozvídáme, že se zabývá činnostmi ostatních organizací sdružujících osoby za účelem prosazování společných zájmů j. n. a že patří mezi neziskové soukromé a národní instituce sloužící domácnostem.

„Spolek textilních chemiků a koloristů z Pardubic“ (s.zn. L1708) byl zřízen r. 1993 a jako jeho účel bylo uvedeno: podpora rozvoje oboru textilní chemie a zušlechťování barvářské chemie a koloristiky, podněcování vědecké, technické a odborně-popularizační činnosti a zavádění nových poznatků do praxe; organizace, prohlubování a koordinace vzájemné spolupráce členů působících ve vědě, výzkumu, školství a ve výrobě; a poskytování pomoci svým členům při jejich odborné práci a při zvyšování odborné kvalifikace. Je řízen předsedou výboru Ing. Janem Markem, CSc., a místopředsedkyní výboru Ing. Olgou Chybovou a dalšími 3 členy a tříčlennou revizní komisí.

Účelem „Spolku přátel chemického vojska“ založeného r. 2016 (s. zn. L9925) je spolupráce a podpora Armády České republiky a 31. Pluku radiační, chemické a biologické ochrany v Liberci v oblastech udržování historických tradic a současných demokratických hodnot, vzdělávání, kultury, sportu a jeho reprezentace a budování dobrého jména na veřejnosti. Předsedou výboru je od založení Bc. Robert Dolozim z Proseče pod Ještědem, kde má domovskou adresu i celý spolek.

V roce 1996 byl ustaven „Všeobecně-chemický spolek v Praze“ (s.zn. L7771).

Vidíme zde i novodobé spolky studentské, jako je „Studentská unie fakulty chemické Vysokého učení technického v Brně“ (s. zn. L6611).

Na adrese VŠCHT Praha vidíme pod značkou L16688 (MS Praha) „Národní centrum pro mladé chemiky“, založené r. 2014.

Nalezneme zde i spolek založený v Praze r. 2013 pod názvem „Chemické divadlo“ (s. zn. L26607), jehož vytčeným účelem je tvorba vlastních kulturních a uměleckých akcí, rozvoj a realizace uměleckých aktivit, nakladatelská a vydavatelská činnost, vydávání neperiodických publikací a rozmnoženin, propagačních materiálů, pořádání seminářů, diskusí a podobně, a to především v oblasti moderního divadla a dalších současných forem uměleckých projevů. Předsedou je MgA. Vojtěch Bárta.

Historie dávná i nedávná⁴ se zdá býti souborem faktů a jevů neměnných. Antoš ale s těmito jevy a fakty zacházejí obyčejní lidé, mohou mít na ně svůj vlastní názor a pohled. I proto je občas vhodné takové pohledy zachytit a uchovat pro čas budoucí v bláhové domněnce, že to v budoucnosti může někoho zajímat.

LITERATURA

1. <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/>, staženo 21. 4. 2021.
2. Hanč O.: *100 let v Československé společnosti chemické její dějiny a vývoj 1866-1966*, Academia Praha 1966.
3. <https://www.spolkovyrejstrik.cz/>, staženo 25. 4. 2021.
4. Kratochvíl B., Drašar P.: Chem. Listy 115, 498 (2021).

P. Drašar (*University of Chemistry and Technology, Prague*): **History and Current Status of the Associations of Chemists**

History of registered chemical associations in the region represented now by the Czech Republic dates back to 1866. During the history the societies and associations by turns merged and split again, and several “professional” groups were apparently formed to serve just temporarily or for the specified purpose. Luckily, the oldest one established in 1866 works until now as the Czech chemical society.

Keywords: chemical associations, history, registration, main personalities

PŘEDSEDOVÉ ISIS, SPOLKU PRO VZDĚLÁNÍ V OBORU CHEMIE A POMOCNÝCH VĚD, V LETECH 1864–1873

PAVEL DRAŠAR

*Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Technická 5, 166 28 Praha 6
drasarp@vscht.cz*

Došlo 17.10.22, přijato 31.10.22.

Článek popisuje základní údaje o předsedech Isis, Spolku pro vzdělávání v oboru chemie a pomocných věd (Verein zur Ausbildung in der Chemie und der Hilfswissenschaften), v letech 1864–1873.

Klíčová slova: předseda spolku Isis, František A. Fischer, Josef Suk, Josef Holý, Ferdinand Jičínský, Bohuslav Wett, František Dlouhý, Jan Lad. Černý

Pokračujeme v novodobém dokumentování funkcio-nářů chemické společnosti zveřejňovaném v Chemických listech^{1–7}.

„Isis“, Spolek pro vzdělání v oboru chemie a pomoc-ných věd (Verein zur Ausbildung in der Chemie und der Hilfswissenschaften), byl založen studenty z pražské poly-techniky v roce 1864 jako studentský spolek⁸, který se roku 1866 registroval jako spolek veřejný⁹ dne 24. dubna 1866 a úředně byl potvrzen 11. 5. 1866 (cit.¹⁰). Ve spolko-vém katastru pod signaturou VIII/0004 nalézáme dále, že v roce 1868 bylo úředně zdůrazněno, že jde o český příro-dovědný spolek.

Předtím existoval studentský přírodovědný spolek (Naturhistorischer Verein)^{11a} Lotos, založený lékařem prof. Bedřichem Kolenatým¹² 5. května 1848 (registrován v katastru 19. 3. 1849), který byl však převážně německý¹³ (Deutscher naturwissenschaftlich-medizinischer Verein für Böhmen „Lotos“) a který následujícího roku změnil své stanovky a otevřel se i pro členy mimo studentstvo.

Chemici se organizovali též v utrakvistické Fyziokra-tické společnosti (Gesellschaft für Physiokratie in Böhmen)^{14,15}, existující v letech 1869–1916, či v Přírodo-vědeckém klubu¹⁶, založeném roku 1869, který byl původ-ně také spolkem studentským na pražské polytechnice a který si vytkl: Klub má za účel pěstovati vědy přírodní v nejšířším slova smyslu jazykem československým.

Ryze chemický spolek Isis byl velmi akční, pořádal přednášky, výlety, exkurze a koncem roku 1876 vlastnil 449 spisů uložených ve spolkové knihovně pod správou knihovníka p. Pavce¹⁷. Pánové se scházeli někdy i jeden-krát týdně, obvykle v sobotu odpoledne a neúčast byla přijímána s nelibostí. Na schůzi obvykle pozvaný řečník přednesl přednášku. Na schůze docházeli i nečlenové vý-boru. Ženy ve spolku nebyly.

Archivní záznam udává², že spolek „Isis“ vznikl z iniciativy studenta techniky F. A. Fischera z Prahy. V roce 1865 se sešel prozatímní výbor: Josef Suk, F. A. Fischer, Antonín Bělohoubek. Matriční záznam dále jmenuje předsedy, prvním byl Franz Šebor⁷, fabrikant, který spolek vedl v letech 1866–1895. Po něm, podle ma-triky, následuje prof. Karel Preis⁷ do roku 1904, kdy při-chází F. V. Goller⁶ z „České společnosti pro průmysl cu-kerní“ a předsedá až do roku 1906, to ale již spolek Isis nebyl⁷.

Nicméně Hanč¹⁸ udává, že v roce 1866 převzal před-sednictví Josef Suk. Poté jako předsedy jmenuje Josefa Holého (1867), Ferdinanda Jičínského (1868–1870), Fran-tiška Dlouhého a Jana Černého a roku 1872, již pod hla-vičkou „Spolku chemiků českých“, Karla Preise. Jeho údaje o funkcionářích jsou zřejmě přesnější a zde se jich převážně držíme. Šebora v čele spolku neuvádí ani Borko-vec¹⁹. Neumann²⁰ ve svém Dějinném přehledu neuvádí Dlouhého.

Aby to nebylo tak jednoduché, Neumannův Dějinný přehled²⁰ o činnosti „Spolku českých chemiků za proších 35 let (1871–1906)“ mezi zakládajícími členy spolku Isis Josefa Suka vůbec neuvádí, kdežto Franze Šebora ano. V oznámení spolku Isis otištěném v Časopise chemiků českých²¹ stojí, že v roce 1870 byl předsedou Bohuslav Wett. V jiném oznámení se praví, že prvním předsedou byl Fr. Fischer²².

Dále přinášíme přehled všech předsedů spolku Isis, sestavený podle dat ze všech dostupných zdrojů. Jedním z podstatných zdrojů byly rukopisné zápisy ze schůzí vý-boru spolku z archivu ČSCH. Abychom nestírali pel z citátů, užíváme někdy původní češtinu.

František Fischer

František Fischer byl iniciátorem, zakladatelem a prvním předsedou spolku Isis²² roku 1866 a členem výboru přípravného v roce 1865. Tento Fischer bydlel, podle zakládací listiny spolku Isis, v Praze v č. p. 1317-I.

Vycházejme z toho, že se jistý František Fischer zapsal na pražské Technické učení v roce 1860 a v roce 1862 byl přijat jako student řádný²³. Podle zakládací listiny spolku Isis² víme, že ještě v letech 1865–1866 byl studentem. Hledáme tedy Františka/Franze Fischera, který se narodil ± max. 10 let kolem roku 1840. V pražské konskripci nalézáme v tomto období, u tohoto jména 44 evidenčních lístků. Nalézáme jediný lístek datovaný v roce 1875, s vhodnou profesí „Chemiker“, s datem narození v potřebném období, v roce 1841, se jménem Fischer Franz, který bydlel v Praze v č. p. 455-II^{24a}. Neshoda s bydlištěm (č. p. 1317-I) uvedeným v katastru může být vysvětlena tím, že zápis v konskripci je datován rokem 1875 a v katastru rokem 1866.

Podle Soupisu pražského obyvatelstva 1830–1910 František Fischer, lučebník, bytem roku 1875 v téže domě 455-II v Praze (který spoluvlastnil) se narodil dne 22. května 1841²⁵. Jeho otec byl pražský měšťan a krejčí Leonard Fischer a matka Marie, rozená Hvězdova. Za manželku pojal 26. 5. 1875 Marii Magdalenu, rodem Ditzovou. Podle citovaného Soupisu pražského obyvatelstva 1830–1910 měl tento Fischer registrovanou živnost lakování kůží a zemřel 28. září 1884 v blázinci.

Datum der erfolgten Meldung	Gangs-Nr.	Namen	Charakter	Geburts-Jahr	Geburtsort
20/2 1875	125 II	Fischer	Chemiker in Prag	1841	Prag

Obr. 1. Fischer Franz²⁴

Podle seznamu členů Společnosti pro průmysl chemický a Československé společnosti chemické, člen, zřejmě jiný, Dr. Inž. Fischer František byl technickým chemikem v Letkách u Libčic nad Vltavou^{26,27} v letech 1900–1911 (zřejmě Waldek & Wagner Pražský spolek železných hutí (Prager Eisenhüttenverein))²⁸. František Fischer je veden v téže době jako autor Časopisu pro průmysl chemický s pracemi většinou z oboru keramiky. Tohoto Fischera nenalézáme ani v soupisu pražských obyvatel ani v konskripci.

Předsedou spolku Isis byl podle všeho Pražák Fischer František, Chemiker, narozený v roce 1841. Více se o Františku Fischerovi nalézt nepodařilo.

Josef Suk

Obr. 2. Josef Suk²⁹

Josef Suk byl předsedou spolku Isis v letech 1866–1867. V roce 1865 byl spolu s F. A. Fischerem a A. Bělohoubkem členem prozatímního výboru.

Josef Suk se narodil v Nepomuku pod Zelenou Horou č. p. 64 dne 29. října 1842 v rodině sládka Jana Suka a Anny, rozené Mazalové^{30,31b}.

O Josefu Tomášovi Sukovi napsal prof. Bělohoubek celou knihu²⁹. Z ní vyjímáme:

Vzdělání se mu dostalo v místní škole. Po smrti svého otce v roce 1853 odešel do Českých Budějovic a roku 1856 zahájil studia na nižší reálce v Rokycanech. V roce 1859 je zapsán na německou vyšší reálku v ulici Mikulandské (v Praze). Protože se chtěl stát učitelem, zapsal se roku 1862 na pražskou polytechniku. Tam pod vlivem prof. Ballinga získal náklonnost k enzymologii a kvasné technologii. Přestože měl zdravotní problémy, byl mezi spolužáky velmi populární, tak v roce 1863 založil jednotu techniků s názvem Páka. Po založení spolku Isis roku 1866 se stal jeho aktivním členem.

Do praxe vstoupil jako sládek v lednu 1867 v závodě U Primasů pana F. Wauky v Praze a 9. února 1868 dostal od majitele pivovaru výuční list. V roce 1868 přijímá nabídku na místo samostatného podsládka v pivovare hraběnky Marie z Rummerskirchů ve Větrném Jeníkově. Po úspěšném začátku přijal 15. 11. 1868 řízení pivovaru firmy Brasserie A. Finger v Intelaaken ve Švýcarsku a začal vyrábět „Bière bohème“. Poté chvíli cestoval po německých pivovarech a v roce 1870 nastupuje jako nadsladovní v pivovare v Novém Městě Vídeňském a již další rok je povýšen na kvasmistra neboli spilečného. Nicméně po smrti matky v roce 1872 se snažil najít místo v Čechách a nastoupil na místo sládka deputátního v pivovaru knížete Carlose Auersperga ve Vlašimi a vytrval tam až do roku 1876. Následující rok si najmul pivovar v Pacově, ale zůstal tam, zřejmě ze zdravotních důvodů, jen rok a v roce 1878 se stává jednatelem a tajemníkem znovuzřízeného spolku pro průmysl pivovarský v království Českém a redaktorem časopisu Der Bierbrauer aus Böhmen. Přestěhoval se do domu U zlaté lodi v Mariánské ulici na Novém Městě (č. p. 929) a 14. května 1878 důsledkem svého podloměného zdraví umírá.

Za svůj krátký život stačil napsat řadu pojednání, ale zejména zásadní Katechismus pro sladovnické učedníky a tovaryše³², který vyšel až roku 1880.

Josef Holý

Podle Hanče¹⁸ byl schůzí konanou 6. července 1867 Josef Holý zvolen předsedou a přednesl referát „O Currarinu“.

Datum der erfolgten Meldung	Haus-Nr.	Namen	Charakter	Geburtsort
1859	II	Holý	Zuckerfabrik Beamter	Křinice
1859	II	Josef	Lehrer	Křinice

Obr. 3. Holý Josef³³

V pražské konskripci nalézáme u tohoto jména jako jedinou vhodnou profesi „Zuckerfabrik Beamter“ v potřebném období³³, v roce 1873. Holý Josef se narodil v Křinicích 22 dne 19. května 1845 v rodině mistra krejčovského Jana Holého a Anny, rozené Švejdové³⁴. Byl ženat nejprve s Františkou Brettschneidrovou a poté s Katharinou Kubesch, s níž měl dcery Olgu, Ludmilu a syna Antonína Heřmana, a do třetice byl ženat s Eliškou Rektorisovou³⁵.

Josef Holý nastoupil na pražskou polytechniku v roce 1859 (cit.²³).

Nicméně podle Neumannova Dějinného přehledu²⁰, kde jsou uvedeni funkcionáři spolku Isis, ani v jiných materiálech té doby není o Holém v této souvislosti žádná zmínka a neuvádí jej ani Borkovec¹⁹. Protože byl Holý členem představenstva Spolku pro průmysl pivovarský v království Českém a protože tam s ním byli funkcionáři pozdějšího Spolku českých chemiků, je pravděpodobné, že byl recipročně aktivní i ve spolku Isis. Kromě toho tento Josef Holý byl kolem roku 1870 adjunktem německého cukrovaru v Libochovicích a majitelem pivovaru Mýtského³⁶. Holý se podílel na zlepšení technických konstrukcí cukrovarnických strojů, působil i jako technický znalec³⁷.

Podle archu Soupisu pražského obyvatelstva zavedeného v roce 1873 byl též Josef Holý (z Křinic, bytem č. p. 791-II a 910-II; viz obr. 3), úředník v továrně na cukr a sládek, též obchodník s cennými papíry, nalezen 29. 4. 1907 na Olšanských hřbitovech poté, co se zastřelil³⁵.

Ferdinand Jičínský

V období 1868–1870 byl předsedou spolku Isis, byl velice horlivý funkcionář, který přivedl činnost spolkovou k nebyvalému rozkvětu³⁹. Po přeregistraci spolku Isis¹⁰ je dále veden jako člen Spolku českých chemiků.

Ferdinand Bohumil Jičínský se narodil 16. 7. 1846 v Karlštejně, č. p. 1, v rodině Ferdinanda Jičínského, direktora panství Karlštejnského a Barboře Kláře, rozené Stockar von Berenkopf^{40,41}.

Obr. 4. Ferdinand Jičínský³⁸

Záhy⁴², roku 1865, byl poslán na studia do Prahy na polytechniku²³, „kterou absolvoval s výborným prospěchem a věnoval se s celou láskou i zápalem zejména matematice, lučbě, fyzice a technologii. Té doby již vynalézavý a čilý duch jeho osvědčil se v počátcích vlastní literární činnosti. Jičínský tenkrát sestrojil a popsal nový, malý přístroj sirovodíkový a brzo na to navrhnul a doporučil užívání vakua v pivovarství. Pěstoval i v letech pozdějších se zálibou fysikální část chemie a partie fysiky, které zasahují v obor badání chemického; jmenovitě mluvil s nadšením o pracích Bunsenových a Regimultových, obou to fysikochemiků“.

Před založením Listů chemických přispíval do Časopisu chemiků českých, který vycházel v Praze od roku 1869 do roku 1870. Následujícího roku časopis tento vychází již jako příloha časopisu Průmyslník, leč avizovaný 4. ročník, který měl vyjít v roce 1872, nevyšel.

Roku 1870 nastoupil Jičínský dráhu praktickou, meškaje v kampani 1870–1871 v kolínském cukrovaru rytíře Horského a v následující kampani v cukrovaru chropínském na Moravě. Tehdy mocněji než kdy před tím zachtělo se mu seznati také zahraniční průmysl, a proto učinil tak, jakmile se mu příležitost udála, odebrav se v létě roku 1872 do Německa, kde stal se chemikem cukrovaru v Bredowě u Štětína na pobřeží Baltu (druhy německé Stettin-Bredow, nyní polské Drzetowo-Grabowo).

Za pobytu svého v Německu byl Jičínský literárně nejméně činným, spolu nepřestal být rozhodným Čechem a podporovatelem domácích literárních podniků, publikoval zejména v Časopise cukrovarnickém. Pomíjíjíce přehojný počet menších pojednání, které Jičínský v té době byl uveřejnil, uvádíme zejména, že sepsal a vydal samostatný větší spis o difuzi: „Das Saftgewinnungsverfahren der Diffusion“ v roce 1874, první to dílo toho druhu a všestranně důkladné. Za pobytu svého v Bredowě vypracoval také novou metodu určování šťavnatosti řepy; jejíž důležitost v technickém dozoru cukrovarnictví odůvodnil v jiném spise, kterýž vydal roku 1876 na uhájení svých náhledů a na obranu proti nájezdům některých neomylníků velkoněmeckých. Jičínský odhodlal se opustit dráhu cukrovarnickou a nastoupit činnost učitelenskou, při které by mohl věnovati se s větší volností svým snahám vědeckým. Jičínský byl u nás jedním z průkopníků měření cukernatosti řepné šťávy pomocí polarimetrických měření (jak píše Jičínský „polarisace“)⁴³. Jičínský má v databázi CAS SciFinder sedm publikací z oboru cukrovarnictví.

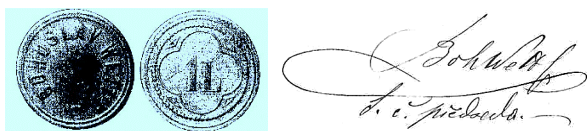
Roku 1874 navrátil se Jičínský do Prahy, uvítán vřele starými „přátely“ z dob studentských, jimž se stal vzorem v ohledu činnosti vědecké. Již na polytechnice byl utvořil Jičínský kolem sebe hlouček nadšených studentů, jimž pěstování věd přírodních mimo obligátní přednášky šlo

nade všecko. Jičínský byl také později předsedou chemického spolku „Isis“, kterýž tehdy byl v utěšeném rozkvětu a činnosti. Ještě v roce 1875 je zvolen za člena kontrolní komise Spolku⁴⁴.

Přijal místo asistentské při všeobecné i analytické chemii na českém ústavu polytechnickém, kde mj. založil nadaci na podporu posluchačů²³. Na ústavu setrval v tomto postavení až do své smrti. Jičínský zemřel nenadále po Vánocích 11. 1. 1877 po krátké nemoci, „rozkladem krve, následkem to neštovic“.

Bohuslav Wett

Bohuslav Wett byl minimálně od roku 1894 členem Spolku. V roce 1870 podle oznámení (únor) v Časopise chemiků českých²¹ se stal předsedou spolku Isis. Před tím, v roce 1869, byl ve spolku Isis jednatelem. V letech 1870–1871 se zúčastnil formulace nových stanov⁴⁵.

Obr. 5. Wettova účelová pivní známka⁴⁶

Bohuslav Wett, pozdější sládek v Kostelci nad Orlicí, se narodil 5. května 1847 v Budapešti do rodiny ing. Josefa Wetta a Korony, rozené Roll⁴⁷. Jeho otec, bytem u sv. Leopolda, č. p. 390, byl zeměměřič (Magyar Közponiti Vaspályánál mérnök) při železné dráze v Pešti⁴⁷. Wett měl za manželku Miladu, rodem Svobodovou, se kterou měl 3 děti: Jaroslavu, Miladu a Bohuslava.

Wett navštěvoval nejprve základní školu v Kostelci nad Orlicí⁴⁷, poté (1860) reálku v Praze 10 (cit.⁴⁸), později reálku v Pardubicích, kterou absolvoval ve školním roce 1865–1866 (cit.⁴⁹). Ihned poté, v roce 1866, se zapsal na pražskou polytechniku²³.

Pro Bohuslava Wetta byl Kostecký měšťanský pivovar prvním, kde v letech 1873–1891 sládkoval, předtím měl v nájmu kostelecký pivovar hraběcí (Bedřich Karel hrabě Kinský z Vchynic)⁵⁰. V Kostelci zastával funkci náměstka starosty⁵¹. Z Kostelce nad Orlicí odešel do Stěžer, nedaleko Hradce Králové, kde měl v letech 1891–1902 pronajatý „harrachovský“ pivovar. Na sklonku života se přestěhoval do Turnova, kde pracoval v tamějším pivovaru⁵². Bohuslav Wett, bývalý sládek, zemřel v Turnově, kde žil v té době s rodinou⁴⁷, v nemocnici č. p. 521, dne 10. srpna 1902 (cit.^{53,54}). Jeho syn shodného jména byl podsládkem v pivovaru A. Svobody v Turnově a později sládkem v pivovaru v Chotěboři.

František Dlouhý

Obr. 6. František Dlouhý⁵⁵

Dlouhý byl předsedou Spolku jeden rok, od července 1870 (cit.¹⁸) do července roku 1871.

Franz Xaver Anton Johann Nepomuk Dlauhy (podle konškrípce Dlauhý) se narodil 27. dubna 1852 na Novém Městě Pražském v č. p. 1310, do rodiny oficiála Martina Karla Dlauhy a Marie Kathariny Jedlička⁵⁶. Dlouhý byl český přírodovědec, pedagog, středoškolský profesor, spisovatel, hudebník, skladatel a entomolog. Po skončení základní školy pokračoval⁵⁵ v dalším studiu na nižší reálce v Poličce

a polytechnickém ústavu v Praze, kde se zapsal roku 1867 (cit.²³), kde studium ukončil roku 1871. Potom, v roce 1872, začal učit na nižší reálce v Poličce⁵⁷ a působil zde jako suplent až do roku 1874. V Poličce byl dokonce ředitelem ochotnického divadla. Od zmíněného roku 1874 učil na učitelském ústavě v Brně, kde roku 1892 dosáhl titulu hlavní učitel či profesor. Pracoval zde až do své smrti. Přednášel přírodní vědy a nepovinné předměty, jako např. kreslení a hru na housle. Napsal několik pojednání o broucích a o léčivých rostlinách.

Dlouhý byl aktivním účastníkem národního a kulturního života, zasloužil se o české školství a divadlo v Brně. Pracoval ve spolku Vesna (1880–1886), od 1881 v Družstvu českého Národního divadla, kde se uplatnil i jako ochotnický režisér, a v literárním odboru Čtenářského spolku či v Literárním klubu. Spolupracoval s nejvýznamnějšími kulturními osobnostmi českého Brna, mj. s F. Bartošem, V. Brandlem, F. Kameníčkem, J. Kabelíkem a A. Pammrovou. Angažoval se v Matici školské a v roce 1906 spoluzaložil učitelskou Jednotu Komenského, a v roce 1908 Osvětový svaz. Na sjezdu učitelů rakouských učitelských ústavů (1906) prosadil pokrokové návrhy na reformu náplně studia na českých učitelských ústavech a reformy se zastával i v Jednotě Komenského (1907). Hlásil se k mladočeské straně a byl znám i jako stoupenec masarykovského realismu. Propagoval Darwinovu teorii a od 1911 byl činným členem Klubu přírodovědeckého v Praze⁵⁸.

Zemřel 18. října 1912 v Brně, pochován je na Ústředním hřbitově města Brna⁵⁹, Vídeňská 96, skup. 10, řada 1, hrob č. 63.

Jan Lad. Černý

Zprávy spolkové.

Přírodovědecký spolek „Isis“ odbyval dne 8. července t. r. výroční valnou hromadu. Ze zprávy jednatelské vyjímáme toto: Spolek čítal dva nové údy zakládající, totiž českobrodský cukrovar a pana prof. Stolbu a 48 údů činných. Činnost spolková jevila se hlavně v přednáškách a v podnikání výletů. Nově zvolený výbor sestával se následovně: Černý Jan L., předseda; Rakouš Fr., jednatel; Benedikt Jan, pokladník; Vinař Fr. knihovník a Stockar Rud. architekt. Usnešení, aby na počátku listopadu svolána byla schůze chemiků vůbec, kde by se porokovalo o změně stanov v ten smysl, by každý chemik mohl být činným údem, oprávněným k nadějším v rozkvět spolku v budoucnosti nedaleké. Ku konci hromady vzdány díky odstupujícímu výboru, zvláště předsedovi Fr. Dlouhému, který po celý rok o spolek horlivě se staral.

Obr. 7. Jan Lad. Černý⁶⁰

Dne 8. července 1871 zvolila valná hromada spolku za předsedu Jana Lad. Černého, který byl na valné hromadě 28. ledna 1872 vystřídán, již po změně stanov, Karlem Preisem. Jan Černý byl, podle Hanče¹⁸, za Dlouhého místopředsedou, je zmiňován jako kontrolní komisař Společnosti⁶¹ či jako zapisovatel.

Černý, Jan Ladislav, podle matriky Jan Nepomucký Černý, se narodil uvedeného 15. května 1849 v Hřebečnicích u Rakovníka č. 33 do rodiny Josefa Černého a Hermíny, dcery lesního Jana Hebra⁶².

V Rakovníku studoval na vyšších reálných školách, v Praze v letech 1868–1872 na české polytechnice. Pak byl zaměstnán až do května 1873 jako praktikant při huti v Příbrami a půl léta při puncovním úřadě ve Vídni. Od listopadu 1873 do července byl opět na české technice, zabývá se studii technickými, načež byl po dvě léta při hornictví u společnosti „Humboldt“ ve Slaném a v Jemnicích u Slaného. V době té, vzdav se naděje na zdárný výsledek hloubení šachty (později skutečně opuštěné), oddal se učitelství, připravuje se ke zkouškám pro školy reálné. Písemné práce také odvedl v únoru roku 1877. Protože nebylo vyhlídáno místo, podjal se v říjnu téhož roku zkoušek pro školy měšťanské z oboru přírodovědeckého. Od května 1877 působil na obecní chlapecké škole v Karlíně, od 1. března 1878 ustanoven byl zatímčím učitelem na měšťanské škole v Unhošti, kteréž místo 1. ledna 1879 bylo mu uděleno definitivně. Byl členem ústřední matice školské v Praze. Černý sepsal a vydal: Karel a Václav, povídka pro mládež (v Pospíšilových Zá-

bavách pro mládež v Praze roku 1871); Spořitelní knížka, povídka pro mládež, nákladem „Dědictvím maličkých“, jež byla poctěna první cenou, v Královém Hradci roku 1880.; Boženka, povídka ze života v „Nové knihovně pro mládež“, nákladem Fr. Urbánka roku 1881; Naše vzory spořivosti, nákladem Ředitelství měšťanské školy chlapecké Kladno (Husa kom.). Dále podal do Zpráv spolku chemikův českých články. Historie české literatury chemické a Prubovna v Příbrami (1872–1873); do II. ročníku Chemických listů napsal pojednání: Praktická cvičení v laboratoři pro žáky vyšších reálků (1878)⁵⁷. Na schůzích spolku referoval mj. o určování zlata a stříbra v puncovních úřadech, o české chemické literatuře.

Jan Ladislav Černý je zmiňován v tzv. Třetím seznamu pl. tit. pánů spoluzakladatelů Dědictvím Maličkých v Hradci Králové (1859–1889) jako zastupující ředitel školní na Kladně⁶³.

Dostali jsme se ve svém postupném vyprávění o budoucích představitelích spolku chemiků v Čechách až na samý začátek, ke spolku Isis a k Františku Fischerovi. Tím tento cyklus článků uzavíráme. U některých předsedů se přes vší snahu mnoho údajů nalézt nepodařilo. Uchovejme pro budoucnost alespoň tyto nalezené skromné údaje.

LITERATURA

1. Řápková R., Drašar P.: Chem. Listy 116, 629 (2022).
2. Drašar P.: Chem. Listy 115, 506 (2021).
3. Kratochvíl B., Drašar P.: Chem. Listy 115, 498 (2021).
4. Drašar P.: Chem. Listy 117, 43 (2023).
5. Drašar P., Chuchvalec P., Bělohav Z.: Chem. Listy 116, 614 (2022).
6. Drašar P.: Chem. Listy 117, 48 (2023).
7. Drašar P.: Chem. Listy 117, 244 (2023).
8. Šafařík V.: Zprávy spolku chemikův českých I, 1 (1872–1873).
9. Slavík A.: *Dějiny českého studentstva*, F. A. Slavík, Praha 1874.
10. Drašar P.: Chem. Listy 115, 506 (2021).
11. <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/>, Naturhistorischer Verein, staženo 10. 10. 2022.
12. Ritter L.: *Kapesní slovníček novinářský a konverzační*, str. 164, Jarosl. Pospíšil, Praha 1851.
13. J. K.: *Národní noviny* 2, (304) 2077 (1849).
14. <https://provenio.net/records/3b560f66-c1a0-4a86-9edb-2eb3bbf38d7d>, staženo 10. 10. 2022.
15. <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=ED0A33472D3411E0823D00166F1163D4&scan=1#scan1>, staženo 10. 10. 2022.
16. <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/>, Gesellschaft für Physiokratie in Böhmen, staženo 10. 10. 2022.

^a Naskenované evidenční listy nemají stálá URL; uvádíme proto URL databáze (<http://digi.nacr.cz/prihlasky2/>, <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/>) a hesla, která je třeba použít.

^b Některé údaje z databáze MyHeritage mohou být přístupné jen licencovaným uživatelům.

17. Anonym: Zprávy spolku chemikův českých 2, 45 (1874–1876).
18. Hanč O.: *100 let v Československé společnosti chemické její dějiny a vývoj 1866-1966*. Academia, Praha 1966.
19. Borkovec P.: *Vliv průmyslové praxe na odborné a moderní vzdělávání chemických inženýrů: rozvoj stolic pražského technického učiliště a jejich administrativní a odborné obsazování v návaznosti na průmyslový rozvoj v českých zemích od roku 1870 do roku 1920. Disertační práce*. ČVUT Praha, Praha 2020.
20. Neumann K. C.: *Listy Chemické 30*, č. 9/10 (1906).
21. Anonym: *Časopis chemiků českých 2*, 48 (1870).
22. Anonym: *Průmyslník, Časopis chemiků českých 3*, 58 (1871).
23. Velflík A. V.: *Dějiny Technického učení v Praze*, Česká Matice Technická, Praha 1906.
24. <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/>, František Fischer 1841
25. <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/>, Fischer František 1841.
26. Anonym: *Chem. Listy 5*, 189 (1911).
27. Anonym: *Časopis pro průmysl chemický 10*, 212 (1900).
28. <https://www.tovarnikominy.cz/kominy.10>, staženo 10. 10. 2022.
29. Bělohoubek A.: *Josef Tomáš Suk, Náčrtek životopisný*, J. Pichl, Praha 1885.
30. https://www.portafontium.eu/iipimage/30066325/nepomuk-18_1600-n?x=460&y=303&w=397&h=180, staženo 10. 10. 2022.
31. <https://www.myheritage.cz/research/collection-1/myheritage-rodokmeny?itemId=660367911-1-500572&action=showRecord&recordTitle=Josef+Tom%C3%A1%C5%A1+Suk>, staženo 10. 10. 2022.
32. Nový Poupě, *Katechismus pro sladovnické učedníky a tovaryše*, Slavík a Borový, Praha 1880.
33. <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/>, Holý Josef 1845
34. <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/7331/51>, staženo 10. 10. 2022.
35. <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/>, Holý Josef 1845
36. Anonym: *Listy Chem. 2*, 100 (1878).
37. Anonym: *Časopis cukrovarnický 3*, 343 (1874).
38. Anonym: *Chem. Listy 1*, (č. 10.) příloha (1877).
39. Diviš J. V.: *Cukrovarnictví*. I. L. Kober, Praha 1897.
40. <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/4398/4>, staženo 10. 10. 2022.
41. <http://www.rektoris.wz.cz/rod-stockar.html>, staženo 10. 10. 2022.
42. Preis K.: *Listy Chem. 1*, 341 (1877).
43. Jičínský F.: *Časopis cukrovarnický 2*, 297 (1873).
44. Anonym: Zprávy spolku chemikův českých 2, 164 (1872–1873).
45. Anonym: *Časopis chemiků českých 2*, 117 (1870).
46. Likovský Z.: *Orlické hory a Podorlicko 1999*, 208.
47. <https://www.myheritage.cz/research/collection-1/myheritage-rodokmeny?itemId=155951121-1-96&action=showRecord&recordTitle=Bohuslav+Wett>, staženo 10. 10. 2022.
48. Anonym: *Časopis Musea království Českého 34*, 111 (1860).
49. Werner L.: *Slavnostní list ku sjezdu bývalých žáků reálné školy v Pardubicích*. Reálná škola Pardubice, Pardubice 1887.
50. Likovský Z.: *Pivovary okresu Rychnov nad Kněžnou*, str. 102; <https://docplayer.cz/69068356-Pivovary-okresu-rychnov-nad-kneznou.html>, staženo 10. 10. 2022.
51. Anonym: *Úřední věstník Rady zemědělské pro Království České 4*, 133 (1880).
52. Anonym: *Kvas 36*, 467 (1908).
53. *Sbírka Matrik Východočeského kraje, 1587–1949; CZEC0004D_Matriky-Church-books-Semily-6762-1894-1914_00191.jpg*, staženo 10. 10. 2022.
54. Anonym: *Listy pojizerské 17*, č. 21, str. 6 (1902).
55. https://sk.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1_A1ek_Dlouh%C3%BD, staženo 10. 10. 2022.
56. Anonym: *Časopis chemiků českých 2*, 117 (1870).
57. Kryšpín V.: *Obraz činnosti literární učitelstva československého za posledních 100 let od r. 1780 do r. 1882: s doplňkem za léta 1883 a 1884: příspěvek k historii české literatury a českého školství*. M. Knapp, Praha 1885.
58. *Biografický slovník*: http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/DLOUH%C3%9D_Franti%C5%A1ek_27.4.1852-18.10.1912, staženo 10. 10. 2022.
59. https://encyklopedie.brna.cz/home-mmb/?acc=profil_osobnosti&load=15409, staženo 10. 10. 2022.
60. *Národní listy 11*, (190) 3 (1871).
61. Anonym: *Listy Chem. 5*, 5 (1881).
62. <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/11976/53>, staženo 1. 12. 2022.
63. Anonym: *Čech, politický týdeník katolický 21* (180; 8. 8. 1889), 3 (1889).

P. Drašar (*University of Chemistry and Technology, Prague, Czech Republic*): **Presidents of ISIS, Association for Education in the Field of Chemistry and Auxiliary Sciences, in 1864–1873**

The article describes the basic data on the presidents of Isis, namely, the Association for education in the field of chemistry and auxiliary sciences (Verein zur Ausbildung in der Chemie und der Hilfswissenschaften), in 1864–1873.

Keywords: president of Isis association, František A. Fischer, Josef Suk, Josef Holý, Ferdinand Jičínský, Bohuslav Wett, František Dlouhý, Jan Lad. Černý

NEUMANN KAREL AUGUSTIN, PRVÝ PROFESOR CHEMIE A CHEMICKÉ TECHNOLOGIE NA PRAŽSKÉ POLYTECHNICE

PAVEL DRAŠAR

Ústav chemie přírodních látek, Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Technická 5, 166 28 Praha 6, Česká republika
drasarp@vscht.cz

Klíčová slova: Neumann Karel Augustin, profesor chemie, pražská polytechnika

Článek vychází k životopisu uvedeného v knihách Velflíka A. V.¹ a Neumanna K. C.², obě zřejmě vycházely z údajů knihy Jelínka K.³, nestírali jsme tudíž pel tehdejší češtiny.

Karl August Neumann, profesor chemie^{4,5}, narodil se dne 6. dubna 1771 v Großbothenu u Grimmy v Sasku^{6,7}, v letech 1763–1785 navštěvoval městskou školu v Grimmě, načež v letech 1785–1788 studoval na soukromém učilišti v Lipsku za současného zaměstnání v obchodním závodě. V letech 1788–1793 zaměstnán byl ve vlnářské továrně v Geře (Gera). V té době procestoval v zájmu továrny během 10 měsíců Čechy, Moravu, Slezsko, Halič, část Ruska a Pruska. V letech 1793–1796 studoval opět na universitě v Jeně vědy kamerální⁸ (soubor odborných disciplín, jejichž znalost byla vyžadována, vedle znalosti práva, od úředníků), načež od roku 1796 vyučoval až do roku 1800 obchodním vědám na dánském ostrově Alsenu, kdež založil také tabákovou továrnu, jejíž stavbu řídil a v jejímž zájmu v roce 1800 cestoval po Dánsku, Norvéžsku a Švédsku.

Roku 1802 přijal ho továrník Leitenberg za ředitele kartounky v Josefodolu a Kosmonosích v Čechách, kdež úspěšně po pět let působil. Roku 1805 zřídil si čilý ředitel na svůj náklad soukromý mechanický atelier k výrobě sprádacích strojů. Odtud jej v roce 1807 získal ředitel a zakladatel pražské polytechniky František Josef Gerstner. Týž rozepsal dne 31. července 1807 veřejný konkurs na obsazení profesury chemie. Z pěti žadatelů byl Neumann navržen *primo loco* – a ještě dříve, nežli došlo ku jmenování, ustanoven byl Neumann suplentem profesury chemie v říjnu 1807.

Po dlouhém rozmýšlení opustil konečně Neumann činnost praktickou a stal se učitelem chemie na technickém ústavu v Praze. V roce 1807 zahájil na pražské polytechnice přednášky z chemie⁹, které rozdělil do tří částí na: a) historický vývoj, základní pojmy chemie vlastnosti dů-

ležitých látek, b) výrobu a technické využití hlavních látek, c) výrobu a zušlechťování skla, železářství, běličské a barvířské umění¹⁰. V roce 1808 byl jmenován profesorem. V té době byl jeho plat 1500 zlatých ročně. Zpočátku bydlel, jako ředitel Gerstner a prof. Fischer, v budově školy v Husově třídě (č. p. 240/5, obr. 1), v budově v sousedství Betlémské kaple¹¹, jež byla původně seminářem sv. Václava a kde byla roku 1786 umístěna stavovská inženýrská škola. (Na obrázku je půdorys bývalého semináře Sv. Václava v Praze a jeho úprava na technologické učiliště⁷, obr. 2). Pro nedostatek učebních síní našli si všichni byt mimo ústav.

K. A. Neumann postupně bydlel v Husově ulici 240, v domě U starého hroznu Na Perštýně 349 a po roce 1832 vlastnila rodina dům č. p. 1022 na Národní třídě (dům byl roku 1929 zbořen a na jeho místě postaven nový, v bloku u pasáže Metro)¹².

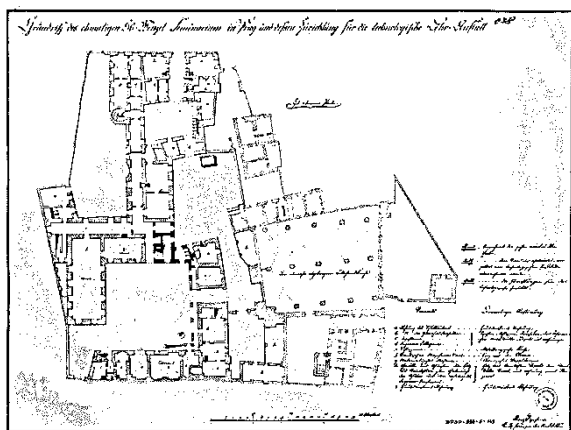
Ve školním roce 1811–1812 vykládal prof. Neumann v zimním semestru také posluchačům medicíny a farmacie na universitě, kdež byla tou dobou profesura chemie neobsazena, a která v letním semestru byla propůjčena jeho adjunktovi Josefu Freyssmuthovi.

Za svého učitelského působení v Praze naskytl se prof. Neumannovi nejednou příležitost podati dobré zdání v záležitostech komerčních.

Profesor chemie Neumann vzdal se profesury ve studijním roce 1816–1817, jmenován byv, za zásluhy v té příčině, dekretem komerční dvorské komise ze dne 2. dubna 1817, komerčním radou a guberním dekretem ze dne 17. dubna

Obr. 1. Husova ul. 240

Obr. 2. Seminář Sv. Václava

tehož roku skutečným guberniálním komerčním radou na místě direktora v úřadu obchodní a manufakturní inspekce při pražském místodržitelství¹³. Nový tento úřad nastoupil koncem zimního semestru studijního roku 1816–1817 a odevzdal stolecí svou suppletu Josefu Johannu Steinmannovi, dosavadnímu adjunktovi, který jmenován byl pak definitivním profesorem 28. října roku 1817. Adjunktem chemie byl pak ustanoven František Zippe dne 1. února 1818.

K. A. Neumann, jako guberniální rada (1817–1826), nechal rozšířit výuku na technickém ústavu v Praze v říjnu 1817 ještě o chemii agrikulturní (hospodářskou), chemii kvasnou, halurgii čili halotechniku (tj. nauku o výrobě soli kuchyňské) a hyalurgii (sklářství). Za tím účelem bylo dosavadní jednorodné studium chemie rozděleno na dva ročníky, každý po 5 hodinách v téměř dni.

V „Létě nouze 1817“, po neúrodě let tehdejších v celé střední Evropě, vydali, tehdejší profesor lučby, c. k. guberniální rada, Dr. K. A. Neumann a dřívější kolega profesor Josef Steinmann tiskem: „Navedení k upotřebování Islandského mechu, v čas nedostatku obilí, na zdravou a silnou potravu pro lid“, kteréž skrze tehdejší soukromý spolek ku podporování trpících nouzí, po domech ve všech krajích v Čechách bylo rozdáváno¹⁴.

Posléze v letech 1813–1814 vyzýval jako Gerstner ku nezbytnému zřízení profesury pro přírodopis (mineralogii, botaniku a zoologii) a pro experimentální fyziku, bohužel také bez úspěchu.

Od roku 1808 byl Neumann členem Hospodářské vlastenecké společnosti, v níž působil v letech 1819–1822 hlavně ku zvelebení lnářství v Čechách. Také o založení Jednoty pro povzbuzení průmyslu v Čechách získal si, jako nejhodnější člen ředitelstva, až do roku 1835 nevšedních zásluh. Za své zásluhy o Jednotu a o zemský průmysl jmenován byl roku 1854 zasloužilým členem Jednoty. Neumannovi náleží též zásluha, že zavedl topení uhlím na rakouských železnicích¹⁵ i proto, že byl propagátorem použití lokomotiv a lokomobilů¹⁶. Zabýval se též problematikou meteoritů¹⁷ a těžby železné rudy¹⁸.

Jakkoliv prof. Neumann za svého dlouholetého pobytu v naší vlasti českému jazyku se nepřiučil, byl v plné míře k národu českému spravedliv. Pro svou přímou povahu byl všeobecně vážen. Byl stoupencem moderní teorie národního hospodářství a zasloužil se o rozvoj průmyslu, zejména cukrovarnictví a lnářství¹⁹. Zasloužil se, vedle hr. Chotka a Dietrichsteina, jako hlavní jednatel výstavního výboru o konání pěti všeobecných zemských výstav²⁰ v letech 1828–1836.

Z četných jeho spisů náležejí mnohé do oboru cukrovarského. Navrhoval získávání cukru z javorů, jednal o finančních poměrech cukrovarských a navrhoval, jak by se tento průmysl zvelebiti dal. Pojednání toto odevzdal tehdejšímu místodržiteli hraběti F. A. Libštejnskému z Kolowrat s prosbou za svolení k uveřejnění, jehož se mu 10. března 1811 s následujícím podotknutím dostalo: Bylo mi nejvyšší instancí sděleno, že pojednání Vaše s náležitým věděním a pořádkem jest sepsáno, a že zejména ekonomicko-technický díl je užitečnou a cennou prací, tak že jest si jen přáti, aby spis tiskem vydán byl. Leč vůči tomu, že Jeho Veličenstvo cukerní průmysl ve všech jeho způsobech podporuje, přejí si, aby výroba cukru javorového naproti řepovému, třeba by se přednosti tohoto nedaly zatajiti, nebyla zatlačována příliš do pozadí. Vaše návrhy ku zavedení jakési ekonomické policie narážejí tu a tam na stávající zákony a bylo by její provádění spojeno s velikými obtížemi. Očekávám, že tyto změny provedete a opravený rukopis mi k udělení povolení k tisku ještě jednou předložíte (obrazy knih Google Books).

Neumann provedl skutečně vyžádané změny ve svém pojednání, a když byl téměř u konce, ztratil se mu rukopis i se zápisky. Když potom po 6 letech byl rukopis opět nalezen, byly poměry průmyslu cukerního u nás tak dalece pozměněny, že předmět spisu pozbyl vši zajímavosti; následkem toho se Neumann k vydání jeho již neodhodlal.

V jiném pojednání obhajuje Achardovu metodu výroby cukru z řepy proti některým francouzským a německým chemikům.

Mj. napsal učebnici *Übersicht der technischen Chemie* (Praha 1807)²¹. Ve všech jeho spisech, jichž sepsal řadu, zračí se opravdové vědění a neobyčejná soudnost.

Za manželku měl Annu Marii Šebenář von Herrenfels, s níž měl tři děti, Johana George, Augustu Annu Karolínu Kateřinu (Braunerovou) a Wilhelma Aloise²². Neumann

byl tchánem známého politika a vlastence českého Dra. Františka Augustina Braunera (otce chemika Bohuslava Braunera)²³. Roku 1859 jej universita v Jeně prohlásila, jako svého vynikajícího žáka, čestným doktorem²⁴. Prvého května roku 1865 se stal mimořádným členem Königlische böhmische Gesellschaft der Wissenschaften²⁵.

Zemřel²⁶ ve vzácném věku 95 let, dne 10. února 1866, a byl pochován na hřbitově vyšehradském.

LITERATURA

1. Velflík A. V.: *Dějiny technického učení v Praze s dějinným přehledem nejstarších inženýrských škol, jakož i akademii a ústavů v Rakousku, na nichž bylo vědám inženýrským nejdříve vyučováno. Pamětní spis na oslavu založení stavovské inženýrské školy v Praze před 200 lety a 100-letého trvání polytechnického ústavu Pražského*. Díl 1, část 1. Česká matice technická, Praha 1906 a 1909.
2. Neumann K. C.: *Nástin dějin průmyslu cukrovarnického v Čechách, období první 1787–1830*, str. 22. Komitét pro uspořádání kolektivní výstavy cukrovarnické, Praha 1891.
3. Jelinek K.: *Das ständisch-polytechnische Institut zu Prag Programm zur fünfzigjährigen Erinnerungs-Feier an die Eröffnung des Institutes: 10. November 1856*. Gottlieb Haase Söhne, Praha 1856.
4. Veselý Z.: *Bulletin ČSCH 4, (říjen) 2 (1973)*.
5. Dvořáčková V., Lorencová I.: *Zaostřeno na chemii*. VŠCHT a NTM, Praha 2022.
6. <https://www.familysearch.org/tree/person/details/KD9P-3RB>, staženo 1. 2. 2023.
7. Brümmer F.: *Allgemeine Deutsche Biographie, herausgegeben von der Historischen Kommission bei der Bayerischen Akademie der Wissenschaften 23, 528 (1886)*, <https://www.deutsche-biographie.de/sfz71508.html>, staženo 1. 2. 2023.
8. http://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_N/Neumann_Karl-August_1771_1866.xml, staženo 1. 2. 2023.
9. https://www.vscht.cz/skola/historie/karel_augustin_neumann, staženo 1. 2. 2023.
10. Kyzlink V.: *Potrav. Vědy 11, 527 (1993)*.
11. https://iispp.npu.cz/mis_public/documentDetail.htm?id=1347640, staženo 1. 2. 2023.
12. *Soupis pražského obyvatelstva*; <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/>; 1771 Neumann, Karl, staženo 1. 2. 2023.
13. <https://www.vitalia.cz/clanky/pred-120-lety-vznikla-prvni-ceska-spolecnost-pro-spalovani-mrtvol/>, staženo 1. 2. 2023.
14. Zibrť Č.: *Česká kuchyně za dob nedostatku před sto lety*. Neubert, Praha 1917.
15. Neumann K., Balling K.: *Locomotivheizung mit mineralischen, in Böhmen vorfindigen Kohlengattungen*. ZÖIV, 1850.
16. Skala L.: *Naši předchůdci. Biografický slovník českého zemědělství a venkova*. Agrospoj, Praha 1993.
17. Bukovanská M.: *Vlastivědný sborník Podbrdská, 1984 (26) 227*.
18. Tuček K.: *Meteority a jejich výskyty v Československu*. Academia, Praha 1981.
19. Lněničková J.: *České země v době předbřeznové 1792–1848*. Libri, Praha 1999.
20. Anonym: *Sto let práce: Zpráva o všeobecné zemské výstavě v Praze 1891. Na oslavu jubilea první průmyslové výstavy roku 1791 v Praze*. Výkonný výbor, Praha 1891.
21. <https://vufind.techlib.cz/Record/000605531>, staženo 1. 2. 2023.
22. <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/>; Neumann Karl 1771, staženo 1. 2. 2023.
23. <https://www.myheritage.cz/research/collection-1/myheritage-rodokmeny?itemId=213186561-143-40&action=showRecord&recordTitle=Karel+August+Neumann>, staženo 1. 2. 2023.
24. Petrů F., Hájek B.: *O vývoji české chemie*. Orbis, Praha 1954.
25. Wegner G.: *Die königl. böhm. Gesellschaft der Wissenschaften 1784–1884*. Grégr E., Praha 1884.
26. Oberhummer W.: *Österreichisches Biographisches Lexikon und biographische Dokumentation*, Bd. 7 (Lfg. 31, 1976), S. 93; http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/NEUMANN_Karl_August_6.4.1771-10.2.1866, staženo 1. 2. 2023.

PŘEDSEDOVÉ SPOLKU ČESKÝCH CHEMIKŮ 1872–1907

PAVEL DRAŠAR

Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Technická 5, 166 28 Praha 6, Česká republika
drasarp@vscht.cz

Došlo 10.10.22, přijato 8.11.22.

Článek popisuje základní údaje o osmi předsedech Spolku českých chemiků z let 1872–1907, Karlu Preisovi, Vojtěchu Šafaříkovi, Antonínu Bělohoubkovi, Milanu Nevole, Vilému Baurovi, Bohuslavu Raýmanovi, Františku Antonínu Šeborovi, Františku Václavu Gollerovi.

Klíčová slova: předseda Spolku českých chemiků, Karel Preis, Vojtěch Šafařík, Antonín Bělohoubek, Milan Nevole, Vilém Baur, Bohuslav Raýman, František Antonín Šebor, František Václav Goller

Pokračujeme v novodobém dokumentování funkcí chemické společnosti zveřejňovaném v Chemických listech^{1–6}.

V lednu roku 1872 se studentský spolek „Isis“, Spolek pro vzdělání v oboru chemie a pomocných věd (Verein zur Ausbildung in der Chemie und der Hilfswissenschaften) založený 24. dubna 1866 mění, protože studenti zestárlí a členové cítili potřebu rozšíření členské základny. Dne 28. ledna 1872 byl zvolen podle nových stanov nový výbor ve složení V. Šafařík, protektor, K. Preis, předseda, V. Baur, jednatel, Vl. Plaček, pokladník, T. Ryšánek, knihovník, J. L. Černý, zapisovatel.

Ve spolkovém katastru pod signaturou VIII/0004 nalzáme zápis, že se Isis přeregistroval jako Spolek českých chemiků. Tento název je dále zdůrazněn úředním zápisem z roku 1878. V roce 1891 se objevuje název Chemická společnost stávající pod názvem Spolek českých chemiků⁷. Dále přinášíme přehled jeho předsedů.

Karel Preis

Obr. 1. Karel Preis⁸

Karel Preis byl předsedou Spolku Isis při přeměně na Spolek českých chemiků v letech 1872–1873, dále pak v letech 1878–1879, 1884–1892, 1898–1904. Členem naší Společnosti byl od samého počátku a byl také jejím prvním předsedou po změně stanov spolku Isis roku 1872. Byl po léta duší naší Společnosti a jejím reprezentantem, mnohokrát byl místopředsedou či jednatelem. Vždy byl volen jednomyslně, a když se jednou jeden hlas nedostával, zjistil, že on sám nevolil. Čestným členem byl zvolen roku 1882.

Byl zakladatelem a prvním redaktorem Chemických listů, o čemž však píšeme jinde⁹. Podívejme se na něj i z jiného úhlu.

Karel Boromejský Preisz se narodil 20. 8. 1846 v Praze na Novém Městě, č. p. 417/1 (zřejmě ve Vyšehradské ulici) do rodiny pražského měšťana a mečíře, obchodníka a vinárníka Antona Preisze a Johanny Agnes Renelt¹⁰. Karel se vyučil řemeslu a účastnil se provozu obchodu. Vychodil obecnou školu v Panské ulici a navštěvoval německou reálku. V mládí měl přezdívku „krásný Karlíček“, zejména pro svoji zálibu v pěkném oblečení. Bydlel nejprve v Jungmannově (dříve Školské) ulici, posléze na Novém Městě pražském, Školská ulice 10, a nakonec od roku 1896 na Smíchově, Ferdinandovo nábřeží 10 či 18. Byl ženat¹¹ s dcerou krejčího Dolečka Amálií, a když ta zemřela, oženil se se sestrou Milana Nevoleho, Annou¹².

Vysokoškolská studia začal v roce 1863 a absolvoval v roce 1867 na Císařské a královské české vysoké škole technické v Praze, kde byli jeho profesory Krejčí, Lumbe, Balling a Hoffmann. Protože se mu suchopárná výuka v Praze nelíbila, odešel a dostudoval na Spolkové vysoké technické škole v Curychu. Jeho prvním pracovním místem byla železnorudná huť (továrna na výrobu krevních solí a emailového zboží) v Komárově u Hořovic, kde však dlouho nezůstal a po odchodu Františka Stříbrného nastoupil jako asistent Vojtěcha Šafaříka, prvního profesora chemie na české polytechnice, při všeobecné a analytické chemii (od 1. listopadu 1868, výměrem zemského výboru ze dne 10. prosince 1868)¹³. Tam se stal suplentem (1874) a docentem hutnictví (po Janu Dušánkovi), v roce 1876 byl jmenován mimořádným profesorem s povinností konat přednášky a cvičení z analytické chemie, chemické metalurgie a prubířství. Po odchodu Šafaříka na českou univerzitu stává se v roce 1882 řádným profesorem anorganické a analytické chemie na pražské technice. Pracoval však

také v oblasti chemie organické. Přednášky vždy provázel dobře připravenými pokusy, řídil se heslem „Probieren geht über Studieren“. Byl i několikrát děkanem a též rektorem (1885–1886). V laboratoři přestal pracovat kolem roku 1890. Později trávil 4 roky ve Štýrsku, 5 let v Rezku a dva roky v Albecku a Zinnowitzi¹².

Prof. Preis byl výraznou chemickou osobností přelomu 19. a 20. století v Čechách. V odborné práci se věnoval především cukrovarnictví, anorganické a analytické chemii. Výrazně se podílel na výchově následující generace významných českých chemiků, např. Emila Votočka a Josefa Hanuše, a vydal řadu chemických učebnic. Politicky byl opatrným Staročechem. Do smrti byl přesvědčen, že Rakousko a Německo válku vyhrají a že Rakousko, jako stát, se nemůže rozpadnout¹². Preis byl, pod přísnou maskou, velmi společenský, kamarádil se a pořádal večírky jak s vrstevníky, tak se studenty. Snad s výjimkou Raýmana, kvůli tomu, že Bělohoubka nazval „středoškolskou opicí“, ale i za to, že založil „trucspolek“. (Bělohoubek Raýmana zase nazýval „kobyloou kousavou“.) Naopak se velmi přátelil s Vilémem Baurem. Měl rád dobrou kuchyni, pivo a cigára, rád hrál s přáteli taroky. Vedle chemie se zajímal o motýly a sbíral hmyz blanokřídlý a polokřídlý. Jeho privátní studium cikád jej dovedlo ke jmenování čestným členem „Gesellschaft für Physiokratie in Böhmen“. Své sbírky odkázal muzeu.

„Listy chemické“, časopis věnovaný zájmům technické lučby. Pod tímto názvem počal spolek chemiků českých v Praze časopis, který má sledovati pokrok ve vědě lučební a sloužiti za rádce našim chemikům. Redakce svěřena osvědčeným rukoum pp. Karla Preise, profesora lučby analytické a Ant. Bělohoubka, docenta lučby kvasné na c. k. české polytechnice v Praze. Číslo první přináší původní práce od V. Šafářika (o fotografiích na suchých deskách), K. Kruise (o některých nových barvivcích), J. V. Diviše (pokusy o vyloučení cukru z melasy vykonané v laboratoři), V. Sýkory poznámky o výrobě zakvašování zápar melasových), F. Štolba (o některých vlastnostech páleného dolomitu) a J. Šimáčka (viva česká).

Obr. 2. Listy chemické¹⁴

V roce 1872 založil Časopis pro průmysl cukerní, orgán Spolku pro povznesení cukrovarnického průmyslu v království Českém, který však v roce 1875 z finančních důvodů zanikl. V roce 1876 založil Listy chemické, jako důsledek vyvrcholení obrozeneckých snah českého národa a důležitý komunikační prostředek českých chemiků. Redigoval je 20 let, postupně v součinnosti s Antonínem Bělohoubkem (1876–1878), Karlem Kruisem (1879–1884) a Bohuslavem Raýmanem (1885–1891). V letech 1892–1896 je redigoval sám. Založil též Listy cukrovarnické (1883) a vedl jejich redakci až do svého skonu. Pracoval s Nevolem jako redaktor časopisu Zeitschrift für Zuckerindustrie: Organ des Vereines zur Hebung der Zuckerfabrikation im Königreiche Böhmen¹⁵. Prof. Preis byl veliký organizátor a nadšený iniciátor nových myšlenek

Listy chemické Časopis věnovaný zájmům technické lučby. Orgán spolku chemiků českých. Redaktor Karel Preis a Karel Kruis. Roč VI č. 8. Předplatné na celý rok 6 zl. přijímá prof. K. Preis v české polytechnice.

Obr. 3. Listy chemické¹⁶

a podniků. Vedle hlubokých znalostí teoretických osvědčil také velmi praktický smysl pro problémy hospodářské.

Zásluhou K. Preise byly exponáty z výstav, kterých se cukrovarnická sekce bohatě účastnila, soustředěny napřed na pražské technice, později v nově založeném Cukrovarnickém muzeu umístěném v Dientzenhoferově kostele Karla Boromejského v Praze. Vybranými exponáty se náš cukrovarnický průmysl z těchto sbírek zúčastnil zejména také Světové výstavy v Paříži 1900. S podporou Spolku pro průmysl cukrovarnický v Čechách zakládá K. Preis konečně 1896 Výzkumnou stanici cukrovarnickou, která se stala pak centrem pro řešení otázek tohoto průmyslu.

Obr. 4. Preisovo Cukrovarnické muzeum¹⁷

Hezký článek o Karlu Preisovi přinesl roku 1946 časopis Nature¹⁸, který uvádíme v překladu:

Ačkoli nebyl široce znám mimo střední Evropu, Karel Preis přispěl k pokroku dvou vědeckých disciplín. Založil cukrovarnickou výzkumnou stanici a slavné technické muzeum. Jeho rodiče byli pravděpodobně Francouzi, usadivší se v Čechách jako mladí uprchlíci během napoleonských válek. Jeho otec měl vinařství v Praze, kde se Karel narodil. Poté, co studoval chemii a další vědy na Pražské polytechnice, byl Preis v roce 1868 jmenován profesorem. Ve své malé analytické laboratoři se zapojil do řady drobných výzkumů a jeden z jeho nejranějších objevů souvisí s podvojným sulfidem železa a draslíku, K_2S-FeS , který připravil zahříváním síry, redukovaného železa a uhličitanu draselného dohromady do jasného žáru. O deset let později (1879), spolu s B. Raýmanem, studoval působení kyseliny dusičné na cholesterol a cholesterol-chlorid a v roce 1884 připravili a zkoumali bromidy cínu. Izolovali větší počet derivátů a studovali reakce halogenidů cínu s vodou, amoniakem a dalšími látkami. Kromě těchto výzkumů napsal Preis řadu učebnic a vyškolil mnoho úspěšných technických chemiků, zejména pro cukrový průmysl. Třicet tři let byl redaktorem časopisu Chemické listy po dobu dvaceti let Listů cukrovarnických. Navíc byl Preis horlivým přírodovědcem a sběratelem hmyzu, napsal monografii o českých blanokřídlech. (Francouzský původ rodičů nepotvrzuje rodokmen Webrů z Pravomilu¹⁹, může se týkat jeho matky; Milbauer udává, že Preisův dědeček byl emigrant z Alsaska¹²; pozn. red.)

Roku 1898 byl vyznamenán jako rytíř Řádem železné koruny III. třídy, byl mu udělen titul c. k. dvorní rada a v roce 1908 mu byl udělen čestný titul doktora technických věd (Dr.h.c.) Českého vysokého učení technického v Praze. V roce 1906, k jeho šedesátinám a předčasnému odchodu do penze, přinesly Národní listy rozsáhlý článek o jeho životě a díle²⁰. Byl mimořádným členem Královské české společnosti nauk ve třídě matematicko-přírodovědné²¹. K jeho počtě byl zřízen fond pro mladé pracovníky při výzkumném ústavu cukrovarském a stipendium cestovné na českém vysokém učení technickém v Praze.

Obr. 5. Smuteční oznámení²²

Dne 27. dubna 1916, rovněž v Praze (ve svém bytě na Smíchově č. p. 729), umírá na rakovinu, zřejmě důsledkem náruživého kouření, jeden z nejzasloužilějších a nejagilnějších členů Společnosti, jeden z prvních čestných členů. Pochován byl na Olšanech, ale 30. 5. 1942 byly jeho ostatky exhumovány a spáleny v krematoriu²³.

Vojtěch Šafařík

Obr. 6. Vojtěch Šafařík²⁴

Vojtěch Šafařík byl předsedou Spolku v letech 1873–1876. Na valném shromáždění 1. prosince 1880 byl jmenován mezi prvními čestnými členy Spolku. Stál při zrodu prvního českého chemického spolku, jehož byl s prof. Štolbou protektorem (1872–1873), kteréžto funkce se koncem roku vzdává a stává se předsedou a hlavním organizátorem naší spolkové chemické činnosti.

Vojtěch (Adalbert) Šafařík se narodil²⁴ v srbském městě Novi Sad 26. října 1829 jako syn jedné z předních osobností českých a slovenských dějin slovenského, ale česky píšícího spisovatele, slavisty, literárního historika, etnografa a jazykovědce Pavla Josefa Šafaříka a jeho ženy Julie, rozené von Ambossy. Bydlel na Vinohradech, Kopeníkova/Krameriova ulice 422.

Pavel Josef Šafařík s celou rodinou, tedy i malým Vojtěchem a jeho mladší sestrou Boženou, přesídlil do

Prahy v roce 1833. V letech 1839–1845 Vojtěch absolvoval Akademické gymnázium a poté vstoupil na půdu pražské univerzity. První a největší celoživotní vědeckou láskou byla pro Vojtěcha Šafaříka astronomie. Vztah k ní získal už v dětství – služební byt jeho otce Pavla Josefa Šafaříka, tehdy knihovníka pražské univerzity, se nacházel v Klementinu, kde zároveň působila i proslulá hvězdárna. Vojtěch byl již od mládí melancholikiem a hypochondrem, jeho pozdější vztah ke studentům byl velmi přátelský²⁵.

Při vysokoškolském studiu se však Vojtěch Šafařík údajně pod vlivem svých přátel J. S. Presla a K. S. Amerlinga zaměřil na chemii. Jeden rok strávil i na brněnské technice, kde pracoval pod vedením B. Quadrata. Po studiích se syn velkého otce stal vyučujícím na c. k. české vyšší reálné škole v Panské ulici v Praze, místo však musel jako protestant na základě konkordátu z roku 1855 opustit. Hořkost ze suspendování byla poněkud zmírněna udělením dvouletého státního stipendia (1000 zl.) na získání dalších vědeckých zkušeností. Odešel nejprve na obchodní akademii do Vídně²⁶ a pak putoval na berlínskou univerzitu, pobyt však musel ze zdravotních důvodů předčasně ukončit. V roce 1857 pak V. Šafařík odešel na proslulou univerzitu v Göttingenu, kde se stal spolupracovníkem slavného německého chemika Friedricha Wöhlera, mj. objevitele hliníku, který přeměnou kyanatanu amonného na močovinu dokázal, že „k tvorbě organické látky není třeba živé síly“. Zde spolu s W. Hallwachsem připravil diethylmagnesium, první organickou sloučeninu hořčíku.

Výsledkem Šafaříkova dvouletého göttingenského pobytu byla práce Vanad, kterou po návratu předložil ministru Thunovi. Studie o vanadu byla i základem jeho disertace o vazbách vanadu, se kterou v Göttingenu promoval v roce 1864. Po návratu přijal V. Šafařík v roce 1859 místo vyučujícího na soukromé obchodní akademii ve Vídni, kde setrval až do roku 1865, kdy se opět prudce zhoršila jeho dlouhodobá srdeční choroba.

V roce 1859 byl V. Šafařík požádán archivářem K. J. Erbenem²⁷, aby jako chemik posoudil pravost rukopisu Libušina proctví v záležitosti, která souvisela s Rukopisem královédvorským a Rukopisem zelenohorským. Výsledky jednoznačně prokázaly, že se jedná o podvrh. V. Šafařík i jeho otec se tím dostali do sporu s Františkem Palackým, ale i s profesorem chemie Janem Staňkem, pro kterého se jednalo o „každému Čechu svatě památky“.

Po zlepšení zdravotního stavu se stal skriptorem (písař, titul úředníka při archivu nebo bibliotéce; skriptoru knihovny, Dr. Vojtěchu Šafaříkovi, povolil sněm zemský, v sedění dne 10. března 1866, slíbenou remuneraci 200 zl. a schválil též ustanovení zvláštního sluhu v knihovně s ročním platem 300 zl. i s ostatními výhodami, vyměřenými pro sluhu polytechnického ústavu)²⁶. Sám rektor Krejčí dne 20. srpna 1868 ustanovil, aby napříště české výklady o všeobecné a analytické chemii (místo asistenta Štolby) suploval Šafařík. Později zde Šafařík získal v roce 1869 profesuru chemie (Zemský výbor vynesemím ze dne 16. června 1869 jmenoval, s výhradou nejvyššího schválení, Dr. Vojtěcha Šafaříka řádným profesorem chemie všeobecné a analytické)²⁶. Rok nato se stal redaktorem nové-

ho časopisu Zprávy Spolku chemiků českých, který též vydával, a v roce 1873 se stal předsedou Spolku na dva roky. V roce 1872 stál u přetvoření Spolku českých chemiků na Českou chemickou společnost pro vědu a průmysl.

Zatímco v pracích z padesátých a šedesátých let se vedle již zmiňovaného vanadu věnoval například otázce vazby platinokyanidů, v sedmdesátých letech se zabýval především otázkami silikátů a fotografie. Na svoji českou učebnici chemie Základové chemie čili lučby z roku 1860 navázal během působení na polytechnice čtyřdílnou Rukověť chemie, jejíž poslední díl vyšel v roce 1878. Vedle vlastní vědecké práce se Vojtěch Šafařík věnoval i překladům, českým čtenářům například přiblížil Pohledy na přírodu od proslulého německého přírodovědce Alexandra von Humboldta (překlad vyšel v Praze v roce 1858). Po rozdělení Karlo-Ferdinandovy univerzity na českou a německou část v roce 1882 přešel jako první profesor chemie na českou univerzitu. Zabýval se s velkým elánem konstrukcí přístrojů, a to ve spolupráci s Josefem a Janem Fricem. Manuálně byl velmi zručný, sám si zhotovoval zrcadla a brousil čočky²⁵.

Již před tím se však pod vlivem svého otce, který vytvořil komisi (členy byli např. K. J. Erben a F. L. Čelakovský) pro české vědecké názvy, podílel na vytvoření českého chemického názvosloví. To bylo do té doby pod vlivem Jana Svatopluka Presla, autora knihy Lučba čili chemie zkusná (opravdu „n“), a Josefa Jungmanna. Některé jimi vytvořené názvy prvků se dochovaly dodnes: vodík, uhlík, dusík, kyslík, sodík, hořčík, hliník, křemík, draslík, vápník. Jiné, jako např.: Cr – barvík, I – chaluzík, Co – dásík, U – nebesník, P – kostík, Ni – pochvistík, W – těžík, odstranil právě V. Šafařík, stejně jako nezávislé snahy Karla Slavoje Amerlinga, např.: Br – brudík, Se – šváběl, Sb – strabík, As – otrušík, Li – japík. V. Šafařík prokázal mimořádný cit pro živý český jazyk, ponechal v českém názvosloví řadu vytvořených termínů, vedle již uvedených názvů prvků, např. rozbor, syčení, dmuchavka, zplodiny, ale v řadě případů se přiklonil k řeckolatinskému názvosloví. Ponechal např. ekvivalenty = rovnocinniny, morfium = makovina, salmiak = našatec a další. Těžil z unikátní bohatosti češtiny a zavedl koncovky oxidačních stavů I až VIII, aby ten „kdo zná vědecký význam těchto koncovek, mohl, čta jméno sloučeniny, napsat formuli její a naopak“. Koncovky pro I až VIII mocenství užíváme a oceňujeme dodnes. Ve svých spisech zdůrazňoval vždy správnou češtinu a vymycoval vžitá již germanismy. Byl výtečným řečníkem a své přednášky podával vždy z paměti.

V. Šafaříka neopouštěla ani láska k astronomii, stále o ní uveřejňoval články, a dokonce vybudoval soukromou observatoř ve svém domě na Královských Vinohradech. Mimořádnou pozornost věnoval pozorování proměnlivých hvězd, planet a také Měsíce. Intenzivně se zabýval také optickými problémy, zejména výrobě parabolických skleněných a kovových zrcadel. Lásku k hvězdářství s ním

sdílela i jeho druhá manželka Pavlína, rozená Králová, se kterou se Šafařík oženil 26. října 1880, dva roky po smrti své první ženy Naděždy Vladimirovny, rozené Trofimovné. Pavlína Šafaříková patřila mezi členky Náprstkovy Amerického klubu dam a sama byla autorkou knih Dějiny dalekohledu (1896) a William Herschel a jeho sestra Karolína (1900). Přestože většina Šafaříkovy pracovní činnosti patřila vědě, stojí za zmínku, že i on se občas nechal políbit múzou – dokazuje to jeho rukopis divadelní hry ze dvora anglické královny Alžběty. Pěstoval vedle chemie fyziku, astronomii, matematiku, filozofii, přírodopis, ovládal řadu jazyků starých i moderních, pro své rozsáhlé vzdělání a široké zájmy byl nazýván českým Humboldem.

V roce 1868 byl V. Šafařík pověřen přednáškami z všeobecné a analytické chemie na pražské polytechnice a v roce 1869 se stal v tomto oboru jejím profesorem. V roce 1882 přešel na českou část Karlo-Ferdinandovy univerzity jako její první profesor chemie. Byl řádným členem Královské české společnosti nauk ve třídě matematicko-přírodovědné²¹.

Ke konci života se věnoval výhradně astronomii. Za svoje zásluhy o tento obor má na Měsíci kráter Šafařík²⁸. Vytouženou profesuru deskriptivní astronomie Vojtěch Šafařík získal až roku 1891, musel se však zároveň zavázat, že si bude všechny vyučovací pomůcky hradit z vlastní kapsy. Již o čtyři roky později se musel kvůli zdravotnímu stavu veřejného působení zcela zříct. Vojtěch Šafařík zemřel v Praze 3. července 1902.

Antonín Bělohoubek

Jeden ze zakládajících členů Spolku českých chemiků, působil v prvních letech jako místopředseda, později, v letech 1876–1877, jako předseda Spolku. Jeden ze zakladatelů spolku Isis a Společnosti pro průmysl chemický. V roce 1891 prof. Bělohoubek ze Spolku českých chemiků vystoupil bez udání důvodů.

Obr. 7. Antonín Bělohoubek²⁹ rodil 28. dubna 1845 ve Velkých Jeřicích u Hořic³⁰ v rodině správce knížecího velkostatku v Hořicích Antonína Bělohoubka a Marye, rozené Páchové³¹. Měl mladšího bratra Augusta (1847–1908), který se později rovněž stal chemikem. V roce 1849 se rodina přestěhovala do Nové Paky, kde otec dostal úřednické místo berního. Oba bratři záhy osířeli a přestěhovali se do Prahy. Přes těžkou hmotnou situaci Antonín vystudoval německou reálku v Mikulandské ulici a od roku 1861 studoval na německé polytechnice, kde byl žákem Karla Ballinga³², jehož dceru Jindřišku měl za manželku^{33*}, s níž měl dvě děti.

*Naskenované evidenční listy v pražské konskripci nemají stálá URL; uvádíme proto URL databáze (<http://digi.nacr.cz/prihlasky2/>) a hesla, která je třeba použít.

Po absolutoriu³⁴ (1865) pracoval tři roky jako asistent ve výzkumném hospodářsko-chemickém ústavu VHS. Pak působil na polytechnickém ústavu a stal se prozatímním asistentem u docenta všeobecné a analytické chemie Wilhelma Friedricha Gintla a u profesora kvasné chemie Karla Josefa Napoleona Ballinga. V lednu 1869 byl na české části potvrzen jako soukromý docent pro pivovarnictví. V dubnu téhož roku se musel soukromé docentury vzdát v důsledku rozdělení polytechnického ústavu na dvě instituce, českou a německou, a teprve v říjnu 1871 mu bylo povoleno přednášet o pivovarnictví na české polytechnice. Vedle toho byl přísežným znalcem pro pivovarnictví, učitelem lučby na průmyslové škole, ředitelem a majitelem soukromé školy pro praktické sládky. Roku 1875 se stal na Československé obchodní akademii v Praze profesorem chemie a chemické technologie. V červenci 1876 mu byla profesura rozšířena *venia legendi*** na celý obor kvasné chemie.

V listopadu 1877 byl potvrzen jako honorovaný docent mikroskopie a zbožiznalství na české polytechnice. Roku 1880 se stal mimořádným a 1888 řádným profesorem pro kvasnou chemii a přednášel též technickou mikroskopii a základy (encyklopedii) anorganické a organické chemie. Zastával čtyřikrát úřad děkana, roku 1894 byl jmenován dvorním radou a 1895 rektorem polytechniky. V německém oddělení polytechniky řídil analytická cvičení. Působil jako spolupracovník redakce Časopisu chemiků českých (1869–1870)³⁵.

V roce 1872 stál u přetvoření Spolku českých chemiků na Českou chemickou společnost pro vědu a průmysl. Kromě toho se zúčastnil zakládání i dalších spolků a institucí: 1875 Sladovnická škola v Praze, 1878 Lihovarnická škola v Praze, 1880 Výzkumný ústav pro průmysl lihovarnický, 1887 Výzkumný ústav pro průmysl pivovarnický.

V roce 1885 byl Antonín Bělohoubek pověřen spolu s Vojtěchem Šafaříkem podrobným chemickým a mikroskopickým průzkumem Rukopisu královédvorského a zelenohorského. Oba vědci stanovili sérii pěti testů, kterými zkoušeli zkoumané rukopisy, původní rukopisy ze 14. století a podobné materiály z let 1780–1820. Testy probíhaly nezávisle v letech 1886–1887 a bylo zjištěno, že převážná většina reakcí zkoumaných rukopisů odpovídá reakcím skutečných středověkých materiálů. Bělohoubkův závěr zní: „*Rukopis Kralodvorský se chová po stránce mikroskopické a mikrochemické v podstatě tak, jako nepochybně starobylé rukopisy z věku, do něhož se klade.*“ V jedné iniciále byla ale nalezena berlínská modř, která je známa až od 18. století. Tato skutečnost se pak stala jedním z hlavních argumentů odpůrců pravosti RKZ.

Byl autorem mnoha prací z různých oborů, zvláště z pivovarnictví, sladovnictví, droždářství, z chemie zemědělské a analytické, ze zbožiznalství a také z technické mikroskopie. Svoji první práci, která pojednávala o možnosti odměrného stanovení sloučenin uranu, uveřej-

nil (nejprve v časopise Živa, potom v Journal für praktische Chemie) v roce 1866. Psal rovněž pro hospodářské časopisy popularizační články o významu chemie. Vedle odborné publicistiky se věnoval i redaktorské činnosti. Spoluredigoval Listy chemické, Zprávy spolku architektů a inženýrů v království Českém, Archiv zemědělský aj. Roku 1893 zveřejnil plán na vydávání českého souboru o chemické technologii, který byl realizován teprve po jeho smrti. V roce Zemské výstavy 1891 počal vydávat spolu s Františkem Štolbou nový chemický časopis, který se měl zabývat výlučně otázkami technologickými, Časopis pro průmysl chemický. Byl českým návrhatelem Nobelovy ceny z období rakousko-uherského mocnářství. Roku 1898 odešel do Vídně, kde do roku 1906 působil jako přednosta pátého (tj. chemického) ohlašovacího oddělení c. k. patentního úřadu. Po svém penzionování se vrátil do Prahy a poslední léta dožil na Královských Vinohradech.

Publikoval řadu knih a odborných článků, ve kterých se věnoval především otázkám pivovarnictví z mnoha různých hledisek. Celek těchto spisů tvoří ucelený interdisciplinární soubor, který je zároveň přehledem vědomostí, jež měla poslední třetina 19. století o tomto potravinářském oboru.

V roce 1910 mu byl udělen čestný titul doktora technických věd (Dr.h.c.) Českého vysokého učení technického v Praze. Byl c. k. dvorním radou³³.

Zemřel 24. prosince 1910 na „úplavici cukernou“ (*diabetes mellitus*) a je pohřben na hřbitově Praha-Vinohrady. O jeho smrti přinesly zprávu i noviny v USA³⁶.

Milan Nevole

Obr. 8. Milan Nevole³⁷

Zakládající člen, jednatel Spolku 1873–1874, pokladník 1877–1880, předseda 1877.

Milan Nevole se narodil³⁸ 2. října 1846 v srbském Bělehradě jako syn českého architekta Jana (Johanna) Nevole a Terezie, rozené Šebkové³⁹. Ženat byl s Teklou (Theklou), rozenou Svoboda, s níž měl tři děti⁴⁰. Jeho syn Jaromír Karel se narodil 6. května 1886 v Dolnom Kubíně na dnešním Slovensku. Nevole byl stoupenec unitářství⁴¹.

Navštěvoval gymnázium ve Vídni, později v Praze, kde studoval filozofii. Jako mimořádný posluchač navštěvoval na pražské polytechnice přednášky o chemii. Roku 1870 pokračoval ve Vídni a roku 1871 byl promován na doktora filozofie. Po krátké praxi v cukrovaru se roku 1872 stal asistentem analytické chemie a roku 1873 asis-

** *venia legendi, venia docendi*, právo (čísti) konati přednášky, leč pouze na oné fakultě, na které svou způsobilost prokázal.

tentem a suplentem technické chemie na německé polytechnice pražské, načež se roku 1874 odebral na univerzitu do Paříže, kde pracoval u prof. Wurtze. Roku 1876 se vrátil do Čech a stal se asistentem prof. Šafaříka na české technice a následujícího roku se habilitoval v oboru organická chemie (soukromý docent nauky o sloučeninách mastných)⁴². Roku 1878 se habilitoval také na pražské německé univerzitě, kde přednášel organickou chemii česky. V roce 1879 si zařídil soukromou laboratoř, do níž přijal cukrovarnického odborníka K. C. Neumanna jako společníka. S Raýmanem napsal učebnici organické chemie a pracoval s Preisem jako redaktor časopisu *Zeitschrift für Zuckerindustrie: Organ des Vereines zur Hebung der Zuckerfabrikation im Königreiche Böhmen*¹⁵.

Dále pracoval jako jednatel Spolku pro průmysl cukrovarnický v Čechách (od roku 1883). Pracoval jako člen správní rady a vedení České zajišťovací banky, předseda Podolské cementárny (od roku 1886) a člen správní rady Nuselského pivovaru (od roku 1897). Působil jako člen výboru Spolku pro zkoušení a přehlížení parních kotlů v Praze, člen výboru České dětské nemocnice, jako předseda Sdružení majitelů výzkumných a kontrolních stanic v království českém (od roku 1903), jako zkušební komisař při II. státní zkoušce oboru chemického při vysoké škole technické v Praze (od roku 1903), jako člen ústavu národohospodářského při České akademii věd a umění (od roku 1906), jako člen Jednoty ku povzbuzení průmyslu v Čechách v Praze a jako člen mnoha dalších spolků, jmenujme například Tělocvičnou jednotu Sokol. Zúčastnil se mj. Všeobecné zemské jubilejní výstavy v Praze roku 1892 jako člen poroty pro udílení cen. Nevolovu sestru Annu pojal za manželku Karel Preis¹⁹. Bydlel v Široté ulici č. 8 (dnešní Olivova v Praze 1)⁴².

Zemřel 23. listopadu 1907 v Praze, pochován je v Saské Kamenici. O jeho smrti psaly i noviny v USA⁴³.

Vilém Baur

Obr. 9. Vilém Baur⁴⁴

Vilém Baur byl po Nevolem v letech 1877–1878 předsedou Spolku jako jeden z otců zakladatelů, čestným členem se stal roku 1906. Již od studentských let se horlivě zúčastnil spolkového života. Byl prvním jednatelem po změně spolkových stanov v roce 1872 a znovu v letech 1895–1907, pokladníkem 1873–1877, po 34 let vynikajícím pečlivým vedoucím činitelem spolku, mj. i revizorem účtů. Patří k nejzasloužilejším členům Společnosti, v roce 1906 by vyznamenán čestným členstvím Společnosti.

Vilém Baur se narodil v Praze dne 30. března 1845. Pražská policejní konškrípce jej uvádí pod jménem Bauer Wilhelm (Professor am Realgymnasium)⁴⁵ z rodiny Bernarda Bauera a Marie, rozené Pokorné. Za manželku měl Mathildu, rozenou Rudolf, se kterou měl 6 dětí, jeho syn Jaroslav byl cukrovarník⁴⁶.

Roku 1886 absolvoval Městskou vyšší střední školu v Praze III (Malá Strana)⁴⁴. Po studiu na pražské polytechnice na krátkou dobu působil jako technický úředník cukrovaru v Kralupech. Podrobiv se státní zkoušce učitelství pro školy střední se nadále cele věnoval pedagogické činnosti. Roku 1870 počal působiti na obecné reálce v Rakovníku a od roku 1871 působil jako profesor chemie na české obecné reálce v Praze na Malé Straně, kde učil lučbu a přírodopyt⁴⁷. Do pozice středoškolského profesora byl definitivně ustanoven roku 1872. Po zestátnění a rozdělení ústavu malostranského ve dvě samostatná učiliště přešel prof. Baur na vyšší reálku, kde jako profesor působil až do 14. května 1909, kdy odešel do výslužby, vyznamenán byl titulem c. k. školního rady⁴⁸, když byl předtím roku 1894 povýšen do osmé hodnosti třídy⁴⁹. V roce 1870, kdy nastoupil prof. Baur na reálné gymnasium malostranské, byly ústav ten a novoměstská reálka pražská jedinými českými ústavu středoškolskými, kde se učilo chemii jako samostatnému předmětu.

Radě svých žáků vstípil lásku k chemii pečlivým a poutavým nadšeným výkladem, zcela upouštěje od suchých osnov z učebnic⁵⁰. V dobách těch v hodinách fyziky i chemie byl na našich středních školách experiment velmi vzácným hostem. Vykládalo se uvedeným předmětům většinou jen za použití tabule a křídly, a to často ještě způsobem vysokoškolským. Prof. Baur hned na počátku své dráhy učitelství byl proniknut přesvědčením o důležitosti pokusu při školním vyučování, v čemž jej zřejmě ovlivnilo přátelství s Preisem. Při svém nastoupení v Praze setkal se však s velikými obtížemi, ústav, na němž působil, byl prozatím umístěn v najatém domě, kde nebylo ani řádných místností, ani pomůcek učebních. Máje jen skrovnou dotaci, prof. Baur pochůzkami po Praze opatřoval, kde jen mohl, ukázky nerostů, preparátů a věci potřebné k chemickému experimentování. Večer po vykonané práci školní i spolkové často do noci ve škole připravoval pokusy chemické na příští den. Jsa také přesvědčen o výchovné ceně pokusů, jež žák sám může konati, prof. Baur brzy se přičinil o to, aby zavedeny byly na ústavě, kde působil, praktická cvičení chemická. Byl kustodem školních sbírek chemických⁵¹.

Na prvním sjezdu českých lékařů a přírodopytců roku 1880 účastnil se prof. Baur také rozpravy o vyučování chemie na školách středních. Ve své přednášce si stěžoval především na některé vady českého názvosloví chemického, jež jsou příčinou, že v některých učebnicích jsou uvedeny dva vzorce pro tytéž sloučeniny, čímž žáci jsou mateni⁵². (Míněny jsou zde patrně vzorce ekvivalentní, vedle molekulárních, pro určitý druh sloučenin.) Prof. Baur ve své rozpravě zdůraznil nutnost pečlivé přípravy metodické před každou vyučovací hodinou chemickou. Jest potřebí také, uvádí dále, zvláště na nižším stupni střední školy, pokud jen možno, vycházeti z pokusu nebo i z denní zkušenosti; zřetel k vlastní systematické nutno posunouti do tříd vyšších. Vedle fyziky i chemie vyučoval též těsnopisu, spravoval sbírky ústavu i knihovnu chudých žáků. Zastával též funkci zastupujícího ředitele a v roce 1906 též ředitele školy.

Bydlel v Praze III Na Kampě 515/III, č. p. 8, v tzv. Pinkasově paláci (také Prachovna, Prašný dvůr), posléze v Lázeňské ulici č. 289/9. Vilém Baur byl mj. přispívajícím členem Besedy měšťanské v Praze, Akademického čtenářského spolku v Praze a Musea království Českého. Ve volbách do obecního zastupitelstva královského hlavního města Prahy v roce 1912 kandidoval za Malou Stranu⁵³. Zpíval bas v Zpěváckém spolku Hlahol v Praze. Jeho syn Jaroslav byl cukrovarník. Zemřel 6. května 1930.

Bohuslav Raýman

Bohuslav Raýman byl předsedou Spolku v letech 1879–1880, pracoval i jako spolkový jednatel.

Narodil se 7. prosince 1852 v Sobotce č. p. 214 v rodině kancelisty u c. k. okresního soudu Augustína Raymana a Marie, rozené Königové⁵⁵. Byl druhorozený z osmi sourozenců, tři ale zemřeli velmi mladí. V roce 1863 zemřel

Obr. 10. Bohuslav Raýman⁵⁴ i jeho otec a vdova se s dětmi přestěhovala do

Mladé Boleslavi, kde roku 1872 Bohuslav absolvoval tamější gymnázium. Poté se s matkou roku 1873 přestěhovali do Prahy⁵⁶, kde v dalším studiu pokračoval na pražské technice, kde studoval chemii. Po dvou letech však odešel do Bonnu na státní stipendium, kde pokračoval ve studiu u prof. A. Kekuleho, a pak odjel do Paříže, kde se vzdělával u prof. A. Wurtze a Ch. Friedela. Po zdárném ukončení vzdělávání v cizině a přes tamější nabídky se vrátil do Prahy a nastoupil do Českého polytechnického ústavu, kde záhy získal docenturu (od roku 1879 již na ČVUT) a po deseti letech přešel na Filozofickou fakultu Karlo-Ferdinandovy univerzity. Bydlel na Smíchově č. p. 586. Povahově byl člověk explozivní a vtipný, byl ochoten bez servítků lidem říkat, co si o nich myslí. Neměl rád Šafaříka, o kterém rád říkal, že jej mají astronomové za nejlepšího chemika a chemici za nejlepšího astronoma. O filozofech tvrdil, že je jedno, jestli se jejich články čtou zepředu dozadu, nebo naopak. S kamarády rád zašel na pivo (a prý nebylo jen u jednoho) do pivovaru U Bachorů, na rohu Štěpánské a Žitné²⁵, rád pil i víno, i když měl cukrovku. Rád se stýkal s mladými lidmi a zavedl proto pro asistenty a docenty pravidelné „outerky“, z čehož se staly pravidelné akce.

V roce 1890 se stal na Filozofické fakultě mimořádným profesorem, o 7 let později řádným profesorem a v letech 1902–1903 i děkanem této fakulty.

Přitom s velkým úsilím a s úspěchem publikoval⁵⁷ doma i v zahraničí a organizoval spolkový život. Připomeňme alespoň jeho obsáhlé učebnice Chemie organická pro vysoké učení české (1881) a Chemie teoretická (1884), redigování Listů chemických, Časopisu Spolku chemiků českých a České revue, obnovení Živý, jíž byl redaktorem od roku 1891 až do své smrti roku 1910, či

zajištění chemických hesel v Ottově slovníku naučném. Jeho odborné i organizační schopnosti byly využity zvláště v České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění²¹. Od roku 1890 byl mezi jejími prvními řádnými členy, zároveň se stal tajemníkem její II. třídy (pro matematické a přírodní vědy) a od roku 1899 až do smrti působil jako generální tajemník České akademie. Roku 1893 založil vědecký časopis Bulletin International.

Celý život zasvětil úsilí propojit vědu a umění v české společnosti, vymýtit nacionalismus a provinciálnost z české vědy a integrovat českou vědu a kulturu do mezinárodních proudů⁵⁸.

Raýman byl ženat s Bertou, rozenou Schoblovou, a měl s ní tři děti⁵⁹. Neobyčejně bohatou a úctyhodnou činnost ukončila až předčasná smrt. Bohuslav Raýman byl v září roku 1910 stížen krvácením do mozku a náhle zemřel 16. září 1910 v Praze. Pohřben byl na hřbitově na Malvazinkách. Bohuslava Raýmana nám připomíná jeho medailon na rodáckém pomníku na soboteckém hřbitově z roku 1927. V roce 2010 byla odhalena pamětní deska na jeho rodném domě.

František Antonín Šebor

Šebor byl předsedou Spolku v letech 1880–1884 a 1892–1898.

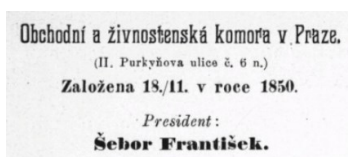
František Antonín Šebor se narodil 29. září 1838 v Brandýse nad Labem č. p. 27 do rodiny hospodského Josefa Šebora a Kateřiny Douchové⁶¹. Za manželku měl Helenu Josephu Carolinu, rozenou Peller, se kterou měl sedm dětí⁶².

Obr. 11. František Šebor⁶⁰ V policejní konškrpci je veden jako Franz Schebor⁶³.

Vyrůstal u svého dědečka, učitele Antonína Douchy, v Zeměchách (dnes součást Kralup nad Vltavou) spolu s bratrem Karlem. Vystudoval obor chemie na polytechnice v Praze.

Začal podnikat v plynárenství, a především pak v cukrovarnictví, ke kterému měl Šebor z hospodářské podstaty rodného Polabí blízko. Stal se tak spoluvýrcem vývoje cukrovarnické a chemické výroby v Polabí. Roku 1866 se stal ředitelem Společné továrny na cukr v Poděbradech⁶⁴. Působil jako spolupracovník redakce Časopisu chemiků českých (1969–1970)³⁵.

Založil vlastní firmu pod svým jménem, pod kterou otevřel například výrobní chemickou laboratoř či první průmyslovou výrobu amoniaku z odpadních plynárenských vod na území tehdejší Koruny české. Vlastnil řadu průmyslových patentů týkajících se technologických zlepšení ve výrobních procesech v cukrovarnictví, průmyslové chemii nebo opracování rud. Byl také popularizátorem oborů a autorem odborné literatury týkající se technologií, taktéž pro menší podnikatele, například svazek Cukrovarnictví pro začátečníky, hospodáře a průmyslníky vydaný roku 1865.

Obr. 12. Obchodní komora⁶⁵

Po sedm let předsedal Obchodní a živnostenské komoře v Praze, podílel se na vzniku pražského Umělecko-průmyslového muzea. V roce 1891 působil jako místopředseda Jubilejní zemské výstavy v Praze, konané na Výstavišti Praha roku 1891. Za své zásluhy v podnikání a chemicko-technologickém vývoji byl Františku Šeborovi udělen titul doživotního člena Panské sněmovny Rakouské říšské rady.

Zemřel 21. července 1904, ve věku 65 let, Sadova silnice Nr. 11, Nr. 1655/II., Praha. Nekrolog vyšel v Listech chemických⁶⁶. Po jeho smrti převzal rodinnou firmu syn Ing. Gustav Šebor (1871–1951), který roku 1905 založil v Neratovicích chemickou výrobu pod názvem Továrna na výrobu lučebnin, zvláště čpavku (tzv. Šeborka), která je historickým základem chemičky Spolana Neratovice. Gustav Šebor je pohřben spolu se svým otcem a matkou v hrobce na Olšanech.

František Václav Goller

Obr. 13. František Goller⁶⁷

V přelomovém období František Goller zastával funkci předsedy Spolku chemiků českých 1904–1907 a České společnosti chemické 1907–1909, pracoval i ve funkci místopředsedy. O jeho osobě přinášíme informace jinde⁶.

LITERATURA

1. Řápková R., Drašar P.: Chem. Listy 116, 631 (2022).
2. Drašar P.: Chem. Listy 115, 506 (2021).
3. Kratochvíl B., Drašar P.: Chem. Listy 115, 498 (2021).
4. Drašar P.: Chem. Listy 117, 43 (2023).
5. Drašar P., Chuchvalec P., Bělohav Z.: Chem. Listy 116, 614 (2022).
6. Drašar P.: Chem. Listy 117, 48 (2023).
7. Drašar P.: Chem. Listy 115, 506 (2021).
8. Anonym: Listy Cukrov. Reparske 9/10 (2006), <http://www.cukr-listy.cz/dokumenty/dokument45.html>, staženo 8. 10. 2022.
9. Holý P.: Chem. Listy 100, 227 (2006).

10. <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=AC1DE58C038D44E7A3D7023E77CF3ACF&scan=57#scan57>, staženo 8. 10. 2022.
11. <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=AC1DE58C038D44E7A3D7023E77CF3ACF&scan=57#scan57>, staženo 8. 10. 2022.
12. Milbauer J.: Sb. Masaryk. Akad. Pr. XII, 201 (1938).
13. Velflík A. V.: *Dějiny Technického učení v Praze*, díl 1. Česká matice technická, Praha 1906.
14. Anonym: Moravská orlice 14, č. 238, 3 (1876).
15. Anonym: *Katalog Knihovny c. k. vysokých škol technických v Praze*. Tiskem místopředselské knihtiskárny, Praha 1898.
16. Anonym: Světozor, Obrázkový týdeník 16, 264 (1882).
17. Gebler J.: Listy Cukrov. Reparske 126, 190 (2010).
18. Anonym: Nature (London) 158, 233 (1946); <https://doi.org/10.1038/158233d0>, staženo 8. 10. 2022.
19. <https://www.myheritage.cz/site-family-tree-rootIndividualID=2000074&familyTreeID=2>, staženo 8. 10. 2022.
20. K. C. N.: Národní listy, 1906-08-19, roč. 46, čís. 228, s. 2.
21. Anonym: Výroční zpráva Královské české společnosti nauk, 1891.
22. Anonym: Národní listy, 1916-04-29, roč. 56, čís. 118, s. 6.
23. <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=6A69073887FF42CCB2718ABEA3476A01&scan=140#scan140>, staženo 8. 10. 2022.
24. Franc M.: Akademický bulletin, říjen 2002; <http://abicko.avcr.cz/archiv/2002/10/obsah/vojtech-safarik-26.-10.-1829-3.-7.-1902-.html>, staženo 8. 10. 2022.
25. Milbauer J.: Sb. Masaryk. Akad. Pr. XXII, 319 (1948).
26. Anonym: Průmyslník, Časopis chemiků českých 3, 58 (1871).
27. <https://www.vscht.cz/skola/historie/safarik>, staženo 8. 10. 2022.
28. <https://planetarynames.wr.usgs.gov/Feature/6942>, staženo 8. 10. 2022.
29. https://cs.wikipedia.org/wiki/Anton%C3%ADn_B%C4%9Blohoubek, staženo 8. 10. 2022.
30. <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=DEB9AF4E518A486C9D7E3D5132ACA80F&scan=102#scan102>, staženo 8. 10. 2022.
31. Sbírká Matrik Východočeského kraje, 1587–1949; CZEC0004D_Matriky-Church-books-Jičin-69-3-1826-1857_00026.jpg, staženo 8. 10. 2022.
32. Nýdrle A.: Chem. Listy 5, 42 (1911).
33. <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/>, Bělohoubek Antonín 1845, staženo 8. 10. 2022.
34. Biografický slovník: http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/B%C4%9ALOHOUBEK_Anton%C3%ADn_28.4.1845-24.12.1910, staženo 8. 10. 2022.
35. Anonym: Časopis chemiků českých 1, 17 (1869).

36. <https://www.myheritage.cz/research/collection-10449/chronicling-america-historic-american-newspapers-1836-1922?itemId=18424600&snippet=42875e42dd3d2c7406e3ea4948f9f7c8&action=showRecord&recordTitle=Minnesotske%CC%81+Noviny>, staženo 8. 10. 2022.
37. Anonym: *Český svět* 4, (7) 6. 12. 1907.
38. Anonym: *Národní listy*, 1907-11-25, roč. 47, čís. 326, s. 2.
39. [https://www.myheritage.cz/site-family-tree-310513901/nevole?](https://www.myheritage.cz/site-family-tree-310513901/nevole?rootIndivudalID=1000158&familyTreeID=1) rootIndivudalID=1000158&familyTreeID=1, staženo 8. 10. 2022.
40. <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/>, Nevole Milan 1846, staženo 8. 10. 2022.
41. <https://www.myheritage.cz/research/collection-30139/slovensko-cirkevni-knihy-a-knihy-ze-synagog-1592-1910?itemId=3890529-F&action=showRecord&recordTitle=Mil%C3%A1n+Nevole#fullscreen>, staženo 8. 10. 2022.
42. Anonym: *Programm čís. král. české vysoké školy technické v Praze na studijní rok 1878*.
43. Anonym: *Pokrok Západu*, 25. 12. 1907, str. 4.
44. Anonym: *Český svět* 19, (10) 12 (1922).
45. <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/>, Bauer Wilhelm 1845.
46. <https://www.myheritage.cz/research/collection-1/myheritage-rodokmeny?itemId=126504661-4-21&action=showRecord&recordTitle=Vil%C3%A9m+Baur>, staženo 8. 10. 2022.
47. Balcar J.: *Učitelský kalendář na přestupný rok 1876*, str. 38. T. Mourek, Praha 1876.
48. Anonym: *Věstník českých profesorů* 17, (6) 236 (1910).
49. Anonym: *Cas. Prum. Chem.* 4, 39 (1894).
50. Vyskočil A.: *Chem. Listy* 19, 65 (1925).
51. Pokorný M.: *Jedenáctá výroční zpráva o obecním gymnasiu realním*, Praha 1878.
52. Anonym: *Listy Chem.* 4, 12 (1880).
53. Anonym: *Doplňovací volby do obecního zastupitelstva král. hlav. města Prahy 1912*.
54. <https://www.geni.com/people/Bohuslav-Ra%C3%BDman/6000000080826892843>, staženo 8. 10. 2022.
55. *Sbírka Matrik Východočeského kraje, 1587–1949; CZEC0004D_Matriky-Church-books-JiŘin-5231-1843-1855_00092.jpg*, staženo 8. 10. 2022.
56. <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/>, Rayman Raymann Boh 1852, staženo 8. 10. 2022.
57. Bílek K.: *Akademický bulletin*, září 2010; <http://abicko.avcr.cz/2010/09/12/>, staženo 8. 10. 2022.
58. Štrbáňová S.: *Bohuslav Raýman: vědec, vlastenec a Evropan*, Národohospodářský ústav Josefa Hlávky, Praha 2019.
59. <https://www.myheritage.cz/research/collection-1/myheritage-rodokmeny?itemId=223834521-18-501460&action=showRecord&recordTitle=Bohuslav+Rayman>, staženo 8. 10. 2022.
60. https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_%C5%A0ebor, staženo 8. 10. 2022.
61. <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/4157/126>, staženo 8. 10. 2022.
62. <https://www.myheritage.cz/research/collection-40000/geni-celosv%C4%9Btovy-rodokmen?itemId=11381716&action=showRecord&recordTitle=Franti%C5%A1ek+Anton%C3%ADn+%C5%A0ebor>, staženo 8. 10. 2022.
63. <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/>, Schebor Franz 1838.
64. Anonym: *Průmyslník, Časopis chemiků českých* 2, 47 (1870).
65. Anonym: *Katalog obchodního oddělení Národopisná výstava československá v Praze 1895*. Politika, Praha 1895.
66. E. F.: *Listy Chem.* 28, 206 (1904).
67. https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_V%C3%A1clav_Goller, staženo 8. 10. 2022.

P. Drašar (*University of Chemistry and Technology, Prague, Czech Republic*): **Chairmen of the Czech Chemists Association from 1872–1907**

The article describes basic data on the eight Chairmen of the Czech Chemists Association from 1872–1907, Karel Preis, Vojtěch Šafařík, Antonín Bělohoubek, Milan Nevole, Vilém Baur, Bohuslav Raýman, František Antonín Šebor, František Václav Goller.

Keywords: chairmen, Karel Preis, Vojtěch Šafařík, Antonín Bělohoubek, Milan Nevole, Vilém Baur, Bohuslav Raýman, František Antonín Šebor, František Václav Goller

PŘEDSEDOVÉ SPOLEČNOSTI CHEMICKÉ V LETECH 1904–1943

PAVEL DRAŠAR

Ústav chemie přírodních látek, Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Technická 5, 166 28 Praha 6
drasarp@vscht.cz

Došlo 8.9.22, přijato 5.10.22.

Článek popisuje základní údaje o předsedech České společnosti chemické v letech 1907–1943: František Václav Goller, Karel Andrlík, Antonín Nýdrle, Emil Votoček, František Herles, Jan Šatava, František Plzák, Julius Weiss, Otakar Antonín Husák, Jiří Baborovský, Jaroslav Milbauer, Oldřich Tomíček.

Klíčová slova: předseda Společnosti chemické, František Goller, Karel Andrlík, Antonín Nýdrle, Emil Votoček, František Herles, Jan Šatava, František Plzák, Julius Weiss, Otakar Husák, Jiří Baborovský, Jaroslav Milbauer, Oldřich Tomíček

Pokračujeme v novodobém dokumentování funkcionářů chemické společnosti zveřejňovaném v Chemických listech^{1–5}.

Společnost pro průmysl chemický v Království českém pokračuje po sloučení s Chemickou společností, Spolkem českých chemiků roku 1907 jako „Česká chemická společnost pro vědu a průmysl“, od roku 1920 jako „Československá společnost chemická“ a od roku 1940 chvíli jako „Česká společnost chemická“, leč 1. června 1946 po svém prvním poválečném sjezdu v Praze v Obecním domě již opět jako Československá společnost chemická⁶. V tomto příspěvku přinášíme přehled jejích předsedů od Františka Gollera až k Oldřichu Tomíčkoví.

František Václav Goller

Obrázek⁷

Goller zastával funkci předsedy Spolku chemiků českých 1904–1906 a České společnosti chemické 1907–1909. Hanč⁶ udává, že roku 1907 se předsedou Společnosti stal F. V. Golier. Jde o překlep, neboť to byl ve skutečnosti cukrovarník František Václav Goller.

František Václav Goller se narodil 4. října 1839 v Horažďovicích č.p. 22 v rodině starosty Antonína Gollera a Alžběty Frenzlové (Franclové)^{8,9}. Pražské policejní přihlášky (konskripce)¹⁰ v některých pramenech uváděné u jeho jména zřejmě uvádějí chybně místo narození Lužany u Přeštice, kde ale v matrice Franz Geller v roce narození 1839 uveden není.

Goller byl český chemik, cukrovarník, vynálezce a podnikatel, průkopník oboru cukrovarnictví v zemích Koruny české a básník. Roku 1857 absolvoval v Praze českou reálku, 1860 studia chemie na německé technice.

V Akademickém čtenářském spolku se seznámil s J. Nerudou a V. Hálkem. Pokoušel se o vlastní literární tvorbu, zejména poezii. Roku 1860 uveřejnil v almanachu Máj báseň Žebrák lásky.

Po studiích se věnoval cukrovarnictví. Získal technické vzdělání, následně pracoval v několika cukrovarech v polabské cukrovarnické oblasti. Začínal v cukrovarech v Trmicích a Ratboři u Kolína. V letech 1866–1872 řídil cukrovar v Poděbradech. S přáteli spoluzaložil Spolek cukrovarníků východních Čech, jehož se stal prvním jednatelem. Z jednatelství 8. září 1872 odstupuje, protože odchází do Českých Budějovic, zůstává však členem výboru Spolku. V dalších letech řídil cukrovary v Křimicích a Králově Poli v Brně. V letech 1880–1884 působil jako technický inspektor cukrovarů Živnostenské banky a od roku 1884 jako dlouholetý první ředitel cukrovarů České společnosti pro průmysl cukerní.

V září roku 1878 vynalezl a zkonstruoval společně s konstruktérem Wasgestichanem difuzní nože na řezání řepy, známé později jako tzv. Gollerovy nože. Zasloužil se o zdokonalení výroby krystalového cukru. Roku 1884 se stal technickým inspektorem Živnostenské banky. Téhož roku spoluzakládal Společnost pro průmysl cukerní, ve které se stal jejím prvním vrchním ředitelem, zde působil až do roku 1904. Česká společnost chemická mu udělila roku 1900 čestné členství. Byl iniciátorem založení Výzkumné stanice cukrovarnické. Publikoval v odborných časopisech, uveřejnil několik brožur. Vyznamenán důstoj-

nickým křížem Řádu Františka Josefa I. a jmenováním císařským radou¹¹.

František Václav Goller zemřel 26. ledna 1911 v Holoubkově poblíž Rokycan ve věku 71 let. Byl pohřben v rodinné hrobce na Vinohradském hřbitově.

Karel Andrlík

Obrázek⁷

Andrlík byl místopředsedou Společnosti v letech 1907–1908, předsedou 1909–1913 a dlouholetým členem výboru. Členem byl od roku 1891.

Karel Andrlík se narodil 18. srpna 1861 v Drahonicích č.p. 31, do rodiny domkáře a muzikanta Jana Anderlíka a Anny, rozené Kubanové¹³.

Studia na reálném gymnáziu v Písku ukončil 1880 maturitou¹⁴. Poté absolvoval 1881–1882 dva semestry na technice ve Vídni. Vysokoškolské studium technické chemie dokončil 21. července 1884 na české technice v Praze, kdy studium zakončil druhou státní zkouškou. Titul inženýr se tehdy ještě před jménem nepsal, a tak Andrlíkovo jméno zůstalo bez tohoto označení.

Od září 1884 do května 1885 působil jako chemik v cukrovaru hraběte Czernina v Dymokurech u Nymburka, ve stejné funkci od srpna 1885 do března 1888 v cukrovaru Dobrovice u Mladé Boleslavi. V březnu 1888 byl jmenován výpomocným asistentem při stolici mikroskopie a zbožiznalství u prof. Bělohoubka a v červenci oficiálním finanční technické kontroly, nejdříve v cukrovarech na Kolínsku v Bečvárech a Cerhenicích a pak i v Libici nad Cidlinou, kde také vstoupil definitivně v červenci 1890 do státní služby jako oficiál cukerní daně. V roce 1895 odešel z libického cukrovaru, když byl jmenován asistentem při stolici analytické a anorganické chemie na české technice v Praze, 1899 byl jmenován adjunktem. Od příchodu na vysokou školu zastával až do 1923 funkci přednosty Výzkumné stanice cukrovarnické zřízené při škole. V roce 1905 získal titul mimořádného profesora české techniky pro cukrovarnictví a cvičení v laboratoři cukrovarnické; 1910 řádného profesora pro týž obor a pro technologii paliv, svítiv a vody. V letech 1913–1920 se stal přednostou Autorizovaného ústavu pro technologii vody, paliv a svítiv, na jehož založení měl zásadní podíl. V letech 1910–1911, 1913–1914 a 1918–1919 vedl chemické oddělení pražské polytechniky. Zasloužil se též o rozvoj spolkového a odborného společenského života. Od roku 1895 byl členem a později dvakrát předsedou České společnosti chemické pro vědu a průmysl, působil také v Ústředním spolku československého průmyslu cukrovarnického a v dalších odborných spolcích, činný byl též v Masarykově akademii práce. V roce 1918 se stal členem Královské společnosti nauk a v letech 1918 až 1927 Zemským zdravotním radou.

Byl odborníkem uznávaným i v cizině, o čemž svědčilo členství v Mezinárodní komisi pro zkoušení cukru

a udělení zlaté medaile od Sociétés des chimistes de sucrerie et distillerie de France et des colonies. Roku 1930 odešel na odpočinek a krátce před svou smrtí (1931) byl jmenován doktorem *honoris causa* věd technických ČVUT v Praze.

Je považován za zakladatele využití vědeckých metod v technologii a výzkumu českého cukrovarnictví. Jeho více než 150 odborných prací se týká technologie v nejširším slova smyslu, od biologie řepy až po hospodárné využití průmyslového odpadu, difuze, saturace, problémů amoniaku v cukrovarech, stanovení invertního cukru apod. Z řepných produktů připravil řadu preparátů, např. kyselinu glutaminovou.

Zemřel 16. července 1931 v Drahonicích u Strakoníc.

Antonín Nýdrle

Obrázek¹⁵

Nýdrle byl předsedou Společnosti v letech 1914–1917. Jediná Nýdrleho fotografie¹⁶, která byla k nalezení, je tak nekvalitní, že zveřejňujeme raději kresbu.

Antonín Nýdrle se narodil ve Staré Pace č. 26 dne 14. 12. 1862 v rodině Antonína Nýdrleho, krupaře, a Kateřiny, rozené Zahradníkové¹⁷.

Po studiu na pražské technice podporován prof. Antonínem Bělohoubkem nastoupil technickou praxi v pivovaru v Klášteře nad Jizerou u Mnichova Hradiště, později pracoval v Měšťanském pivovaru v Plzni. Zapojil se i do podnikových aktivit ve prospěch české menšiny, mj. i pro výbornou znalost německého jazyka. Aktivně působil již od roku 1890 jako funkcionář (v roce 1902 předseda Pražského výboru¹⁸) Klubu českých turistů v Ústeckém kraji. V roce 2020 byl uveden do síně slávy, jako zakladatel prvního odboru KČT. Nedaleko Ústí nad Labem je Vyhlídka Antonína Nýdrleho.

Na Gerstnerovo stipendium pobyl dále dva a půl roku v cizině a stal se roku 1887 asistentem prof. Bělohoubka na stolici kvasné chemie na pražské technice. Působil dále 13 let jako technický správce v droždářnách a lihovarech v Březnici nad Labem (nyní Krásné Březno) a v Tepličích-Šanově¹⁹. Roku 1900 vstoupil v čelo školy a výzkumné stanice lihovarské, kterou do té doby vedl Karel Kruis. Publikoval dlouhou řadu statí technologických a v roce 1902 redigoval Časopis pro průmysl chemický. Od roku 1907 byl redaktorem Chemických listů a 1909 počal vydávat měsíčník Lihovar. Dále vydal známé monografie „Lihovarství zemědělské“, „Stanovení škrobnatosti zemědků“ a „Zpracování obilí v hospodářských lihovarech“. V roce 1920 se stal řádným profesorem zemědělské technologie na Vysoké škole zemědělské. V témže roce se zasloužil o výstavbu lihovaru v Netlukách. Jeho oblíbeným tématem byla výroba droždí²⁰. Byl dlouholetý funkcionář ČSCH, působil zejména v jejím průmyslovém odbo-

ru. V roce 1907 byl vyznamenán čestným členstvím Společnosti.

Tragicky skonal v sobotu 14. května 1921 poté, co vyskočil ve Wartenbergu (Sedmihorky) z rozjíždějícího se vlaku a dostal se pod jeho kola. Zemřel nedlouho potom, po převozu na nádraží v Turnově²¹.

Emil Votoček

Obrázek²²

Votoček byl předsedou Společnosti v letech 1917–1920. Členem Společnosti od roku 1894, místopředsedou 1914, dlouholetým členem výboru.

Emil Alois Votoček se narodil 5. října 1872 v Hostiném jako syn velkoobchodníka s papírem Ihnaze Votočka a Marie Steuer²³.

Studoval v Praze obchodní akademii, poté si ale vybral studium chemie. Absolvoval českou techniku jako žák Preise a Raýmana a odešel do barvířské školy v Myhlhúzách, kde se věnoval experimentální chemii. Právě zde vytvořil Votočkovu činidlo, které se využívá v analytické chemii. Potom Emil Votoček odešel do Göttingenu, kde ho profesor Tollens zasvětil do chemie cukrů. Tomuto odvětví se pak věnoval téměř celý život.

Světového uznání dosáhl svými pracemi v chemii cukrů. Několik cukrů objevil a stanovil také názvosloví pro methylpentosy, které bylo přijato mezinárodně. Pracoval však i v jiných oblastech chemie, v analytické chemii vypracoval novou metodu merkurimetrického stanovení halogenů, sestavil řadu důmyslných přístrojů a podobně. Nesmírně se zasloužil o české chemické názvosloví, které vytvořil spolu s A. Sommerem-Batškem a také jej prosadil. Právem je považováno za nejdokonalejší a nejdůmyslnější chemické názvosloví v národním jazyce vůbec.

Mimořádný vzestup úrovně výuky chemie a vědeckého výzkumu na pražské polytechnice v první třetině dvacátého století je spojen s působením Emila Votočka, který zde byl od roku 1895 asistentem, od roku 1905 docentem a v roce 1907 se stal profesorem experimentální anorganické a organické chemie. V letech 1921–1922 byl rektorem pražské polytechniky.

Spolu s Jaroslavem Heyrovským, profesorem chemie na Univerzitě Karlově a nositelem Nobelovy ceny za chemii (1959), založil v roce 1929 reprezentační časopis Collection of Czechoslovak Chemical Communications, který přinášel vědecké práce českých a slovenských chemiků publikované v anglickém jazyce (dnešní název od roku 2012 je ChemPlusChem).

Profesor Votoček byl vynikajícím pedagogem, jeho učebnice anorganické a organické chemie zůstaly nepřekonané po celá desetiletí a těžilo z nich několik generací chemiků. Mezi jeho žáky patří například takoví významní chemici jako R. Lukeš a O. Wichterle.

Profesor Votoček byl vynikajícím pedagogem, jeho učebnice anorganické a organické chemie zůstaly nepřekonané po celá desetiletí a těžilo z nich několik generací chemiků. Mezi jeho žáky patří například takoví významní chemici jako R. Lukeš a O. Wichterle.

Aktivita profesora Votočka byla unikátní nejen v oblasti chemických věd. Jeho záliby v lexikografii a frazeologii, podpořené četným cestováním, vyústily v řadu odborných překladů a zejména v několik slovníků, např. česko-francouzský nebo šestijazyčný česko-německo-anglicko-italsko-latinsko-francouzský. Profesor Votoček hrál na několik hudebních nástrojů a sestavil obsáhlý hudební slovník. Složil asi 70 uznávaných hudebních děl – písní a skladeb pro klavír a malé soubory.

Zemřel 11. října 1950 v Praze.

František Herles

Obrázek²⁴

Herles byl předsedou Společnosti v letech 1920–1925.

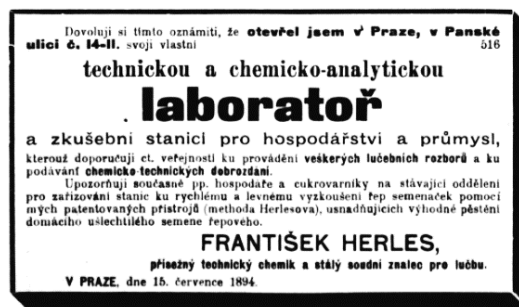
František Herles se narodil 30. dubna 1861, a to v Čisté u Rakovníka, do rodiny Bartoloměje Herlese a Magdaleny, rozené Zimové²⁵.

Navštěvoval²⁶ reálnou školu v Rakovníku v letech 1872–1875. Poté přestoupil na vyšší reálné gymnázium v Plzni, kde maturoval v roce 1879. Vystudoval pražskou polytechniku, obor technické chemie, a hned po ukončení školy roku 1883 nastoupil jako chemik do cukrovaru v Cerhenicích.

V mezidobí studoval dále a složil II. státní zkoušku. Již za rok byl profesorem Preisem doporučen jako chemik do cukrovaru ve Zvoleněvsi. Zanedlouho se stal technologickým poradcem všech císařských cukrovarských podniků. V roce 1894 se osamostatnil, když založil vlastní chemicko-analytickou laboratoř a stal se soudním znalcem pro cukrovarnictví. Objevuje, vynalézá, zlepšuje, vše v oboru cukrovarnictví. V roce 1906 byl registrován jako přísežný chemik u burzovní komory v Praze a Vídni.

Je skoro až legrační, že je veřejnosti znám jako ovocnář, když se mu v jeho velkých sadech vybudovaných po roce 1898 povedlo vyšlechtit „čistěcké jablko“. Ovocnářství se ale věnoval víceméně „bokem“, protože vše řídil z Prahy a do Čisté dojížděl jen občas vlakem. Přesto si zde postavil secesní vilu jako letní byt.

Mimo jiné byl i takovým malým místním uhlobaronem, neboť mu patřil důl v Petrovicích, protože cukrovar-

Obrázek²⁷

nictví, jakožto energeticky náročný potravinářský obor, bylo s těžbou uhlí spojeno velmi těsně. A to natolik, že doly bývaly k nelibosti obřátajgrů cukrovarům přímo podřízeny.

Člen naší Společnosti od roku 1889, stál vždy ve středu jejího snažení, zvláště v průmyslové oblasti. Ve Společnosti pro průmysl chemický byl po léta iniciativním členem výboru. Po sloučení společností byl v letech 1914–1916 a 1925–1928 místopředsedou, v letech 1920–1924 pak předsedou naší Společnosti. Patří k nejvýraznějším postavám našeho spolku, jemuž věnoval mnoho nadšení a úsilí, zejména pro udržení také praktického směru průmyslového. Své přístroje vystavoval na kolektivní výstavě průmyslu cukrovarnického v Čechách roku 1891 (cit.²⁸).

Zemřel 24. října 1938 v Praze, pohřben je na Olšanských hřbitovech, hrob VI-5-129.

Jan Šatava

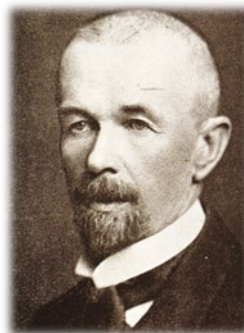
Obrázek²⁹

Šatava byl předsedou Společnosti v letech 1925–1927. V letech 1920–1924 byl místopředsedou Společnosti. V roce 1929, kdy byla založena pražská pobočka, byl jejím předsedou a dlouholetým členem výboru. Jan Šatava se narodil 25. června 1878 v Mišovicích u Mirovic v rodině Marie a Václava Šatavových³⁰. Maturoval³¹ na gymnáziu v Písku. Poté se věnoval studiu technické chemie na České vysoké škole technické v Praze. Po II. státní zkoušce přijal místo na Výzkumném ústavu pro průmysl pivovarský v Praze a působil tu jako chemik i jako učitel na pivovarských školách (mj. Vyšší pivovarská škola v Praze) po 12 let (1901–1913). Dne 30. července 1909 promoval na doktora technických věd u prof. Kruise. Dne 1. června 1913 byl povolán za adjunkta při stolici kvasné chemie na české technice v Praze, v roce 1919 se tu habilitoval a 8. července 1920 byl ustanoven řádným profesorem kvasné chemie a technické mykologie na témže ústavě. Na technice v Dejvicích vybudoval nový lihovar. Zasáhl do všech odborů potravinářské mikrobiologie, zejména do pivovarství a výzkumu kvasinek. Je autorem např. příruček Mykologie kvasného průmyslu a Mikrobiologické zkoušení vody a potravin. Mj. napsal i příručku Pivo a hnutí abstinence.

Za svoji činnost byl poctěn různými vyznamenáními doma i v cizině. Byl jmenován Chevalier de la Légion d'honneur, byl členem Masarykovy akademie práce a Královské společnosti nauk, Národní rady badatelské a byl členem zkušební komise pro II. státní zkoušku z inženýrství chemicko-technologického.

Zemřel 4. prosince 1938, pohřben je na Olšanském hřbitově v Praze.

František Plzák

Obrázek³²

Plzák byl předsedou Společnosti v letech 1929–1932. Členem Společnosti od roku 1903, působil jako jednatel v letech 1912–1923, místopředseda 1932 a pak 1938–1941.

František (Franz) Plzák se narodil 1877, podle Chalupy³³ a pražské konskripce^{34,35} v Praze, na Novém Městě v Jenštejnské ulici č.p. 1779 v rodině c. k. zemského zdravotního inspektora MUDr. Franze a Marie Plzákových. Některé prameny udávají, že dne 10. prosince³⁶, jiné dokonce týž den v Plzni³⁷. Bohužel, v matrikách se jej nepodařilo nalézt.

Po studiích na gymnáziu v Truhlářské ulici absolvoval v letech 1894–1897 lékárnickou aspiranturu v Pohlově lékárně v Praze-Smíchově (a již v této době publikoval svoji první vědeckou práci *O analýze kyanovodíku*) a 20. července 1899 dosáhl na České univerzitě Karlo-Ferdinandově titulu magistra farmacie. Pracoval u prof. Raýmana. O tři roky později obhájil farmaceuticky zaměřenou disertační práci *Tubokurare (kurin a kurarin)* a byl 10. února 1902 promován doktorem filozofie (vzorek v té době vzácného kurare mu z jižní Ameriky přivezl český cestovatel Enrique Stanko Vráz). Poté odjel na stáž na univerzity v Curychu (pracoval u R. Lorenze v oboru elektrochemie) a v Lipsku. V roce 1904 cestoval do USA. Po návratu se 10. září 1905 habilitoval v oboru organická chemie prací *O glykosidu cyklaminu*, obsaženém v bramboříku. Jako asistent prof. Raýmana prakticky vedl a budoval nový ústav. Protože byl Raýman velmi zaměstnán, redigoval za něj časopis Živa. V roce 1910 se po náhlé Raýmanově smrti stal druhým přednostou Ústavu organické chemie a 25. března 1910 byl jmenován mimořádným profesorem organické chemie. Řádným profesorem téhož oboru byl jmenován 19. října 1920. V akademickém roce 1927–1928 zastával funkci děkana Přírodovědecké fakulty UK. Kromě univerzitní činnosti se jako vědecký poradce účastnil průmyslového využití chemie, mj. jako spoluzakladatel firem Medica v Praze (později jednoho z podniků SPOFY) a Československé akciové továrny na látky výbušné v Semtíně, Synthesia v Pardubicích. Byl členem mj. Sdružení pro výzkum ve spektrální analýze³⁸. Ve vědecké činnosti se zaměřoval na elektrochemii, problematiku inverze sacharidů, glykosidy a alkaloidy. Účastnil se i prací na Československém lékopisu. V roce 1924 se jako předseda výrazně zasloužil o znovuoživení činnosti Československé lékárnické společnosti, v této funkci zůstal do roku 1941 a obnovil také vydávání jejího časopisu.

S prof. Votočkem redigoval Listy chemické v letech 1903–1906 a pak byl po léta členem redakční rady Chemických listů. Velmi podnikavý a zasloužilý nadšený člen naší Společnosti.

Zemřel 4. května 1944 v Křivoklátě.

Julius Weiss

Obrázek⁶

Weiss byl předsedou Společnosti v letech 1932–1934 a předtím 1927–1929. Členem Společnosti byl od roku 1892.

Julius Josef Weiss se narodil 18. března 1862 v Kroměříži na Moravě (č.p. 79 a 106) Vincenzi Weissovi a Henrietě Lamm³⁹. Již roku 1866 na jaře se rodina přestěhovala do Děčína a roku 1869 do Perucí, kde byl otec jmenován účetním cukrovaru.

Studoval⁴⁰ nejprve na malostranské reálce, mj. u Viléma Baura. Poté od roku 1879 na pražské technice chemii. O prázdninách pracoval pod K. C. Neumannem, jenž se stal jeho učitelem a přítelem, v laboratoři peruckého cukrovaru. Roku 1882 nastoupil na jednoroční vojenskou službu. Po praxi v pivovare v Podmoklech a v Protivíně, dále v Marienthalu u Hamburku.

Pro chatrné zdraví přešel do peruckého cukrovaru, když mezitím přeložil Pasteurovo *Etudes sur la biere* do češtiny, aniž se dočkal jeho vydání.

V roce 1892 založil v Praze chemickou laboratoř hlavně pro potravinářské rozbory a pro cukrovarnictví. V laboratoři se věnoval zkoumání potravin, mléka, másla, margarínů a sýrů. Od pivovarnictví se definitivně odklonil. Pracoval v komisi, která připravovala podklady pro Vídeň, k novému potravinovému zákonu. Vystupoval ostře proti používání konzervujících prostředků při výrobě piva, čímž si pohněval říšskoněmecké výrobce kyseliny salicylové.

Spolu s R. Vondráčkem, A. Nýdrem a F. Herlesem pracoval pro spojení obou společností v roce 1907. Publikoval hojně v Časopisu pro průmysl chemický, v Chemických listech a Listech cukrovarnických a časopise Kvas.

Vždy obětavě, skromně a nenáročně pracoval pro naši Společnost.

Zemřel 28. ledna 1947.

Otakar Antonín Husák

Obrázek⁴¹

Husák pracoval v pojednávaném období jako předseda Společnosti v letech 1934–1938. Protože byl předsedou i v roce 1947–1948, přinášíme údaje o něm jinde⁵.

Jiří Baborovský

Obrázek⁴²

Baborovský byl předsedou Společnosti v letech 1938–1941.

Jiří Augustin Heřman Baborovský se narodil 28. srpna 1875 v Březových Horách (Březhory 135, Příbram), v rodině lékárníka Jana Baborovského a Hermíny, rozené Skočdopolové⁴³.

Studoval na Státním vyšším reálném gymnáziu v Příbrami, kde 1894 maturoval. Vstoupil do lékařské praxe v Broumově a v Praze na Smíchově. Potom zahájil vysok školská studia na pražské UK – nejprve farmacie (1898 PhMr.) a později chemie. V roce 1900 se stal asistentem prof. Bohuslava Raýmana, u něho také obhájil svou doktorskou disertační práci s názvem *O rychlosti sulfování některých sloučenin aromatických* (promoce 19. 2. 1902). Z dalších učitelů Baborovského formoval chemik Otakar Šulc.

Svůj zájem o organickou a fyzikální chemii rozšířil nejprve na prázdninovém kurzu na univerzitě v Lipsku (1901) u prof. Wilhelma Ostwalda, pozdějšího laureáta Nobelovy ceny za výzkum katalýzy. V Lipsku pobyl znovu šest semestrů (1902–1905), kdy se hlavně zaměřil na studium chování hořčkových anod. Po návratu do Prahy byl ustanoven prvním docentem fyzikální chemie na Filozofické fakultě UK (14. 9. 1905). Mimořádným profesorem fyzikální chemie na téže fakultě byl jmenován 17. 10. 1911 s účinností od 1. 11. 1911. V té době již Bohumil Kužma na C. k. české vysoké škole technické v Brně formoval obor chemického inženýrství. Na této škole byl Baborovský dne 2. 12. 1912 jmenován řádným profesorem

fyzikální chemie (s účinností od 1. 1. 1913) a působil tam až do roku 1946. S Bohumilem Kužmou obor dobudoval a vytvořil vlastní školu, která řešila především otázky hydratace iontů. Ve dvacátých a třicátých letech se tam stal ředitelem Ústavu fyzikální chemie, rektorem školy (1920–1921, 1923–1924) a děkanem oboru chemického inženýrství (1914–1915, 1927–1928, 1936–1937).

Začátek jeho vědecké činnosti spadá do období formování fyzikální chemie jako samostatného oboru, kdy badatelé hledali v chemických jevech obecnou zákonitost a zaváděli fyzikální měřicí metody. Po výzkumu završeném obhájením doktorské disertační práce analyzoval kinetiku hydrolyzy sulfonových kyselin a rychlost redukce železitých iontů ionty jodidovými. Záhy poté se začal plně věnovat experimentální elektrochemii. Jeho habilitační práce *O chování hořčikové anody* přispěla k objasnění chemických procesů a poznání produktů vznikajících při anodické polarizaci hořčiku. Předmětem několika jeho pojednání se stal elektrolytický superoxid stříbra, zkoumal i hydrataci iontů. Teoreticky a experimentálně propracoval metodu elektrolytického převodu vody.

Bibliografie díla čítá na 120 položek, řada jeho prací doznala mezinárodního ohlasu. Přispíval do Ottova slovníku naučného, Nového velkého ilustrovaného slovníku naučného a do Technického slovníku naučného. Podílel se na úpravách českého chemického názvosloví. 1904 přijal členství v České společnosti chemické, později založil její odbočku v Brně a předsedal jí. Československá společnost chemická ho roku 1935 zvolila svým čestným členem.

Členem naší Společnosti od roku 1904, místopředsdou 1912–1913 a 1932–1937, jednatelem 1907 (po J. Hanušovi) až do 1911, předsdou 1938–1940; dále zakladatel a mnoholetý předseda brněnské pobočky Společnosti. Jeden z velmi skromných, obětavých a nadšených zasloužilých členů našeho spolku.

Zemřel 10. října 1946 v Brně. Pohřben byl na Ústředním hřbitově v Brně.

Jaroslav Milbauer

Obrázek⁴⁴

Milbauer byl předseda Společnosti v letech 1941–1942. Členem Společnosti byl od roku 1902.

Jaroslav Antonín Bernard Mühlbauer se narodil 1. února 1880 v Hrádku do rodiny učitele, spisovatele a kartografa Emanuela Vlastimila Mühlbauera a Marie Milady, rozené Tobolářové⁴⁵, švagrové chemika prof. Bernharda Bořivoje Quadráta⁴⁶. V roce 1919 mu Zemská správa v Praze povolila změnu příjmení na Milbauer.

Po absolvování základního vzdělání maturoval v roce 1897 na královéhradecké reálce. Vystudoval pražskou techniku (1903 doktorátem technických věd), účastnil se horlivě spolkového života pod vedením prof. Štolby a Preise.

Jako asistent analytické chemie na technice byl habilitován roku 1905 pro anorganickou chemii analytickou. V roce 1907 byl asistent a soukromý docent Milbauer ustanoven adjunktem při učitelské stoličce pro analytickou lučbu⁴⁷. Roku 1908 byla mu *venia docendi* rozšířena pro anorganickou technologii. Roku 1910 byl jmenován mimořádným, roku 1919 pak řádným profesorem chemické technologie anorganických látek, od roku 1918 i praktické fotografie. Od roku 1906 byl zároveň honorovaným docentem cvičení v anorganické chemii a od roku 1909 soukromým docentem encyklopedie anorganické chemie technické na Přírodovědecké fakultě Karlovy univerzity. Ve svých chemických přednáškách byl prvním, jenž bral zřetel i k průmyslu a v chemii analytické aplikoval teorii iontovou. Byl třikrát děkanem Vysoké školy chemicko-technologické inženýrství a v letech 1933–1934 rektorem Českého vysokého učení technického v Praze. Při své práci vědecké a pedagogické byl nejen členem zkušebních komisí inženýrských, nýbrž i státní zdravotní rady, patentního soudu v Praze, kuratoria radiologického ústavu, komise pro čs. lékopis, komise normalizační a komise *Codiosis alimentarii*. Od roku 1907 byl mimořádným členem Společnosti nauk, od roku 1937 řádným členem České akademie, Zemědělské akademie, od roku 1927 Vědecké rady Masarykovy akademie práce (1935–1938 jejím prezidentem), členem Národohospodářského ústavu při české akademii a členem Národní rady, vedle členství v různých jiných spolcích, společnostech a institucích domácích i zahraničních⁴⁸. Byl zkušebním komisařem pro autorizované civilní inženýry chemie a profesory vyšších škol obchodních⁴⁹. Bydlel v Praze Dejvicích, Na Kotlářce 2.

Velmi praktický organizátor a vydavatel řady spisů, zejména také Technických rozborů. Byl dlouholetým členem výboru Společnosti. Vedle toho byl aktivním činitelem v řadě odborných a vědeckých institucí, zejména také v Masarykově akademii práce.

Jeho syn prof. Ing. Zdeněk Milbauer (1911–1982) byl profesorem katedry chemických a potravinářských strojů na Strojní fakultě Českého vysokého učení technického v Praze.

Zemřel 19. ledna 1959 v Praze.

Oldřich Tomíček

Obrázek⁵⁰

Oldřich Tomíček pracoval v pojednávaném období jako předseda Společnosti v letech 1942–1943. Protože byl předsdou i v roce 1952, přinášíme údaje o něm jinde⁵.

LITERATURA

1. Řápková R., Drašar P.: Chem. Listy 116, 631 (2022).
2. Drašar P.: Chem. Listy 115, 506 (2021).
3. Kratochvíl B., Drašar P.: Chem. Listy 115, 498 (2021).
4. Drašar P., Chuchvalec P., Bělohav Z.: Chem. Listy 116, 614 (2022).
5. Drašar P.: Chem. Listy 117, 43 (2023).
6. Hanč O.: *100 let v Československé společnosti chemické, její dějiny a vývoj 1866–1966*, Academia, Praha 1966.
7. <https://www.payne.cz/3xS43787/GollerFrantisek.htm>, staženo 4. 9. 2022.
8. <https://www.myheritage.cz/research/collection-40000/geni-celosv%C4%9Btovy-rodokmen?itemId=423191884&action=showRecord&recordTitle=Franti%C5%A1ek+Victor+Felix+Goller>, staženo 4. 9. 2022.
9. https://www.portafontium.eu/iipimage/30061939/horazdovice-18_0720-n?x=306&y=519&w=239&h=162, staženo 4. 9. 2022.
10. <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/?session=d2af22e2f701af32f0c18d0430926484877034e8be6a0d9b51a69a0cd7c913e7&action=image&record=14>, staženo 4. 9. 2022.
11. https://ipac.svkk1.cz/arl-kl/cs/detail-kl_us_auth-0378361-Goller-Frantisek-Vaclav-18391911/, staženo 4. 9. 2022.
12. Froněk D.: Listy cukrovarnické a řepářské 127(7–8), 264 (2011).
13. <https://digi.ceskearchivy.cz/7197/113/2524/1815/67/0>, staženo 4. 9. 2022.
14. Biografický slovník; http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/ANDRL%C3%8DK_Karel_24.8.1861-16.7.1931, staženo 4. 9. 2022.
15. https://www.turisticky-magazin.cz/turistika.php?id_cl=124, staženo 4. 9. 2022.
16. Anonym: Světobzor 6 (30), 699 (1906).
17. Matrika narozených 1853–1875, kniha XIV, Stará Paka, soubor 106 (str. 103); <http://88.146.158.154:8083/113-03435.zip>, staženo 4. 9. 2022.
18. Anonym: Časopis turistů, XIV, 1, 10. 1. 1902.
19. https://www.biographien.ac.at/oeb1/oeb1_N/Nydrle_Antonin_1862_1921.xml, staženo 4. 9. 2022.
20. Salač V.: Kvasný průmysl 2, 25 (1956).
21. Anonym: Národní politika, 26. 5. 1921, 39(142), 5 (1921).
22. <https://cs.wander-book.com/emil-votocek-z24529.htm>, staženo 4. 9. 2022.
23. https://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:E_Voto%C4%8Dek_N_CZEC0004D_Matriky-Church-books-Trutnov-50-4666-1856-1879_00199.jpg, staženo 4. 9. 2022.
24. <https://malodoly.netstranky.cz/osobnosti-reviru/ing-frantisek-herles-dr-h-c.html>, staženo 4. 9. 2022.
25. <https://www.myheritage.cz/research/collection-1/myheritage-rodokmeny?itemId=223834521-15-502692&action=showRecord&recordTitle=Franti%C5%A1ek+Herles>, staženo 4. 9. 2022.
26. Anonym: Chem. Listy 15, 79 (1921).
27. Anonym: Humoristické listy 36(29), 6 (1894).
28. Anonym: *Průvodce kolektivní výstavou průmyslu cukrovarnického v Čechách na Všeobecné zemské jubilejní výstavě v Praze 1891 v Praze*, Komitét pro kolektivní výstavu cukrovarnickou, Praha 1891.
29. Anonym: Chem. Listy 32, 232b (1938).
30. https://www.myheritage.cz/person-1000053_18256762_18256762/jan-%C5%A1atava, staženo 4. 9. 2022.
31. Miškovský O.: Chem. Listy 32, 233 (1938).
32. https://ipac.svkk1.cz/arl-kl/cs/detail-kl_us_auth-p0201625-Plzak-Frantisek-18771944/, staženo 4. 9. 2022.
33. Chalupa R., Babica J., Nesměrák K.: Chem. Listy 114, 635 (2020).
34. <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/?session=d2af22e2f701af32f0c18d0430926484877034e8be6a0d9b51a69a0cd7c913e7&action=image&record=2>, staženo 4. 9. 2022.
35. <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/?session=d2af22e2f701af32f0c18d0430926484877034e8be6a0d9b51a69a0cd7c913e7&action=image&record=1>, staženo 4. 9. 2022.
36. http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/PLZ%C3%81K_Franti%C5%A1ek_10.12.1877-4.5.1944, staženo 4. 9. 2022.
37. <https://www.myheritage.cz/research/collection-10826/famous-people-throughout-history?itemId=327243-&action=showRecord&recordTitle=+Franti%C5%A1ek+Plz%C3%A1k>, staženo 4. 9. 2022.
38. <http://www.spektroskopie.cz/?q=historie>, staženo 4. 9. 2022.
39. <https://www.mza.cz/actapublica/matrika/detail/8926?image=216000010-000253-003374-000000-007950-000000-00-B05985-00420.jp2>, staženo 4. 9. 2022.
40. Herles F.: Chem. Listy 26, 113 (1932).
41. <http://www.vhu.cz/otakar-husak/>, staženo 4. 9. 2022.
42. http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/BABOROVSK%C3%9D_Ji%C5%99%C3%AD_28.8.1875-10.10.1946, staženo 4. 9. 2022.
43. <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/9965/54>, staženo 4. 9. 2022.
44. <https://www.myheritage.cz/research/collection-10826/famous-people-throughout-history?itemId=5065024-&action=showRecord&recordTitle=+Jaroslav+Milbauer>, staženo 4. 9. 2022.
45. https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/f/f6/Jaroslav_Milbauer%2C_matrika_N.jpg, staženo 4. 9. 2022.
46. <https://www.myheritage.cz/site-family-tree-138431001/drasar-pavel#!profile-5007484-info>, staženo 4. 9. 2022.

47. Anonym: Chemické listy pro vědu a průmysl 1, 230 (1907).
48. Čákrťová E.: *Prof. Dr. Jaroslav Milbauer (1904–1908, s. d.), prozatímní inventární seznam*, Archiv NTM, Praha 1955.
49. Milbauer J.: *České vysoké učení technické v Praze 1938–1945*, ČVUT Praha, Praha 1948.
50. <https://www.natur.cuni.cz/chemie/informace-o-sekci/vyznamne-osobnosti/obrazky/prof.-tomicek/view>, staženo 4. 9. 2022.

P. Drašar (*Department of Chemistry of Natural Compounds, University of Chemistry and Technology, Prague, Czech Republic*): **Chairmen of the Chemical Society in 1907–1943**

The article describes basic data on the chairmen of the Czech Chemical Society between 1907 and 1943, namely, František Václav Goller, Karel Andrlík, Antonín Nýdrle, Emil Votoček, František Herles, Jan Šatava, František Plzák, Julius Weiss, Otakar Antonín Husák, Jiří Baborovský, Jaroslav Milbauer, and Oldřich Tomíček.

Keywords: chairmen of the Czech Chemical Society, František Goller, Karel Andrlík, Antonín Nýdrle, Emil Votoček, František Herles, Jan Šatava, František Plzák, Julius Weiss, Otakar Husák, Jiří Baborovský, Jaroslav Milbauer, Oldřich Tomíček

JEDINÝ PŘEDSEDA SPOLEČNOSTI PRO PRŮMYSL CHEMICKÝ V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM 1893–1907

PAVEL DRAŠAR

*Ústav chemie přírodních látek, Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Technická 5, 166 28 Praha 6, Česká republika
drasarp@vscht.cz*

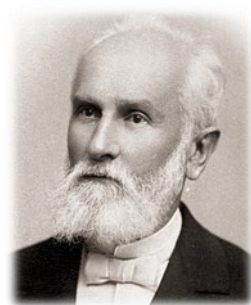
Článek popisuje základní údaje o jediném předsedovi Spolku pro chemický průmysl v Království českém 1893–1907, Janu Baptistovi Lamblvi.

Klíčová slova: předseda Společnosti pro průmysl chemický v Království českém, Jan Baptista Lambl

Pokračujeme v novodobém dokumentování funkcí chemických společností zveřejňovaném v Chemických listech^{1–6}.

V roce 1893 vznikla z iniciativy průmyslově orientovaných chemiků Společnost pro průmysl chemický v Království českém. Ukázalo se však, že „držet“ dvě podobné společnosti je obtížné, a tak tato společnost pokračuje po sloučení s Chemickou společností, Spolkem českých chemiků v roce 1907 jako „Česká chemická společnost pro vědu a průmysl“. Přinášíme přehled údajů o jediném předsedovi Společnosti pro průmysl chemický v Království českém.

Jan Baptista Lambl

*foto*⁷

pocházela z Chudenic⁸. Celá rodina se čile angažovala v českém vlasteneckém životě, Janovy sestry v ženském hnutí⁹.

Školu Jan navštěvoval v Přešticích. V deseti letech chodil po škole ještě na lekce k přeštickému kaplanovi Richterovi a pak nastoupil gymnazijní studia v Plzni. Při studiích na tamějším gymnáziu si oblíbil klasické jazyky a zeměpis, kterým se pak věnoval po celý život. Po tříletém studiu v Plzni odešel do Prahy na akademické

gymnázium, které v té době vedl již starý Josef Jungmann. Jeho spolužáky zde byli například Vojta Náprstek či pozdější továrník Ringhoffer¹⁰.

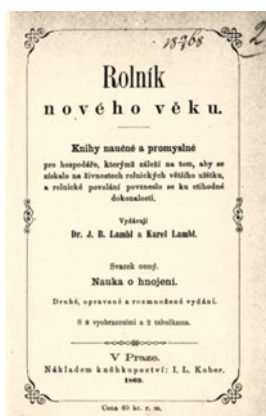
Vzhledem k finančním potížím rodiny po smrti otce nastoupil Jan Lambl do učení v lékárně A. Novotného v Brandýse nad Labem, odkud se spolu s majitelem přestěhoval do Panenské Týnice, kde setrval až do vyučení v roce 1845. Ačkoliv se zodpovědně věnoval svému povolání, našel si čas i na soukromé sebevzdělávání, především na studium francouzského, anglického, italského jazyka, ale i slovanských jazyků. Po vyučení přijal místo pomocníka v jihlavské lékárně a o rok později přešel do lékárny Josefa Kozdery „U modrého lva“ na Karlově náměstí v Praze (č. p. 672/2), kde setrval další rok. V letech 1847 až 1849 absolvoval lékárnický kurz na Univerzitě Karlově v Praze a v říjnu roku 1849 byl promován na magistra farmacie. Při tomto studiu si osvojil teoretické i praktické znalosti chemie pod vedením známého učitele, profesora Josefa Redtenbachra.

Po získání titulu magistra farmacie nepřijal místo v lékárnické praxi, ale nastoupil do závodu Václava Batka v Praze-Libni, v té době jediného výrobce vzácných lučebnin a chemických přístrojů. Firma vyráběla mj. draslík, sodík, jod, chrom, uran, chemické sklo a materiál pro lékárny¹¹. Zde však nebyl spokojen a zjistil, že pouze učitelská dráha je pro něj tou pravou profesí. Přijal proto v roce 1851 nabídku na vyučování chemie a fyziky při Vojenské technické škole v Bělehradě. Zde vydal publikace „Rukověť obecné lučby“ a „Návod k chemickému rozboru“. V Bělehradě pobýval do roku 1855. Do Čech se vrátil v roce 1856. Na krátkou dobu vstoupil jako společník do obchodu svého pozdějšího tchána Johanna Jelínka. V roce 1856 přijal místo učitele na německé hospodářské škole v Libverdě, kde působil do roku 1862. V roce 1858 odešel do Vídně, kde získal aprobaci z chemie pro vyšší a z přírodopisu pro nižší reálné školy a také pro školy hospodářské. V té době napsal několik knih a přispíval do Živy, Hospodářských novin, Obecního listu naučného a do Riegrova slovníku naučného. V roce 1862 hospodář-

skou školu v Libverdě opustil, vstoupil do služeb Jana Harracha a stal se ředitelem nově zřízené školy ve Stěžerách u Hradce Králové, kde se měli vzdělávat synové zřízenců z velkostatků a rolníků. V roce 1866 škola zanikla v důsledku bitvy u Hradce Králové. V roce 1866 se Jan Lambl habilitoval a stal se docentem hospodářství na Českém stavovském polytechnickém ústavu v Praze s povinností přednášet v obou zemských jazycích. V letech 1867–1882 zde působil jako mimořádný profesor, v roce 1882 byl ustanoven profesorem řádným. S jeho činností je spojena snaha o zřízení zemědělského vysokého učení v Praze. Po rozdělení polytechniky na německou a českou část zůstal Lambl na českém ústavu a v letech 1891–1892 byl jeho rektorem.

V roce 1875 vykonal cestu na Krym, o níž v roce následujícím vydal knihu¹². Kromě té je v NTK šest dalších knih, většinou na téma národohospodářství a zemědělství.

Prof. dr. tech. Jan Baptista Lambl byl významným českým chemikem a prvním profesorem vyučujícím zemědělství na Českém vysokém učení technickém v Praze. Celý svůj život zasvětil vyučování zemědělských oborů na této vysoké škole.

Obr. 1. Příručka o hnojení, kterou napsal se svým bratrem¹³

Obr. 2. Pomologický ústav, č. p. 91, usedlost Popelářka v Troji¹⁴

Prof. Lambl neměl v úmyslu věnovat se politické kariéře, ale v roce 1861 byl navržen a zvolen za poslance venkovských obcí okresu rychnovského a kosteleckého do sněmu Království českého. Tento mandát přijal z důvodů, aby se postaral o zákonnou úpravu hospodářského školství v Čechách. Ještě v téže roce podal zemskému sněmu, podporován knížaty J. Lobkowiczem a K. Schwarzenbergem, návrh na zřízení speciálních škol pro polní hospodářství a hospodářský průmysl.

Jan Lambl byl spolu se svým bratrem Karlem Milanem Lamblem spoluzakladatelem Pomologického ústavu, který sídlil v Praze-Troji na pozemcích viniční usedlosti Popelářka. Byl též majitelem nedaleké trojské usedlosti U lisu.

Lambl byl vyznamenán roku 1889 rakouským řádem železné koruny III. tř. „za zásluhy, získané mnoholetým zdokonalováním vědy hospodářské s nejlepším úspěchem“, dále byl vyznamenán udělením komturního kříže řádu Františka Josefa a v roce 1908 mu byl udělen čestný titul doktora technických věd Českého vysokého učení technického v Praze. Byl též c. k. inspektorem českých škol zemědělských v království Českém, c. k. dvorní rada a vrchní ředitel Královské české hospodářské akademie¹⁵.

Jan Baptista Lambl zemřel 7. listopadu 1909 v Praze ve věku 83 let. Pochován byl 10. listopadu 1909 na Olšanských hřbitvech.

LITERATURA

1. Kratochvíl B., Drašar P.: Chem. Listy 115, 498 (2021).
2. Drašar P.: Chem. Listy 115, 506 (2021).
3. Drašar P.: Chem. Listy 117, 43 (2023).
4. Drašar P., Chuchvalec P., Bělohav Z.: Chem. Listy 116, 614 (2022).
5. Drašar P.: Chem. Listy 117, 48 (2023).
6. Řápková R., Drašar P.: Chem. Listy 116, 631 (2022).
7. Wikipedie, Autor: Ignác Šecht – <http://sechtl-vosecek.ucw.cz/en/cml/desky/deska2068.html>, Volné dílo, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=4722306>, staženo 27. 9. 2022.
8. [https://www.portafontium.eu/iipimage/30064991/letiny-01_1171-n?](https://www.portafontium.eu/iipimage/30064991/letiny-01_1171-n?language=cs&x=160&y=293&w=306&h=138) language=cs&x=160&y=293&w=306&h=138, staženo 27. 9. 2022.
9. Strnadová D.: Prameny a studie NZM 58, 42 (1916); https://www.nzm.cz/file/a23e9f8f16013aca36061df715a529ba/1294/PaS_58.pdf, staženo 27. 9. 2022.
10. Pavlíčková J.: *Anna Cardová-Lamblová (1836-1919) a její rodina. Bakalářská práce*. Filozofická fakulta Masarykovy univerzity v Brně, Historický ústav, Brno 2003.
11. Amerling K.: *Průmysl v Čechách*. Porada učitelství v pražské Budči, Praha 1851.

12. Lambl J. B.: *Letní projížďka po Krymu, kterouž o prázdninách roku 1875 vykonal s bratrem svým V. D. a popisuje J. B. Lambl*. Nákladem vlastním, Praha 1876.
13. <https://ndk.cz/view/uuid:7b00b770-dbcf-11dc-b542-000d606f5dc6?page=uuid:a4fd201c-dfcc-4bd3-9ab4-63dbabfe873e>, staženo 27. 9. 2022.
14. Eckert J.: <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=70BF245E712711E2BF15525400E46D25&scan=1#scan1>, staženo 27. 9. 2022.
15. <https://ndk.cz/view/uuid:c72f59b7-610f-4b58-89a5-938e2ef8feb1?page=uuid:37af7301-254f-11e9-90cf-5ef3fc9bb22f&fulltext=lambl%20speci%C3%A1ln%C3%ADch%20%C5%A1kol>, staženo 27. 9. 2022.

P. Drašar (*Department of Chemistry of Natural Compounds, University of Chemistry and Technology, Prague, Czech Republic*): **The Only Chairman of the Society for the Chemical Industry in the Kingdom of Bohemia 1893–1907**

The article describes basic data on the only chairman of the Society for the Chemical Industry in the Kingdom of Bohemia 1893–1907, Jan Baptista Lambl.

Keywords: chairman of the Society for the Chemical Industry in the Kingdom of Bohemia, Jan Baptista Lambl

POVÁLEČNÍ PŘEDSEDOVÉ ČESKOSLOVENSKÉ SPOLEČNOSTI CHEMICKÉ, PŘEDCHŮDCI PROF. ČŮTY

PAVEL DRAŠAR

*Ústav chemie přírodních látek, Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Technická 5, 166 28 Praha 6
drasarp@vscht.cz*

Došlo 8.9.22, přijato 5.10.22.

Článek popisuje základní údaje o čtyřech poválečných předsedech České společnosti chemické, Josefu Spoustovi, Otakar Antonínu Husákovi, Oldřichu Tomíčkově a Rudolfu Lukešovi.

Klíčová slova: předseda ČSCH, Josef Spousta, Otakar Husák, Rudolf Lukeš, Oldřich Tomíček

Protože na jiném místě přináší tento časopis pokračování seznamů funkcionářů ČSCH¹ po roce 1966, do kterého je veden seznam Hančův², zdálo se na místě uchovat pro budoucnost i informace o předsedech Společnosti v souvislosti se snahou redakce Chemických listů mapovat spolkovou historii^{3,4}. Jde o pokračování článku „*Tři pováleční předsedové Československé společnosti chemické*“ (cit.⁵). Přehled vznikl na základě mnoha zdrojů, zejména jako podklad sloužily zápisy ze schůzí výboru ČSCH, Bulletin AČSCH, či Chemické listy a spolková příručka⁶. Protože však v těchto materiálech jsou informace uvedeny často jen částečně a bylo nutno je kombinovat, je proto obtížné uvést u každé informace zdrojový soubor, a tudíž tak nečiníme, přehled použitých citací je však úplný.

Josef Spousta

Obrázek⁷

Dr. Spousta byl předsedou ČSCH v těžkém období 1943–1946 (členem ČSCH byl od roku 1913). Narodil se 22. 3. 1886 v Kladně-Kročehlavech 135 (cit.⁸) v rodině slévače Josefa Spousty a Marie, rozené Vitoušové.

Spousta vystudoval vyšší státní reálku v Kladně a českou Vysokou školu technickou v Praze. Po studii začal působit jako chemik v cukrovaru na Hané, později jako asistent u Zemědělské rady v Praze a na Mlynářské stanici Vysoké školy technické v Praze. Dne 11. července 1913 promoval na doktora technických věd a 1. března 1914 nastoupil do Odkolkových mlýnů a pekáren ve Vysočanech, kde pomáhal ve funkci chemického inženýra a později vrchního úředníka vybudovat moderní laboratoře, zavedl kontroly všech pracovních postupů a podílel se na vybavení provozů nejmodernějším strojním zařízením⁹. Po vzniku Československa byl zvolen přednostou mlýnského oddělení Stát-

ního obilního ústavu. Spousta byl z důvodu posílení českého vlivu už na začátku roku 1919 Pražskou úvěrní bankou, která převzala majoritu Odkolkova parního mlýna a továrny na chléb, kooptován do funkce technického ředitele firmy Odkolek¹⁰. V roce 1935 byl z funkce technického ředitele povýšen na vedoucího ředitele a od roku 1936 na vrchního ředitele^{11,12}, ve které zůstal až do roku 1943, kdy tuto funkci převzal Němec W. G. Hennings, ve vedení firmy však zůstal až do revolučního „převzetí“ firmy 5. května 1945. Jako absolvent VŠCHTI se soustředil na problematiku z oboru technologie pekařství a mlynářství a publikoval ještě v polovině padesátých let.

Je autorem řady publikací, učebnic a knih v oboru, jako např. Chemická technologie, technologie mlynářství (ČSCH, Praha 1934). Podílel se na vydávání listu Mlynář (Mlynářský věstník). V jeho administraci na Příkopech č. 31 pak dr. Spousta propůjčoval místnosti pro zasedání ústředního výboru Společnosti, jíž byl dlouholetým funkcionářem. Měl letní „chatu“ v Kersku.

Zemřel 20. 6. 1969 v Praze 6 (Teslova 5).

Otakar Antonín Husák

Obrázek¹³

Ing. Husák byl předsedou Společnosti v letech 1934–1937 a 1947–1948. Narodil se^{14,15} 23. dubna 1885 v Nymburce č.p. 274 v rodině drážního úředníka Stanislava Husáka a Alžběty, rozené Dlabáčové, měl tři sourozence – Jaromíra, Stanislava a Jindřicha.

Obecnou¹⁶ školu navštěvoval v Nymburce, dále studoval na Císařském královském státním reálném gymnasiu v Karlíně, které absolvoval v červenci 1904. Po maturitě pokračoval v letech 1904–1909 ve studiu chemie na

ČVUT. Studium přerušil na rok, aby vykonal prezenční vojenskou službu u pěchoty, a dokončil je v létě 1909 získáním titulu inženýr. O půl roku později odešel do Ruska a postupně se zde do jara 1914 vypracoval na ředitele soukromé chemické továrny ve Varšavě. Pracoval v chemickém závodě v Budějovicích a v Paříži, dále v Angers. Po vypuknutí první světové války vstoupil do České družiny, kde mu byla uznána důstojnická hodnost z rakousko-uherské branné moci a kde se stal velitelem čety. Od ledna 1916 velel rotě Československého střeleckého pluku a od jara 1917 praporu 1. střeleckého pluku. Roku 1915 mu byl udělen Řád sv. Stanislava 3. třídy s mečí a mašlí¹⁷.

Před bitvou u Zborova byl těžce raněn. Po vyléčení byl velitelem prvního lodního transportu legionářů severní cestou z Archangelsku (odjezd 15. října 1917) do Francie, kde se jako kapitán a velitel praporu zúčastnil bitvy u Teronu a v roce 1918 se stává majorem. V prosinci 1918 se spolu s T. G. Masarykem vrátil do vlasti, kde působil v hodnosti generála jako přednosta vojenské kanceláře prezidenta republiky. Postupně se stal státním tajemníkem a 15. září 1920 byl jmenován jako nestraník ministrem národní obrany v tzv. první vládě Jana Černého. Po demisi vlády 26. září 1921 odešel na vlastní žádost do zálohy. Kromě toho působil za ministerstvo ve správní radě Banky československých legií v Praze a v několika dalších správních radách, takže jeho funkce se několikrát staly předmětem parlamentních interpelací. V roce 1921 opouští však státní službu a vstupuje do nového závodu na výbušiny, což chápe jako příležitost vybudovat český velkopřmysl chemický. Toho roku je mu udělen Řád Čestné legie 3. třídy. Stává se postupně generálním ředitelem podniku Explosia. Od roku 1926 působil v čele Kruhu francouzských legionářů, přičemž patřil mezi ty nemnohé legionáře, kteří se stavěli kriticky k tzv. Hradu. V letech 1934 až 1937 několikrát dlouhodobě pobýval v Sovětském svazu, kde zabezpečoval rozsáhlé kontrakty na výstavbu muničních závodů. Zároveň se zde podílel na jednáních o prodeji licence na výrobu těžkých dělostřeleckých systémů a jejich střeliva ze strany Akciové společnosti, dříve Škodových závodů v Plzni. Díky tomu sovětský válečný průmysl získal nejmodernější provozy na výrobu velkorázového dělostřeleckého střeliva a nitroglycerinových prachů, přičemž veškeré strojní zařízení pocházelo z Československa.

Po okupaci českých zemí v březnu 1939 sice zůstal ve své funkci generálního ředitele, ale po vypuknutí druhé světové války byl zatčen a odvezen jako rukojmí do koncentračního tábora v Buchenwaldu. Zde a v Dachau zůstal vězněn až do konce války. V roce 1946 mu byl udělen Válečný kříž 1939.

Po skončení druhé světové války byl v červnu 1945 jmenován ředitelem Synthesie Semtín. V této pozici působil až do března 1948, kdy byl odvolán a penzionován. V roce 1950 byl rozhodnutím ministra národní obrany zbaven hodnosti generála v záloze, byl mu odebrán důchod, znovu zatčen a vězněn bez soudu do roku 1956 na Pankráci a na Mírově. Po propuštění z vězení musel i přes vysoký věk pracovat až do podzimu 1960 jako noční hlídač, aby získal nárok na důchod. Do důchodu tak odešel teprve v 75 letech v roce 1960. V roce 1968 byl občansky

i právně rehabilitován a, *in memoriam*, mu byla vrácena generálská hodnost. Teprve po roce 1989 ale mohl být v roce 1992, *in memoriam*, vyznamenán Řádem Milana Rastislava Štefánika II. třídy.

Titul Čestný člen Společnosti mu byl udělen v roce 1946.

Zemřel 12. června 1964 v Praze. Pohřben je na Olšanském hřbitově v Praze¹⁸.

Rudolf Lukeš

Obrázek¹⁹

Profesor Lukeš byl předsedou ČSCH v letech 1949–1951 a 1953–1960. Poprvé byl zvolen v polovině října 1949 na sjezdu Společnosti v Brně. Členem Společnosti se stal roku 1926, čestným členem Společnosti byl jmenován roku 1956.

Rudolf František Jiří Lukeš se narodil²⁰ v rodině kupce s koloniálním zbožím Františka Lukeše a Josefíny, rozené Prokové, dne 13. 4. 1897 v Kralupech nad Vltavou č. 90.

V Kralupech chodil do školy až do čtvrté třídy²¹. Roku 1906 se Lukešovi s oběma syny, Janem (nar. 1885) a Rudolfem, přestěhovali do Prahy. Během studií na reálce v Karlíně si Rudolf oblíbil chemii, kde jej vyučoval bývalý asistent profesora Karla Preise, Ing. Jan Schelle, který předváděl krásné pokusy a vedl i praktikum. O prázdninách mezi kvartou a kvintou Rudolf studoval z Preisovy a Votočkovy Cvičebnice anorganické chemie. Později se na plovárně seznámil s Františkem Žákem, demonstrátorem pražské německé univerzity, který Lukeše upozornil na některé německé učebnice organické chemie. Ten pak z nich studoval v univerzitní knihovně a v septimě si dokonce pořídil výpisky v rozsahu několika set stran. Profesor Lukeš často vzpomínal na své experimentování doma, zvláště na bouřlivý průběh Skrapovy syntézy chinolinu, která se ocitla na stropě prádelny, kde pokus prováděl. Po maturitě s vyznamenáním (1914) byl zapsán na obor technické chemie České vysoké školy technické v Praze, ale ve třetím semestru byl povolán do vojenské služby. Na italské frontě ve volných chvílích studoval organickou chemii, o čemž svědčí jeho pečlivě psaný deník. Také se zdokonalil v italštině a později dokázal deklamovat dlouhé pasáže z Dantovy Božské komedie. Roku 1922 dokončil studia druhou státní zkouškou s vyznamenáním. Již ve třetím ročníku studia vstoupil do laboratoře profesora Emila Votočka, pod jeho vedením vypracoval doktorskou disertaci *Studie o bromsubstituovaných aromatických hydrazinech* a po doktorátu (1923) byl ustanoven asistentem s povinnostmi vést laboratoře studentů druhého ročníku. Ve školním roce 1923–1924 byl doktor Lukeš pověřen přednášením organické chemie pro Československou obec učitelskou. Omezené finanční dotace Votočkova pracoviště byly většinou spotřebovány na jeho výzkum sacharidů, takže doktor Lukeš si musel vypomá-

hat, jak se dalo. Pro jednu zlatnickou firmu regeneroval zlato ze starých rakouských mincí a vyměňoval chemikálie (např. methylamin) za ty, které potřeboval pro vlastní výzkum. Po dvouletém pracovním úsilí mohl předložit habilitační práci *Studie o pyrrolonech*, na jejím základě byl jmenován 10. 1. 1929 soukromým docentem organické chemie. Pracoval nejprve s prof. Votočkem na chemii cukrů, později na chemii heterocyklických sloučenin.

Po smrti profesora Josefa Schneidera (1931) vzešel ze Spolku pro chemickou a hutní výrobu v Ústí nad Labem, který usiloval o získání českých odborníků, požadavek obsadit osiřelou stolicí barvířského průmyslu. Na toto místo byl designován docent Lukeš, a proto měl být poslán na zkušenou do zahraničí. Mezitím ale vedení Spolku doporučilo spěšné vyřízení záležitosti ve prospěch dr. Vladimíra Křepelky, který řadu let pracoval v německém barvířském průmyslu, byl zaměstnán v ústeckém závodě, a proto se na Vysoké škole chemicko-technologického inženýrství habilitoval a brzy byl jmenován profesorem barvířství a technologie textilního průmyslu.

Lukeš byl v roce 1933 jmenován docentem Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy po prominutí habilitačního kolokvia.

Zimní semestr 1936–1937 strávil docent Lukeš v laboratoři curyšské techniky, kde pod vedením profesora Lavoslava Růžičky pracoval v chemii diterpenů. V roce 1937 byl jmenován mimořádným členem Královské české společnosti nauk. Když byl roku 1938 profesor Votoček poslán do výslužby, převzal docent Lukeš přednášky z organické chemie; před tím už několik let přednášel doporučený předmět Publikum z organické chemie a stále vedl laboratoře. Přednášky z organické chemie vedl až do uzavření vysokých škol nacisty v roce 1939.

Po násilném uzavření českých vysokých škol přijal docent Lukeš místo vedoucího Organické laboratoře Spolku pro chemickou a hutní výrobu v Praze Vysočanech v pozdější Podkovářské ulici. Zde měl na starosti přípravu absolventů středních škol a několika vysokoškoláků pro jejich pozdější zařazení do organicky profilovaných pracovišť budovaného závodu v Rybitví. Vedle elementárních organických preparací zde byly prováděny i náročnější operace. Z tohoto období, kdy s Lukešem spolupracoval dr. František Šorm, pochází několik publikací a též patentů. Kromě toho docent Lukeš zpracovával literární údaje pro první díl učebnice organické chemie, kterou sepsal s profesorem Votočkem.

Během okupace pracoval ve Spolku pro chemickou a hutní výrobu v Praze ve Vysočanech a současně připravoval učebnici organické chemie, kterou spolu s profesorem Votočkem vydali po válce. Po osvobození se stal docent Lukeš správcem Ústavu chemie obecné a anorganické. V roce 1946 získal titul řádného profesora. Na Ústavu organické chemie se intenzivně věnoval výzkumné i pedagogické činnosti. V roce 1952 byl jmenován akademikem. Je považován za zakladatele československé organické chemie. Mezi jeho skvělé žáky patřili například pozdější

profesor Vladimír Bažant či Vladimír Prelog, česko-chorvatsko-švýcarský chemik, který se stal v roce 1975 laureátem Nobelovy ceny za chemii.

Roku 1952 bylo pro profesora Lukeše jako akademika ustaveno specializované pracoviště Laboratoř heterocyklických sloučenin. Zde byla úspěšně rozvíjena chemie monosacharidů a hlavně alkaloidů. Je škoda, že Lukešovi nebylo dopřáno dál rozvíjet jeho úvahy o biogenezi alkaloidů, v několika ohledech originální.

Rok 1958 velmi nepříznivě zasáhl do života Vysoké školy chemicko-technologické, když neúprosně tvrdé politické prověrky měly za následek nucené odchody řady pedagogů. Obě Lukešova pracoviště byla zvláště postižena odchodem šesti pedagogů z katedry a dvou pracovníků z Laboratoře heterocyklických sloučenin. Profesor Lukeš tyto ztráty těžce nesl, ale přesto, že jeho zdraví bylo ořeseno, stále přednášel, zcela z paměti, osobitým způsobem, s vysokou jazykovou kulturou, a vedl vědeckou činnost obou svých pracovišť.

Profesor Lukeš měl ve zvyku většinu času trávit v laboratořích mezi spolupracovníky a často se snažil vypomoci při experimentování. Pro každou rukodělnou činnost měl totiž mimořádné nadání, v mladších letech se naučil velmi dobře foukat sklo, takže nejednou dokázal „usklít“ potřebnou aparaturu. Všechny aparatury musely vyhovovat nejen funkčně, ale i esteticky, a konečný syntetický produkt bylo nutno vkusně adjustovat. V opačném případě profesor utrousil: „To je, jako byste servíroval šampaňské v nočníku.“ Vůbec často vtipně komentoval dění v laboratořích, ale třeba i při zkouškách. Protože sám rád a mnoho experimentálně pracoval, měl vřelý vztah k chemikáliím. Pamatoval si původ i umístění většiny chemikálií ve skladu, který měl uspořádan podle Beilsteinova systému, takže nepotřeboval žádný seznam. Po válce jeho ústav převzal chemikálie z pražských německých organických kateder, což umožnilo rychle zahájit výuku v laboratořích v Horské ulici.

V obou Lukešových pracovištích bylo pravidlem každou novou reakci opakovat, a to nejednou, aby bylo jisté, že je reprodukovatelná. V tom se projevoval jeden výrazný rys Lukešovy obdivuhodné a obdivované osobnosti – serióznost. Nikdy mu nešlo o laciné publikace, ale, jak říkával, o hledání vědecké pravdy. Vzácnou vlastností profesora Lukeše byla i jeho velkorysost, s jakou umožňoval spolupracovníkům věnovat se spisování monografií, takže naše literatura mohla být obohacena o více jak deset titulů zabývajících se organickou chemií. Mimo vysokou školu a ČSCH byl profesor Lukeš předsedou Nomenklaturní komise pro organickou chemii a předsedou ediční komise chemické sekce ČSAV.

Profesor Lukeš, zakladatel české organické syntézy, odešel od nedokončeného díla 18. října 1960 v Praze, kdy ještě několik dní před smrtí přednášel studentům o svých milovaných Grignardových syntézách. Pohřben je se svojí manželkou Marií na hřbitově v Týnci nad Sázavou²².

Oldřich Tomíček

Obrázek²³

Doktor Tomíček byl předsedou Společnosti v letech 1942 a 1952. Členem Společnosti byl od 1920, místopředsedou 1941–1949, dlouholetým členem výboru a předsedou pražské pobočky v letech 1949–1953. Patří k nadšeným a obětavým funkcionářům Společnosti. Čestným členem Společnosti byl jmenován roku 1950.

Oldřich Vilém František Tomíček se narodil v rodině lékárníka PhMr. Františka Tomíčka pocházejícího z Poniklé (1861–1931) a Růženy, rozené Kramářové, 10. 10. 1881 na pražské Malé Straně²⁴ v č.p. 370-III. Měl dvě sestry – Boženu a Jaroslavu.

Po maturitě na gymnáziu v Truhlářské ulici nastoupil dvouletou praxi v lékárně, aby se posléze zapsal na obor farmacie na Univerzitě Karlově. Diplom magistra farmacie získal na prahu první světové války, 21. července 1914.

V průběhu války byl přidělen do vojenské lékárny v Innsbrucku, kde zároveň v letech 1914–1918 studoval na univerzitě a v laboratoři prof. Brunnera se zabýval syntézou indolínových sloučenin. Po ukončení války pokračoval v Praze na UK studiem farmaceutické chemie u prof. Štěrbý-Bohma, získal doktorát (9. července 1920) a stal se asistentem na farmaceutickém ústavu Univerzity Karlovy.

V letech 1923–1924 studoval v Utrechtu v laboratoři prof. Schoorla a tam navázal přátelství se známým analytikem I. M. Kolthoffem. V roce 1925 se habilitoval pro analytickou chemii na Karlově univerzitě, kde vedl Ústav analytické chemie Přírodovědecké fakulty UK, 1929 se stává mimořádným a 1935 řádným profesorem. Věnoval se moderním analytickým metodám a publikoval z tohoto oboru přes 80 prací. Napsal Základy kvantitativní analýzy (1933), dále učebnice: Kvantitativní analýza (1946, 1950) a Odměrná analýza (1949), monografie: Chemické indikátory (1946), v angl. překl. (1951), Potenciometrické titrace (1941), stati ve známém kompendiu Handbuch der analytischen Chemie (1944–1948).

V roce 1936 je registrován 2. září jako cestující univerzitní profesor ze Southamptonu na lodi S. S. Queen Mary na Ellisově ostrově v New Yorku. Vystoupil tam na konferenci ACS v Pittsburghu v sekci koloidní chemie²⁵. Stihl se tam ještě zúčastnit oslav 300. výročí založení Harvard College²⁶. Prof. Tomíček byl i významným členem a často i vedoucím činitelem řady českých i zahraničních vědeckých společností. Byl znám jako vynikající řečník, neobyčejně čestný a jemný člověk se zvláštním kouzlem osobnosti. O jeho životě napsal J. Heyrovský obsažný článek pro časopis Nature²⁷.

Od roku 1929 až do své náhlé smrti 21. října 1953 (cit.²⁸) byl ředitelem Ústavu analytické chemie PŘF UK. V akademickém roce 1948–1949 byl děkanem Přírodovědecké fakulty UK. Pohřben je na hřbitově v Liboci, neda-leko Šárky.

LITERATURA

1. Řápková R., Drašar P.: Chem. Listy 116, 631 (2022).
2. Hanč O.: 100 let v Československé společnosti chemické, její dějiny a vývoj 1866–1966, Academia, Praha 1966.
3. Drašar P.: Chem. Listy 115, 506 (2021).
4. Kratochvíl B., Drašar P.: Chem. Listy 115, 498 (2021).
5. Drašar P., Chuchvalec P., Bělohav Z.: Chem. Listy 116, 614 (2022).
6. Jenšovský L. (ed.): Československá společnost chemická při ČSAV, Slovenská chemická spoločnosť pri SAV 1976–1985, Academia, Praha 1985.
7. Anonym: Mlynář 60(10), 107 (1939).
8. <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/6403/196#>, staženo 23. 8. 2022.
9. Anonym: Mlynář 57(13), 151 (1936).
10. Anonym: Mlynář 40(4), 41 (1919).
11. Anonym: Národní listy, 6. 2. 1919, str. 7.
12. Anonym: Večer: lidový deník, 1. 3. 1939, str. 2.
13. <https://www.valka.cz/Husak-Otakar-t19504>, staženo 2. 9. 2022.
14. <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/10426/22>, staženo 23. 8. 2022.
15. https://cs.wikipedia.org/wiki/Otakar_Hus%C3%A1k, staženo 23. 8. 2022.
16. <https://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1918-1938-csr/jan-cerny-1/ing--otakar-husak-38256/>, staženo 23. 8. 2022.
17. <https://www.valka.cz/Husak-Otakar-t19504>, staženo 23. 8. 2022.
18. <https://billiongraves.com/grave/Otakar-Hus%C3%A1k/27999055?referrer=myheritage>, staženo 23. 8. 2022.
19. <https://www.experientia.cz/cena-rudolfa-lukese/kdoby-l-rudolf-lukes/>, staženo 23. 8. 2022.
20. <https://ebadatelna.soapraha.cz/d/7211/48#>, staženo 23. 8. 2022.
21. <https://canov.jergym.cz/objevite/objev5/luk.htm>, staženo 23. 8. 2022.
22. <https://billiongraves.com/grave/Rudolf-Luke%C5%A1/28423908?referrer=myheritage>, staženo 23. 8. 2022.
23. https://cs.wikipedia.org/wiki/Old%C5%99ich_Tom%C3%AD%C4%8Dek, staženo 23. 8. 2022.
24. <http://katalog.ahmp.cz/pragapublica/permalink?xid=229AB03C3AE04F73A9080CA551FDE419&scan=121#scan121>, staženo 2. 9. 2022.
25. United Press: Saskatoon Star-Phoenix – Friday, September 11, 1936.
26. The Boston Globe – Thursday, September 17, 1936, str. 12.
27. Heyrovský J.: Nature 173, 288 (1954).
28. <https://www.myheritage.cz/research/collection-1/myheritage-rodokmeny?itemId=150444891-1-101&action=showRecord&recordTitle=Old%C5%99ich+Tom%C3%AD%C4%8Dek>, staženo 23. 8. 2022.

P. Drašar (*Department of Chemistry of Natural Compounds, University of Chemistry and Technology, Prague, Czech Republic*): **Post-war Chairmen of the Czechoslovak Chemical Society, Predecessors of Prof. Čůta**

The article brings basic data on the four post-war chairmen of the Czechoslovak Chemical Society, namely, Josef Spousta, Otakar Antonín Husák, Oldřich Tomíček, and Rudolf Lukeš.

Keywords: chairmen of the Czechoslovak Chemical Society, Josef Spousta, Otakar Husák, Rudolf Lukeš, Oldřich Tomíček

TŘI POVÁLEČNÍ PŘEDSEDOVÉ ČESKOSLOVENSKÉ SPOLEČNOSTI CHEMICKÉ

**PAVEL DRAŠAR, PAVEL CHUCHVALEC
a ZDENĚK BĚLOHLAV**

*Vysoká škola chemicko-technologická v Praze,
Technická 5, 166 28 Praha 6
drasarp@vscht.cz*

Došlo 26.4.22, přijato 10.6.22.

Klíčová slova: předseda ČSCH, Čůta, Pick, Horák

• <https://doi.org/10.54779/chl20220614>

Protože na jiném místě přinášíme pokračování seznamů funkcionářů ČSCH¹ po roce 1965, do kterého je veden seznam Hančův², zdálo se nám na místě dokumentovat historii Společnosti i informace o třech poválečných předsedech Společnosti v souvislosti se snahou redakce tohoto časopisu uchovat důležité informace pro budoucnost^{3,4}. Dovolujeme si článek předestřít chemické veřejnosti mj. i u příležitosti 70. výročí založení VŠCHT Praha, protože všichni tři byli předními hybateli této školy i řady forem jejich předchůdců.

**Prof. Ing. Dr. techn.
František Čůta, DrSc.**

František Čůta se narodil 15. 11. 1898 v Lomnici nad Lužnicí 226, v hejtmanství Třeboňském, jako syn kočího Františka Čůty a Marie, rozené Vithové⁵. V letech 1911–19 navštěvoval vyšší gymnázium v Českých Budějovicích a v Třeboni. Poté, v letech 1919–23 studoval na Vysoké škole chemicko-technologického inženýrství

ČVUT v Praze (dnes VŠCHT Praha) a současně byl asistentem u prof. Rudolfa Hace na Katedře analytické a potravní chemie. V letech 1923–26 se zapsal na Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy a složil filozoficko-pedagogickou zkoušku. V roce 1925 u nás zavedl jako první praktika pro studenty analytické a fyzikální chemie. Roku 1929 mu byl udělen, po obhájení disertační práce *Vliv alkalických kationtů na srážení ferikyvanidu zinečnatého*, doktorát technických věd. V roce 1930 pracoval na Technische Hochschule v Drážďanech u prof. E. Müllera. Dne 13. 9. 1930 je registrován (zdravý, černovlasý, modrooký muž bílé pleti vysoký 5 stop a 10 palců, nejvíce tendenci k polygamii ani anarchismu, který nebyl odsouzen či trestán) na Ellis Island⁶, jako cestující na

S. S. Columbus z Brém (turistická třída, číslo 56, odjezd 6. 9. 1930, povolání technolog, národnost „německá“)⁷, mířící na Ohio State University, kde pak pracoval i během roku 1931 u prof. H. L. Johnstona. Roku 1936 se již opět na VŠCHT habilitoval v oboru analytické chemie. Za druhé světové války nejprve učil chemii na gymnáziu v Ječné ulici a pak pracoval ve Výzkumné stanici cukrovarské v Brně, po osvobození se vrátil do Prahy, v roce 1946 byl jmenován profesorem a později i vedoucím Ústavu analytické chemie Fakulty chemické ČVUT (později VŠCHT Praha), jímž zůstal až do odchodu do důchodu v roce 1974. V roce 1947 si rozšířil habilitaci na fyzikální chemii a stal se u nás průkopníkem fyzikálně chemických analytických metod elektrochemických, optických a zejména metod s využitím skleněné elektrody. S asistentem Karlem Kámenem připravil univerzální barevný indikátor pro rozsah pH, který byl v podobě indikátorového papírku obecně označován jako „Čůta-Kámen“. Ve třech funkčních obdobích byl děkanem a proděkanem Fakulty anorganické technologie VŠCHT Praha. V listopadu 1956 byl zvolen členem korespondentem ČSAV. Kromě vědeckých publikací zpracoval i učebnice – skripta pro chemii odměrnou, pro speciální metody analytické, návody a výpočty pro laboratorní práce. Napsal odborné pojednání *Analytická chemie odměrná* (1956), které našlo uplatnění i v praxi.

Členem ČSCH byl od roku 1925, od roku 1956 byl hospodářem Společnosti. Dlouhodobě předsedal redakční radě odborného časopisu Chemické listy a 1961–72 Československé chemické společnosti, od roku 1972 až do své smrti byl volen čestným předsedou ČSCH. V roce 1966 byl vyznamenán Hanušovou medailí ČSCH. Působil jako expert v pedagogické společnosti UNESCO a IUPAC (International Union of Pure and Applied Chemistry, resp. Mezinárodní unie pro čistou a užitou chemii). Byl zvolen čestným členem Polské chemické společnosti a řádným členem Americké vědecké společnosti The Society Sigma Xi Omega. U příležitosti 70. narozenin (1968) byl oceněn Zlatou čestnou plaketou ČSAV J. Heyrovského Za zásluhu v chemických vědách, jako druhá osobnost v historii, a v roce 1978 stříbrnou a roku 1983 i zlatou plaketou ČSAV, Za zásluhu o vědu a lidstvo. V roce 1968 mu byl prezidentem republiky udělen Řád práce⁸.

Zúčastnil se zasedání zástupců evropských chemických společností, které se konalo v Římě 30. 6. 1969 v Istituto Superiore di Sanita u prof. G. Monacelliho pod patronací italské chemické společnosti. Bylo to vlastně pokračování jednání komise ustavené roku 1968 ve Vídni, která se sešla ve Scheveningen v Holandsku v říjnu 1968 a potom ještě v březnu 1969 v Budapešti. Z jednání těchto komisí vzešlo ustavení Federace evropských chemických společností (FECS, dnes EuChemS) na schůzi na pražské VŠCHT dne 3. 6. 1970. Tím se stal spoluzakladatelem

Federace evropských chemických společností, jejíž čestnou medailí byl na sklonku života vyznamenán.

V posledních letech svého života se věnoval historiografii a zpracoval historii VŠCHT pro léta 1918–1948. Rád se rekreoval se svojí manželkou v Konstantinových lázních, kam si zval své studenty na konzultace o postupu laboratorních prací a odkud navštěvoval chemické a potravinářské závody a školní laboratoře, ale i místa jako pozůstatky po zaniklé výrobě české kyseliny sírové – Zelené jezírko v Berku a zejména Hromnické červené jezero, vyloužené haldy pyritických břidlic a zbytky železitých pigmentů. Byl výtečným znalcem historie a přírodopisu. Letní toulky profesora Čůty však měly skončit. V červenci 1984 jeho zdraví postihla příhoda, která u většiny lidí znamená zavřené dveře k normálnímu životu. Pan profesor, téměř nehybný a těžce mluvící, bojoval duchem. Četl si v řeckém originále Homéra. Jeho silný duch zůstal zdravý a vrátil jej ještě do života na další dva roky⁹. František Čůta zemřel 15. 3. 1986 v Praze¹⁰ v požehnaných 88 letech. (Fotografie⁴ byla přepracována a obarvena pomocí software MyHeritage¹¹.)

Prof. Dr. Ing. Jiří Pick, DrSc.

Jiří Pick se narodil 1. 4. 1922 v Lužích, okres Chrudim¹². Jako příslušník „válečné“ generace neušel totálnímu nasazení, odkud si však přinesl dovedné zacházení se sklem. Ihned po vystudování se, relativně mladý, zapojil do mnoha odborných i státních

funkcí, byl děkanem, prorektorem, předsedou či členem řady komisí ať již pro obhajoby disertačních prací, či pro státní plán základního výzkumu¹³, a to nejen v Praze. Od roku 1950 působil na Fakultě chemické ČVUT, později VŠCHT Praha, kde se zabýval termodynamikou roztoků a fázovými rovnovahami, za což mu byla udělena, spolu s E. Hálou, V. Friedem a O. Vilímem, státní cena Klementa Gottwalda (1962). V roce 1989 byl spolu s J. P. Novákem a J. Matoušem oceněn Národní cenou. Je autorem či spoluautorem více než 100 publikací a řady knih a učebnic (NK ČR eviduje 30 knih, najmě z výše uvedených oborů), mezi tím i díla filosofická. V roce 1960 byl jmenován vedoucím Katedry fyzikální chemie VŠCHT Praha. Katedru pak vedl po dobu 25 let. V roce 1964 byl jmenován profesorem fyzikální chemie. Na VŠCHT Praha se podílel na redigování Sborníku Vysoké školy chemicko-technologické v Praze. Byl mj. významným spolupracovníkem akademika Eduarda Hály z ÚTZCHT ČSAV.

Je nutno souhlasit s výrokem, že vzhledem ke svým bohatým kontaktům, a to i s politicky nekonformními odborníky, se stal bezesporu vedoucí osobností své generace a měl významný vliv na rozvoj VŠCHT Praha i ČSCH¹⁴.

Předsedou ČSCH byl od roku 1972 do roku 1990. Během svého funkčního období dosáhl výrazného oživení,

rozšíření a prohloubení činnosti ČSCH v perspektivně významných směrech, cílevědomě rozšiřoval pracovní kontakty ČSCH s jinými společnostmi příbuzného zaměření, s vysokými školami a také s chemickými společnostmi v NDR a Polsku, byl nositelem zlaté čestné plakety ČSAV J. Heyrovského Za zásluhy v chemických vědách (1982), Votočkovy medaile VŠCHT Praha, Hanušovy medaile (1975)¹⁵, zlaté medaile Slovenské chemické společnosti a dalších vyznamenání. V roce 1982 mu bylo uděleno čestné členství ČSCH¹⁶. Členem ČSCH byl od roku 1957.

Jiří Pick zemřel 20. 10. 1992 v Praze nedlouho po svých 70. narozeninách.

Prof. Ing. Josef Horák, DrSc.

Josef Horák se narodil 28. 9. 1934 v Bratislavě. Studia na pražské VŠCHT ukončil v roce 1957. Stal se zaměstnancem Ústavu organické technologie jako asistent (do roku 1966) a v roce 1961 obhájil kandidátskou disertaci pod vedením prof. V. Ettela, roku 1965 se habilitoval,

roku 1975 mu byl udělen „velký doktorát“ na základě práce *Násobné stavy v chemických reaktorech* a roku 1979 se stal profesorem, vše na VŠCHT Praha. Na VŠCHT Praha pracoval do roku 2016.

Měl ohromnou zásluhu na rozvoji inženýrsko-technologického myšlení a jeho význam byl zásadní i pro formování výuky a na utváření odborného profilu Ústavu. V oněch letech se měnilo popisné pojetí chemické technologie na tvůrčí přístup založený nejen na chemii, ale především na fyzikální chemii a chemickém inženýrství¹⁷. Podíl Josefa Horáka na této transformaci přesahoval hranice Ústavu organické technologie i VŠCHT Praha. Byl oceněn Státní cenou (spolu s V. Hlaváčkem a M. Markem)¹⁸. Absolvoval zahraniční stáže v oborech heterogenní katalýza na Institut für Heterogene Katalyse Berlin (1962), teorie řízení na Moskevské státní univerzitě jemných chemických technologií M. V. Lomonosova v Moskvě a modelování chemických reaktorů na McCormick School of Engineering, Northwestern University v Evanstonu, USA. Na VŠCHT Praha přednášel předměty Toxikologie a ekologie, Chemické reaktory a Bezpečnost chemických výrob. Pro Fórum integrované prevence a omezování znečištění při MPO ČR, jako člen ministerské koordinační rady, překládal Reference Documents on Best Available Techniques (BREF).

Své poznatky a přístupy využil spolu se svým přítelem Josefem Paškem v knize: *Design of Industrial Chemical Reactors from Laboratory Data*, která vyšla v roce 1978 anglicky, pak česky (1980) a francouzsky (1981); učili se z ní studenti a doktorandi v několika zemích. Kromě toho je autorem a spoluautorem řady dalších knižních publikací, skript a více než 150 odborných prací.

Jako dlouholetý šéfredaktor časopisu Chemický průmysl vtiskl svou pečeť i tomuto periodiku. Ovlivnil nejen obsah časopisu, ale svými připomínkami zvyšoval kvalitu jednotlivých článků a pomáhal tak autorům. Časopis sehrál významnou roli v rozvoji technické chemie v bývalém Československu a jeho zánik nelze považovat za šťastný. Naštěstí svůj potenciál přenesl následně do časopisu Chemické listy. V rámci ČSCH se angažoval po dlouhou dobu. Popularitu Josefa Horáka dokumentuje i fakt, že byl v roce 1990 zvolen předsedou České společnosti chemické (členem ČSCH byl od roku 1970) a setrval zde až do voleb v roce 1997, kdy byl za svoji práci oceněn Hanušovou medailí ČSCH. I po roce 1997 dále pracoval jako místopředseda a po roce 2001 jako člen Hlavního výboru ČSCH. Redaktorem Chemických listů zůstal až do konce života. Kromě členství v ČSCH byl též členem ČSPCH a ČSCHL.

V posledních letech se Josef Horák věnoval především řízení reaktorů a bezpečnosti chemických výroby v obecných dimenzích, analýze a řízení rizik i aplikaci systému REACH. Jeho pohled exaktního inženýra na oblast bezpečnosti obvykle prezentovanou jen jako legislativní záležitost je inspirativní. Vysoké školy by potřebovaly více učitelů, kteří chápou širší společenské souvislosti, Josef Horák k takovým bezesporu patřil. VŠCHT Praha měla šťastnou ruku, když Josefu Horákovi svěřila přednášky Toxikologie a ekologie pro první ročník. Josef Horák zde studentům přednášel o úloze chemie ve společnosti, o spojení chemie s energetikou, o vodíkové energetice aj. Promyšlená koncepce spojená s jeho talentem pro přednášení zasela zrnka zvědavosti do duší začínajících chemiků.

Proslul všestranným nadáním, od virtuózní hry na housle či kytaru, přes obdivuhodný smysl pro humor, perfektní rybolovnou techniku, šikovnost v nejrůznějších sportovních odvětvích (kde bohužel jen dlouhodobé zranění, zaviněné divokým posluchačem, dočasně vyřadilo Josefa Horáka z katedrových týmů fotbalového, volejbalového a basketbalového, které tím značně trpěly). Vítězství na světovém šampionátu v Tetrisu, přátelská povaha a nezměrná vitalita jen dokreslují velikost jeho osobnosti¹⁹. Jedinečné humorné postřehy a úvahy Josefa Horáka z akademického prostředí skvěle zachytilo divadelní představení „Myšička čte Horáka“ v podání uměleckého šéfa Dejvického divadla Martina Myšičky v doprovodu vokálního souboru Illegato a hlasu bývalého šéfredaktora Chemických listů Bohumila Kratochvíla, které se uskutečnilo během národní konference CHISA 2019 (cit.²⁰).

Josef Horák zemřel 7. 4. 2017 ve věku 82 let, v plné duševní síle nešťastnou náhodou, když se vracel pro zapomenutou čepici do své oblíbené pivničky v Nádražní restauraci Braník.

Jsou vědci, učitelé a pracovníci každé instituce, na které může být právem hrdá a jejich úspěchy, charakterem i oceněními se chlubit. Tři profesori, kteří stáli v čele České společnosti chemické z VŠCHT Praha, k takovým bezesporu patří. Budiž jim tedy vzdán hold alespoň takto.

LITERATURA

1. Řápková R., Drašar P.: Chem. Listy 116, 631 (2022).
2. Hanč O.: *100 let v Československé společnosti chemické, její dějiny a vývoj 1866–1966*, Academia, Praha 1966.
3. Drašar P.: Chem. Listy 115, 506 (2021).
4. Kratochvíl B., Drašar P.: Chem. Listy 115, 498 (2021).
5. <https://digi.ceskearchivy.cz/5337/272/2188/1645/46/0>, staženo 22. 4. 2022.
6. <https://www.myheritage.cz/research/collection-10512/ellis-island-a-dal%C5%A1i-new-york-seznamy-pasa%C5%BEer%C5%AF-1820-1957?itemId=17468535-&action=showRecord&recordTitle=Frantisek+Cuta>, staženo 22. 4. 2022.
7. <https://www.myheritage.cz/research/collection-10924/germany-bremy-seznamy-emigrant%C5%AF-1920-1939?itemId=98893-&action=showRecord&recordTitle=Frantisek+Cuta>, staženo 22. 4. 2022.
8. Vrbský J.: Bull. CSAV 95, 316 (1986).
9. <https://canov.jergym.cz/objevite/objev5/cut.htm>, staženo 22. 4. 2022.
10. http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/%C4%8C%C5%AETA_Franti%C5%A1ek_15.11.1898-15.3.1986, staženo 21. 4. 2022.
11. Family Tree Builder: <https://www.myheritage.cz>, staženo 25. 4. 2022.
12. http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/PICK_Ji%C5%99%C3%AD_1.4.1922-20.10.1992, staženo 21. 4. 2022.
13. Horák J.: Chem. Listy 86, 929 (1992).
14. Holub R.: Chem. Listy 86, 308 (1992).
15. [https://www.wikiwand.com/cs/Ji%C5%99%C3%AD_Pick_\(chemik\)#/citenote1](https://www.wikiwand.com/cs/Ji%C5%99%C3%AD_Pick_(chemik)#/citenote1), staženo 21. 4. 2022.
16. Jenšovský J.: *Československá společnost chemická při ČSAV, Slovenská chemická spoločnosť pri SAV 1976–1985*, Academia, Praha 1987.
17. Pašek J.: Chem. Listy 111, 459 (2017).
18. Pašek J.: Chem. Listy 98, 957 (2004).
19. Červený L.: Bull. AČCHS 25, 3 (1994).
20. Klusoň P.: Chem. Listy 114, 65 (2020).

● Drašar P., Chuchvalec P., Bělohav Z.: Chem. Listy 116, 614–616 (2022).

● <https://doi.org/10.54779/chl20220614>

FUNKCIONÁŘI ČESKOSLOVENSKÉ A ČESKÉ SPOLEČNOSTI CHEMICKÉ PO ROCE 1965

RADMILA ŘÁPKOVÁ^a a PAVEL DRAŠAR^b

^a Česká společnost chemická, Novotného lávka 5, 110 00 Praha 1, ^b Vysoká škola chemicko-technologická, Technická 5, 166 28 Praha 6
chem.listy@csvts.cz, drasarp@vscht.cz

Hančův seznam vedoucích představitelů Československé a České společnosti chemické¹ uvádí funkcionáře do voleb roku 1965. Navazující na tento seznam přinášíme seznam funkcionářů zvolených až do roku 2025. Seznam vznikl na základě mnoha zdrojů, zejména jako podklad sloužily zápisy ze schůzí výboru ČSCH, Bulletin AČSCH, či Chemické listy a spolkovou příručku². Protože však v těchto materiálech jsou informace uvedeny často jen částečně a bylo nutno je kombinovat, je proto obtížné uvést zdrojový soubor a tudíž tak nečiníme. Máme za to, že zde uvedený seznam se stane citovatelným zdrojem pro příští badatele v historii českých chemických spolků tak, jako tento časopis činil v minulosti^{3,4}. Protože se vztah k titulům během doby měnil, uvádíme je, stejně jako pořadí zvolených osob, tak jak je uvádí dobová dokumentace. Taktéž se, zřejmě, měnil vztah mezi Československou a Slovenskou chemickou společností, jak je vidět ze zastoupení SCHS v různých volebních obdobích.

Ústřední výbor Československé společnosti chemické při ČSAV pro období 1965–1970

Předseda

prof. Dr. Ing. František Čůta, DrSc., člen – korespondent
ČSAV

Mistopředsedové

Ing. Štefan Barica, CSc. (Bratislava)
prof. Dr. Ing. Jan Lauschmann (Brno)

Vědecký tajemník

Dr. Ing. Oldřich Hanč, CSc.

Hospodář

Dr. Ing. Jaromír Hebký, CSc.

Členové výboru

doc. Dr. Kamil Antoš (Bratislava)
prof. Dr. Rudolf Borišek (Bratislava)
akademik Rudolf Brdička (Praha)

Dr. Ing. Jiří Gut, DrSc. (Praha)

Dr. Ing. Vlastimil Herout, DrSc., člen – korespondent
ČSAV

Dr. Ing. Jaroslav Jelínek (Praha)

prof. Dr. Ing. Alois Wagner (Brno)

Náhradníci Hlavního výboru

Dr. Ing. Jozef Tomko, CSc. (Bratislava)

prof. Dr. František Hanic (Bratislava)
prof. Dr. Ing. Jan Vřešťál (Brno)
Dr. Ing. Miroslav Protiva, DrSc. (Praha)
Dr. Ing. Jan Trojánek, CSc. (Praha)
Revizoři účtů
Dr. Ing. Vladimír Žemlička (Praha)
Ing. František Kianička (Bratislava)
doc. Dr. Václav Horák, CSc. (Praha)

Hlavní výbor Československé společnosti chemické pro období 1970–1972

Předseda

prof. Dr. Ing. František Čůta, DrSc., člen – korespondent
ČSAV

Mistopředsedové

prof. Dr. Ing. Jan Lauschmann
prof. MUDr. František Šantavý, DrSc.

Vědecký tajemník

Dr. Ing. Oldřich Hanč, CSc.

Hospodář

doc. RNDr. Lubor Jenšovský, CSc. (Praha)

Členové předsednictva

prof. Dr. Ing. Jozef Tomko, DrSc. (Bratislava)
prof. Dr. Ing. Vlastimil Herout, DrSc., člen – korespondent
ČSAV (Praha)

prof. RNDr. Antonín A. Vlček, DrSc., člen – korespondent
ČSAV (Praha)

Členové výboru

akademik Rudolf Brdička

doc. Jaroslav Janák

doc. Miloslav Ferles

prof. Miroslav Večeřa

Náhradníci Hlavního výboru

Dr. Miroslav Protiva

Dr. Blahoslav Sedláček

doc. Karel Bláha

Ing. J. Franc

Dr. K. Veselý

Hlavní výbor Československé společnosti chemické pro období 1972–1975

Čestný předseda

prof. Dr. Ing. František Čůta, DrSc., člen – korespondent
ČSAV (Praha)

Předseda

prof. Dr. Ing. Jiří Pick, DrSc. (Praha)

Mistopředsedové

prof. Dr. Ing. Jan Lauschmann

doc. Dr. Ing. Miloslav Ferles, DrSc. (Praha)
Vědecký tajemník
 Dr. Ing. Oldřich Hanč CSc. (Praha)
Hospodář
 doc. RNDr. Lubor Jenšovský CSc. (Praha)
Členové výboru
 prof. Ing. Dr. Vladimír Bažant, DrSc. (Praha)
 doc. Ing. Dr. Karel Bláha, CSc. (Praha)
 prof. Dr. Ing. Vlastimil Herout, DrSc., člen – korespondent
 ČSAV (Praha)
 Dr. Ing. Miroslav Protiva DrSc. (Praha)
 prof. RNDr. Antonín A. Vlček, DrSc., člen – korespondent
 ČSAV (Praha)
Náhradníci Hlavního výboru
 prof. Ing. Václav Dědek, CSc. (Praha)
 prof. Dr. Ing. Závěš Holzbecher, DrSc. (Praha)
 doc. Ing. Jaroslav Janák, DrSc. (Brno)
 doc. RNDr. Karel Macek, DrSc.
 Ing. Tomáš Míšek, DrSc. (Praha)
Revizoři
 Dr. Ing. Zdeněk Kučera, CSc. (Praha)
 Ing. Josef Kubík (Gottwaldov)
Náhradník
 RNDr. Jaroslav Urban (Praha)

Hlavní výbor Československé společnosti chemické pro období 1975–1978

Čestný předseda
 prof. Dr. Ing. František Čůta, DrSc., člen – korespondent
 ČSAV (Praha)
Předseda
 prof. Dr. Ing. Jiří Pick, DrSc. (Praha)
Místopředsedové
 prof. Dr. Ing. Jozef Tomko, DrSc. (Bratislava)
 doc. Dr. Ing. Miloslav Ferles, DrSc. (Praha)
 prof. RNDr. Antonín A. Vlček, DrSc., člen – korespondent
 ČSAV (Praha)
Vědecký tajemník
 Dr. Ing. Václav Chvalovský, DrSc. (Praha)
Hospodář
 doc. RNDr. Lubor Jenšovský, CSc. (Praha)
Členové výboru
 Ing. Eberhard Borsig, CSc. (Bratislava)
 Dr. Ing. Oldřich Hanč, DrSc. (Praha)
 prof. Dr. Ing. Vlastimil Herout, DrSc., člen – korespondent
 ČSAV (Praha)
 doc. Ing. Jaroslav Janák, DrSc. (Brno)
 prof. Dr. Ing. Gustav Janíček, DrSc., člen – korespondent
 ČSAV (Praha)
 prof. Dr. Ing. Jiří Klikorka (Pardubice)
 prof. Ing. Jaroslav Kováč, DrSc. (Bratislava)
 prof. Ing. Milan Malinovský, DrSc. (Bratislava)
Náhradníci Hlavního výboru
 prof. Ing. Václav Dědek, CSc. (Praha)
 prof. Dr. Ing. Otto Exner, DrSc. (Praha)

prof. Dr. Ing. Závěš Holzbecher, DrSc. (Praha)
 doc. Ing. Jaroslav Churáček, DrSc. (Pardubice)
 prof. Ing. MUDr. Karel Kácl, DrSc. (Praha)
 Ing. Tomáš Míšek, DrSc. (Praha)
Revizoři
 Dr. Ing. Zdeněk Kučera, CSc. (Praha)
 Ing. Josef Kubík (Gottwaldov)
Náhradník
 RNDr. Jaroslav Urban (Praha)
 Ing. Jindřich Nassler, CSc. (Praha) (od 4. 7. 1977)

Hlavní výbor Československé společnosti chemické pro období 1978–1981

Čestný předseda
 prof. Dr. Ing. František Čůta, DrSc., člen – korespondent
 ČSAV (Praha)
Předseda
 prof. Dr. Ing. Jiří Pick, DrSc. (Praha)
Místopředsedové
 prof. Dr. Ing. Jozef Tomko, DrSc. (Bratislava)
 doc. Dr. Ing. Miloslav Ferles, DrSc. (Praha)
 prof. RNDr. Antonín A. Vlček, DrSc., člen – korespondent
 ČSAV (Praha)
Vědecký tajemník
 Dr. Ing. Václav Chvalovský, DrSc. (Praha)
Hospodář
 doc. RNDr. Lubor Jenšovský CSc. (Praha)
Člen předsednictva
 Ing. Jan Novosad, CSc. (Praha)
Členové výboru
 Ing. Eberhard Borsig, CSc. (Bratislava)
 prof. Ing. Václav Dědek, CSc. (Praha)
 prof. Ing. dr. Vlastimil Herout, DrSc., člen – korespondent
 ČSAV (Praha)
 prof. Ing. dr. Gustav Janíček, DrSc., člen – korespondent
 ČSAV (Praha)
 prof. Ing. dr. Jiří Klikorka (Pardubice)
 prof. Ing. Jaroslav Kováč, DrSc. (Bratislava)
 prof. Ing. Milan Malinovský, DrSc. (Bratislava)
Náhradníci Hlavního výboru
 prof. Ing. Bohumil Hájek, CSc. (Praha)
 Ing. dr. Oldřich Hanč, DrSc. (Praha)
 prof. Ing. dr. Závěš Holzbecher, DrSc. (Praha)
 prof. Ing. Jaroslav Churáček, DrSc. (Pardubice)
 prof. MUDr. Ing. dr. Karel Kácl, DrSc. (Praha)
 Ing. Tomáš Míšek, DrSc. (Praha)
Revizoři
 Ing. dr. Zdeněk Kučera, CSc. (Praha)
 Ing. Josef Kubík (Gottwaldov)
Náhradník revizorů
 Ing. Jindřich Nassler. CSc. (Praha)

Hlavní výbor Československé společnosti chemické pro období 1981–1984

Čestný předseda

prof. Dr. Ing. František Čůta, DrSc., člen – korespondent
ČSAV

Předseda

prof. Ing. Dr. Jiří Pick, DrSc.

Místopředsedové

prof. Ing. Dr. Jozef Tomko, DrSc.

doc. Ing. Dr. Karel Bláha, CSc.

člen korespondent Antonín Vlček

Vědecký tajemník

člen korespondent Václav Chvalovský

Hospodář

doc. RNDr. Lubor Jenšovský, CSc.

Člen předsednictva

Ing. Jan Novosad, CSc.

Členové výboru

Ing. Eberhard Borsig, CSc.

prof. Ing. Václav Dědek, CSc.

člen korespondent Vlastimil Herout

člen korespondent Gustav Janíček

prof. Ing. Dr. Jiří Klikorka

Ing. Jiří Novosad, CSc.

Za Slovenskou chemickou spoločnosť

Ing. Eberhard Borsig, CSc.

prof. Ing. Jaroslav Kováč, DrSc.

doc. RNDr. Štefan Toma, CSc.

prof. Ing. Dr. Jozef Tomko, DrSc.

Náhradníci Hlavního výboru

doc. RNDr. Miloslav Černý, CSc.

prof. Ing. Bohumil Hájek, CSc.

prof. Ing. Dr. Závěš Holzbecher, DrSc.

prof. MUDr. Ing. Dr. Karel Kácl, DrSc.

Ing. Tomáš Míšek, DrSc.

doc. Ing. Václav Zilvar, CSc.

Revizoři

Ing. Dr. Zdeněk Kučera, CSc.

Ing. Jindřich Nassler, CSc.

Náhradník

Ing. Josef Kubík

Hlavní výbor Československé společnosti chemické pro období 1984–1987

Čestný předseda

prof. Dr. Ing. František Čůta, DrSc., člen – korespondent
ČSAV

Předseda

prof. Ing. Dr. Jiří Pick, DrSc. (Praha)

Místopředsedové

prof. Ing. Dr. Jozef Tomko, DrSc.

doc. Ing. Dr. Karel Bláha, CSc. (Praha)

akademik Antonín Vlček (Praha)

Vědecký tajemník

Ing. dr. Václav Chvalovský, DrSc., člen – korespondent
ČSAV (Praha)

Hospodář

doc. RNDr. Lubor Jenšovský, CSc. (Praha)
(do 26. 11. 1985)

doc. RNDr. Miloslav Černý, DrSc. (Praha)
(od 10. 12. 1985)

Člen předsednictva

Ing. Jan Novosad, CSc. (Praha)

Členové výboru

Ing. Eberhard Borsig, CSc. (Bratislava)

prof. Ing. Bohumil Hájek, CSc. (Praha)

prof. Ing. dr. Vlastimil Herout, DrSc., člen – korespondent
ČSAV (Praha)

prof. Ing. dr. Gustav Janíček, DrSc., člen – korespondent
ČSAV (Praha)

prof. Ing. dr. Jiří Klikorka, DrSc. (Pardubice)

prof. Ing. Jaroslav Kováč, DrSc. (Bratislava)

prof. RNDr. Štefan Toma, DrSc. (Bratislava)

Náhradníci hlavního výboru

prof. Ing. Václav Dědek, CSc. (Praha)

Ing. Tomáš Míšek, DrSc. (Praha)

doc. RNDr. Miloslav Černý, DrSc. (Praha) (od

10. 12. 1985 člen hlavního výboru, člen předsednictva
a hospodář Společnosti)

doc. RNDr. Karel Macek, DrSc. (Praha)

doc. MUDr. RNDr. Vilím Šimánek, CSc. (Olomouc)

Ing. Milan Pražák, CSc. (Praha)

Revizoři

doc. RNDr. Josef Pacák, CSc. (Praha) (od 1. 7. 1986)

Ing. dr. Zdeněk Kučera, CSc. (Praha)

doc. Ing. Jindřich Nassler, CSc. (Praha)

Hlavní výbor Československé společnosti chemické pro období 1987–1990

Předseda

prof. Ing. Dr. Jiří Pick, DrSc.

Místopředsedové

prof. Ing. Dr. Jozef Tomko, DrSc.

doc. Ing. Dr. Karel Bláha, CSc.

Antonín Vlček, člen – korespondent

Vědecký tajemník

Václav Chvalovský, člen – korespondent

Hospodář

doc. RNDr. Miloslav Černý, CSc.

Člen předsednictva

Ing. Jan Novosad, CSc.

Členové výboru

prof. Ing. Václav Dědek, CSc.

prof. Ing. Bohumil Hájek, CSc.

Vlastimil Herout, člen – korespondent

RNDr. Miroslav Holík, CSc.

Gustav Janíček, člen – korespondent

prof. Ing. Dr. Jiří Klikorka

doc. MUDr. RNDr. Vilím Šimánek, DrSc.

Za Slovenskou chemickou spoločnosť

Ing. Eberhard Borsig, CSc.

prof. Ing. Jaroslav Kováč, DrSc.

doc. RNDr. Štefan Toma, CSc.

prof. Ing. Dr. Jozef Tomko, DrSc.
Náhradníci Hlavního výboru
 doc. RNDr. Josef Pacák, DrSc.
 prof. Ing. Jan Pokorný, DrSc.
 Ing. Tomáš Míšek, DrSc.
 doc. RNDr. Karel Macek, DrSc.
Revizoři
 RNDr. Karel Habersberger, CSc.
 Ing. Dr. Zdeněk Kučera, CSc.
 Ing. Jindřich Nassler, CSc.
Vedoucí sekretariátu ČSCH
 Ing. Karel Jindra
 Ing. Markéta Bláhová

Hlavní výbor Československé společnosti chemické pro období 1991–1993

Předseda
 prof. Ing. Josef Horák, DrSc.
Místopředsedové
 Ing. Eberhard Borsig, CSc. (předseda Slovenské chemické společnosti)
 prof. MUDr. RNDr. Vilím Šimánek, DrSc.
Vědecký tajemník
 doc. Ing. František Kaštánek, DrSc.
Hospodář
 doc. RNDr. Miloslav Černý, CSc.
Člen předsednictva
 Ing. Ivo Paseka, CSc.
Členové výboru
 doc. Ing. Karel Štulík, CSc.
 doc. Ing. František Kaštánek, DrSc.
 RNDr. Miroslav Holík, CSc.
 prof. Ing. Jaroslav Churáček, DrSc.
 RNDr. Zdeněk Samec, DrSc.
 doc. Ing. Rudolf Zahradník, DrSc.
 doc. Ing. Jan Staněk, CSc.
 doc. RNDr. Karel Macek, DrSc.
 Ing. Josef Koubek, CSc.
Za Slovenskou chemickou spoločnosť
 Ing. Eberhard Borsig, CSc.
 prof. Ing. Mikuláš Matherny, DrSc.
 doc. RNDr. Štefan Toma, CSc.
 prof. Ing. Dr. Jozef Tomko, DrSc.
Náhradníci Hlavního výboru
 prof. Ing. Jan Pokorný, DrSc.
 Ing. Karel Müller
 prof. Ing. Jiří Dvořák, DrSc.
 prof. Ing. Dr. Otakar Červinka, DrSc.
Revizoři
 RNDr. Karel Habersberger, CSc.
 doc. Ing. Jaroslav Čepička, CSc.
 doc. Ing. Dr. Zdeněk Kučera, CSc.
 doc. Ing. Jindřich Nassler, CSc.
Vedoucí sekretariátu ČSCH
 Ing. Markéta Bláhová

Hlavní výbor České společnosti chemické pro období 1993–1996

Předseda
 prof. Ing. Josef Horák, DrSc.
Místopředseda
 prof. MUDr. RNDr. Vilím Šimánek, DrSc.
Hospodář
 Ing. Ivo Paseka, CSc.
Členové předsednictva
 doc. Ing. Karel Eckschlager, DrSc.
 RNDr. Pavel Drašar, CSc.
 Ing. Ladislav Cvak
Členové výboru
 prof. Dr. Ing. Otakar Červinka, DrSc.
 prof. Ing. Rudolf Zahradník, DrSc.
 doc. Ing. Jan Staněk, CSc.
 RNDr. Pavel Zachař, CSc.
 prof. Ing. Jaroslav Churáček, DrSc.
 doc. RNDr. Jiří Barek, CSc.
 prof. Ing. Karel Štulík, DrSc.
 RNDr. Pavel Drašar, CSc.
 RNDr. Miroslav Holík, CSc.
 Ing. Alexandra Šilhánková, CSc.
 prof. Ing. Karel Vytřas, DrSc.
 doc. Ing. František Kaštánek, DrSc.
 prof. Ing. Miloš Nepraš, DrSc.
 doc. Ing. Petr Pánek, CSc.
 prof. Ing. Miloslav Frumar, DrSc.
Revizoři
 doc. Ing. Jaroslav Čepička, CSc.
 doc. Ing. Dr. Zdeněk Kučera, CSc.
Náhradník
 RNDr. Karel Habersberger, CSc.
Vedoucí sekretariátu ČSCH
 Ing. Markéta Bláhová

Hlavní výbor České společnosti chemické pro období 1997–2001

Hlavní výbor zřídil pro předsedu minulého výboru, pokud nebude dále volen předsedou, funkci „odstupující předseda“ (past president).
Předseda
 prof. MUDr. RNDr. Vilím Šimánek, DrSc.
Místopředsedové
 RNDr. Pavel Drašar, CSc., mezinárodní styky
 prof. Ing. Josef Horák, DrSc., odborné skupiny a místní pobočky
Hospodář – pokladník
 doc. RNDr. Jiří Barek, CSc. (kooptován)
Členové předsednictva
 Ing. Martin Fusek, CSc., marketing
 doc. RNDr. Bohumil Kratochvíl, CSc. (nevolený člen, šéfredaktor Chemických listů),
 Ing. Františka Pavlíková, CSc., spolupráce s odbornými společnostmi se vztahem k chemii
 doc. RNDr. Tomáš Trnka, CSc., péče o mladou generaci

chemiků

Náhradníci předsednictva

prof. Dr. Ing. Otakar Červinka, DrSc.
doc. RNDr. Miroslav Holík, CSc.

Členové výboru

prof. Dr. Ing. Otakar Červinka, DrSc.
prof. Ing. Rudolf Zahradník, DrSc.
Ing. Františka Pavlíková, CSc.
Ing. Ladislav Cvak
prof. Ing. Jaroslav Churáček, DrSc.
RNDr. Pavel Zachař, CSc.
prof. Ing. Karel Štulík, DrSc.
Ing. Jan Tříška, CSc.
Ing. Martin Fusek, CSc.
Ing. Ivo Paseka, CSc.

prof. Ing. Pavel Jandera, DrSc.

Náhradníci Hlavního výboru

doc. Ing. Petr Pánek, CSc.
prof. Ing. Antonín Klásek, DrSc.
prof. Ing. Miloš Nepraš, DrSc.

Revizní komise

doc. Ing. Karel Kefurt, CSc.
Ing. Petr Sedmera, CSc.

Vedoucí sekretariátu ČSCH

Ing. Markéta Bláhová

Hlavní výbor České společnosti chemické pro období 2001–2005

Předseda

prof. MUDr. RNDr. Vilím Šimánek, DrSc., EurChem,
CChem, FRSC

Místopředseda

doc. RNDr. Pavel Drašar, CSc., EurChem, CChem, FRSC

Hospodář

doc. RNDr. Jiří Barek, CSc., EurChem

Členové předsednictva

Ing. Martin Fusek, CSc., spolupráce s kolektivními členy,
firmami, marketing
prof. RNDr. Bohumil Kratochvíl, CSc., EurChem, vedoucí
redaktor časopisu Chemické listy
Ing. Františka Pavlíková, CSc., spolupráce s kolektivními
členy, firmami, marketing
doc. Ing. Jitka Moravcová, CSc., péče o mladou generaci
chemiků a zájmy žen

Náhradníci předsednictva

doc. Ing. Jan Tříška, CSc.
RNDr. Pavel Zachař, CSc.

Revizní komise

doc. Ing. Karel Kefurt, CSc.
Ing. Petr Sedmera, CSc.
Ing. Ivo Paseka, CSc.

Členové výboru

Ing. Karel Bláha, CSc.
RNDr. Pavel Zachař, CSc.
prof. Ing. Jaroslav Churáček, DrSc.

doc. RNDr. Petr Čársky, DrSc.

prof. Ing. Ivan Lukeš, CSc.
prof. Ing. Josef Horák, DrSc.
doc. RNDr. Jitka Ulrichová, CSc.
prof. Ing. Karel Štulík, DrSc.
prof. RNDr. Jaroslav Koča, DrSc.
Ing. Jan Tříška, CSc.

Náhradníci Hlavního výboru

prof. Ing. Pavel Jandera, DrSc.
prof. Ing. Oldřich Paleta, CSc.
prof. Ing. Karel Vytřas, DrSc.

Revizní komise

Ing. Petr Sedmera, CSc.
doc. Ing. Karel Kefurt, CSc.
Ing. Ivo Paseka, CSc.

Vedoucí sekretariátu ČSCH

Ing. Markéta Bláhová

Hlavní výbor České společnosti chemické pro období 2005–2009

Předsedkyně

prof. RNDr. Jitka Ulrichová, CSc., profesorka biochemie
LF Univerzity Palackého

Členové předsednictva

prof. RNDr. Pavel Drašar, DSc. (1. místopředseda, oblast
zahraničních styků, statutární zástupce předsedkyně)
doc. RNDr. Jiří Barek, CSc. (hospodář)
doc. Ing. Martin Fusek, CSc. (oblast marketingu)
prof. RNDr. Jaroslav Koča, DrSc. (práce s pobočkami
a odbornými skupinami)
Ing. Františka Pavlíková, CSc. (práce s kolektivními
členy)

doc. Ing. Karel Ventura, CSc. (práce s mladými chemiky)
prof. Dr. Vilím Šimánek, DrSc., minulý předseda byl před-

sednictvem ustanoven do funkce 2. místopředsedy
ČSCH

Revizní komise

doc. Ing. Karel Kefurt, CSc. (VŠCHT Praha)
Ing. Ivo Paseka, CSc. (Ústav anorganické chemie AV ČR,
Praha)
Ing. Petr Sedmera, CSc. (Mikrobiologický ústav AV ČR,
Praha)

Členové výboru

Ing. Karel Bláha, CSc. (MŽP ČR, Praha)
doc. Ing. Michal Holčapek, Ph.D. (Univerzita Pardubice)
prof. RNDr. Jaroslav Koča, DrSc. (Masarykova Univerzita,
Brno)
prof. Ing. Vladimír Křen, DrSc. (Mikrobiologický ústav
AV ČR, Praha)
prof. RNDr. Karel Lemr, Ph.D. (Univerzita Palackého,
Olomouc)
prof. Ing. Jitka Moravcová, CSc. (VŠCHT Praha)
RNDr. Václav Slovák, Ph.D. (Univerzita Ostrava)
prof. Ing. Karel Štulík, DrSc. (UK Praha)
doc. Ing. Jan Tříška, CSc. (Ústav ekologie krajiny AV ČR,
České Budějovice)
prof. RNDr. Jitka Ulrichová, CSc. (Univerzita Palackého,

Olomouc)

RNDr. Pavel Zachař, CSc. (VŠCHT Praha)
 prof. RNDr. Bohumil Kratochvíl, DSc. (VŠCHT Praha)
 vedoucí redaktor Chemických listů
Náhradníci Hlavního výboru
 doc. Ing. Jana Čopíková, CSc. (VŠCHT Praha)
 doc. RNDr. Tomáš Elbert, CSc. (ÚOCHB AV ČR Praha)
 doc. RNDr. Jarmila Vinšová, CSc. (Farmaceutická fakulta
 UK, Hradec Králové)
Vedoucí sekretariátu ČSCH
 RNDr. Helena Pokorná

Hlavní výbor České společnosti chemické pro období 2009–2013

Předsedkyně
 prof. RNDr. Jitka Ulrichová, CSc., profesorka biochemie
 LF Univerzity Palackého
Členové předsednictva:
 Jiří Barek, hospodář, profesor analytické chemie Přírodovědecké fakulty UK
 Pavel Drašar, první místopředseda a statutární zástupce, profesor organické chemie VŠCHT Praha
 Martin Fusek
 Jaroslav Koča
 Václav Slovák
 Jarmila Vinšová, druhá místopředsedkyně, docentka organické chemie Farmaceutické fakulty UK v Hradci Králové
 Bohumil Kratochvíl, *Ex offio*, vedoucí redaktor časopisu Chemické listy
Revizoři
 Oldřich Lapčík
 Ivo Paseka
 Karolina Pecková
Členové výboru
 Karel Lemr
 Karel Ventura
 Jitka Moravcová
 Jaroslav Koča
 Vladimír Křen
 Zdeňka Kolská
 Viktor Kanický
 Jan Tříška
 Karel Bláha
 Stanislav Kafka
Náhradníci Hlavního výboru
 Michal Holčapek
 Františka Pavlíková
 Hana Čtrnáctová
Vedoucí sekretariátu ČSCH
 RNDr. Helena Pokorná

Hlavní výbor České společnosti chemické pro období 2013–2017

Předseda
 Jan John
Místopředsedové
 Pavel Drašar
 Jitka Ulrichová, minulá předsedkyně Společnosti
Hospodář
 Petra Šulcová
Členové předsednictva
 Filip Bureš
 Oldřich Lapčík
 Václav Slovák
 Petra Šulcová
 Pavel Chuchvalec, šéfredaktor časopisu Chemické listy
Členové výboru
 Jiří Barek
 Markéta Bláhová
 Filip Bureš
 Martin Fusek
 Viktor Kanický
 Petr Kluson (na funkci rezignoval)
 Zdeňka Kolská
 Oldřich Lapčík
 Jitka Moravcová
 Jan Tříška
 Irena Valterová
 Karel Ventura
Náhradníci Hlavního výboru
 Hana Čtrnáctová (po rezignaci P. Klusoně se stala členkou HV)
 Jana Čopíková
 Tomáš Wágner
Revizní komise
 Žaneta Dohnalová
 Karolina Pecková
 Kateřina Valentová
Vedoucí sekretariátu ČSCH
 RNDr. Helena Pokorná

Hlavní výbor České společnosti chemické pro období 2017–2021

Předseda
 prof. Ing. Jan John, CSc. (Praha)
1. místopředsedkyně
 prof. RNDr. Jitka Ulrichová, CSc. (Olomouc)
2. místopředseda
 prof. RNDr. Pavel Drašar, DSc. (Praha)
Hospodář
 prof. Ing. Petra Šulcová, Ph.D. (Pardubice)
Členové předsednictva
 prof. RNDr. Bohumil Kratochvíl, DSc. – šéfredaktor časopisu Chemické listy (Praha)
 doc. RNDr. Václav Slovák, Ph.D. (Ostrava)
 prof. Ing. Tomáš Navrátil, Ph.D. (Praha)

prof. RNDr. Vojtěch Adam, Ph.D. (Brno)
Členové výboru
 prof. RNDr. Jiří Barek, CSc. (Praha)
 Ing. Markéta Bláhová (Praha)
 prof. Ing. Martin Fusek, CSc. (Praha)
 prof. Ing. Jan John, CSc. (Praha)
 prof. RNDr. Viktor Kanický, DrSc. (Brno)
 doc. Ing. Zdeňka Kolská, Ph.D. (Ústí nad Labem)
 prof. RNDr. Oldřich Lapčík, Ph.D. (Praha)
 doc. RNDr. Václav Slovák, Ph.D. (Ostrava)
 prof. RNDr. Petr Štěpnička, Ph.D., DSc. (Praha)
 doc. RNDr. Irena Valterová, CSc. (Praha)
 prof. RNDr. Jiří Vohlídal, CSc. (Praha)
Náhradníci Hlavního výboru
 doc. RNDr. Libor Kvítek, CSc.
 Ing. Petr Beier, Ph.D.
 prof. RNDr. Hana Čtrnáctová, CSc.
Revizní komise
 RNDr. Karolina Schwarzová, Ph.D. (Praha)
 Ing. Ivona Sedlářová, Ph.D. (Praha)
 doc. Ing. Kateřina Valentová, Ph.D. (Praha)
Vedoucí sekretariátu ČSCH
 RNDr. Helena Pokorná

Hlavní výbor České společnosti chemické pro období 2021–2025

Předseda

prof. Ing. Tomáš Navrátil, Ph.D. (Praha)

1. místopředseda

prof. Ing. Jan John, CSc. (Praha)

2. místopředseda

prof. RNDr. Pavel Drašar, DSc. (Praha)

Hospodář

prof. Ing. Petra Šulcová, Ph.D. (Pardubice)

Členové předsednictva

Ing. Peter Barath, Ph.D. (Praha)

doc. RNDr. Jan Petr, Ph.D. (Olomouc)

doc. RNDr. Václav Slovák, Ph.D. (Ostrava)

prof. RNDr. Vlastimil Vyskočil, Ph.D. (Praha) –

šéfredaktor časopisu Chemické listy

Členové výboru

prof. RNDr. Vojtěch Adam, Ph.D. (Brno)

prof. RNDr. Jiří Barek, CSc. (Praha)

RNDr. Aleš Daňhel, Ph.D. (Brno)

Mgr. Martin Hrubý, Ph.D., DSc. (Praha)

doc. Ing. Zdeňka Kolská, Ph.D. (Ústí nad Labem)

prof. RNDr. Bohumil Kratochvíl, DSc. (Praha)

prof. RNDr. Oldřich Lapčík, Ph.D. (Praha)

doc. Ing. Renáta Šelešovská, Ph.D. (Pardubice)

prof. RNDr. Petr Štěpnička, Ph.D., DSc. (Praha)

prof. RNDr. Jitka Ulrichová, CSc. (Olomouc)

Náhradníci Hlavního výboru

Ing. Markéta Bláhová (Praha)

prof. Ing. Jiří Hanusek, Ph.D. (Pardubice)

RNDr. Lucie Korecká, Ph.D. (Pardubice)

Revizní komise

RNDr. Jan Fischer, Ph.D. (Praha)

Ing. Ivona Sedlářová, Ph.D. (Praha)

doc. Ing. Kateřina Valentová, Ph.D. (Praha)

Vedoucí sekretariátu ČSCH

RNDr. Helena Pokorná

LITERATURA

1. Hanč O.: *100 let v Československé společnosti chemické, její dějiny a vývoj 1866–1966*, Academia, nakladatelství ČSAV, Praha 1966.
2. Jenšovský L. (ed.): *Československá společnost chemická při ČSAV, Slovenská chemická spoločnosť pri SAV 1976–1985*, Academia, Praha 1985.
3. Drašar P.: Chem. Listy 115, 506 (2021).
4. Kratochvíl B., Drašar P.: Chem. Listy 115, 498 (2021).

● Řápková R., Drašar P.: Chem. Listy 116, 631–637 (2022).

● <https://doi.org/10.54779/chl20220631>

PŘEDSEDOVÉ ORGANIZACÍ SLOVENSKÝCH CHEMIKŮ DO KONCE 20. STOLETÍ

PAVEL DRAŠAR^a a VIKTOR MILATA^b

^a Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Technická 5, 166 28 Praha 6, Česká republika, ^b Slovenská technická univerzita v Bratislavě, Radlinského 9, 812 37 Bratislava, Slovensko
drasarp@vscht.cz, viktor.milata@stuba.sk

Došlo 25.8.23, přijato 19.9.23.

Článek uvádí předsedy spolků slovenských chemiků od roku 1929 do konce 20. století.

Klíčová slova: předseda organizace slovenských chemiků, Bohuslav Nejedlý, Jan Buchtala, František Valentin, Samuel Stankoviansky, Juraj Gašperik, Štefan Barica, Jozef Tomko, Štefan Toma, Eberhard Borsig, Dušan Berek, Marta Sališová

Pokračujeme v novodobém dokumentování funkcí chemických společností v českých a slovenských zemích, zveřejňovaném v Chemických listech^{1–8}.

Organizovaná spolková činnost chemiků na Slovensku začala krystalizovat na počátku roku 1927. Základ vytvořila skupina organizovaná Stanislavem Kopalem⁹, přednostou Státního výzkumného ústavu vinařského v Bratislavě, kterého členy byli najmě Jan Pitra, vládní rada a ředitel státních výzkumných ústavů zemědělských¹⁰ (který působil v Bratislavě od roku 1920 až do ledna 1929, zřejmě proto jej Hanč udává jako prvního slovenského předsedu⁹), Ladislav Cícvárek, profesor obchodní akademie v Bratislavě, Jan Buchtala, přednosta Ústavu pre lekársku chémiu LF UK.

Založení slovenské „odbočky“ navrhl na sjezdu v září 1929 Jan Šatava (bývalý předseda ČSCH a předseda pražské pobočky ČSCH). Ustavující schůze „Čsl. společnosti chemické, odbočky v Bratislavě“ se konala v přednáškové síni Poľnohospodárskeho múzea v Bratislavě dne 30. listopadu 1929, za účasti 30 „interessantov“, pod předsednictvím Bohuslava Nejedlého¹¹. Tento okamžik považuje Slovenská chemická spoločnosť za svůj organizační počátek.

Když během druhé světové války došlo k izolaci Slovenska od Čech a Moravy, tehdejší profesor průmyslové školy chemické Eugen Beseda kolem sebe soustředil několik nadšených vědců a inženýrů a vytvořil v Banské Štiavnici Spolok chemikov Slovákov. Na svém zakládajícím setkání, které se konalo 12. května 1940 v Banské Štiavnici, byl zřízen výbor Spolku. Po roce 1946 došlo k opětovnému navázání vztahů a rozvoji spolupráce s Československou chemickou společností. V roce 1950 se uskutečnilo sloučení obou spolků na sjezdu, což také zahrnovalo změnu názvu Spolku chemikov Slovákov na „Spolok chemikov na Slovensku, skupina Československej spoločnosti chemickej pre Slovensko“. Další významnou změnou ve společnosti bylo roku 1953 její přidružení k nově vytvořené Slovenské akademii věd. Přestože byla společnost

začleněna do SAV, zůstala organickou jednotkou Československé chemické společnosti.

V roce 1956 na zakládajícím sjezdu Československé společnosti chemické při ČSAV oficiálně zanikl Spolok chemikov Slovákov a jeho nástupcem se stala Slovenská skupina ČSCH při ČSAV¹², později Slovenská chemická spoločnosť pri SAV.

Osnovu pro seznam předsedů slovenských chemických organizací a fotografií poskytl přehled Procházkův¹³.

BOHUSLAV NEJEDLÝ

Prvým předsedou „krajinskej odbočky Československej spoločnosti chemickej v Bratislave“ v letech 1929–1935 (cit.¹⁴).

Narodil se 11. 3. 1872 v Litomyšli č. 102 do rodiny učitele a hudebníka Romana Nejedlého a Kateřiny Karolíny Barbory, rozené Bubákové¹⁵. Za manželku měl Annu Boženu, rozenou Bucharovou, a s ní měl tři děti – Karla, který zemřel po narození¹⁶, Vladimíra (JUDr.) a Libuši. Jeho bratr byl neslavně známý ministr školství Zdeněk Nejedlý¹⁷.

Studoval na gymnáziu v Litomyšli (1883–1888), technické vzdělání ukončil v roce 1894 jako Ing. chemie. V roce 1894 nastoupil jako chemik do cukrovaru v Zákolanech. Roku 1900 byl jmenován technicko-finančním adjunktem a 1910 technickým adjunktem finanční kontroly Praha, roku 1913 inspektorem technické finanční kontroly v Sarajevě, v letech 1919–1920 pracoval jako náčelník technického oddělení finančního ministerstva v Bělehradě.

Roku 1919 podal žádost o přijetí do služeb ministerstva financí čsl. vlády, na což byl informován, že může být přijat na Slovensko na Generálne finančné riaditeľstvo v Bratislavě, v té době dal přednost Praze. Začátkem 20. let se odstěhoval do Mnichova Hradiště a koncem 20. let pak do Bratislavy a konečně roku 1939 se přestěhoval s rodinou z Bratislavy zpět do Mnichova Hradiště¹⁸.

Jako vládní rada generálního finančního říditelství v Bratislavě se zabýval mimo jiné problémy denaturace (viz např.¹⁹). Roku 1935 byl vyznamenán čestným členstvím ČSCH.

Zemřel 14. 3. 1944 v Mnichově Hradišti, kde je též spolu s rodiči pochován.

JAN BUCHTALA

Na VII. řádné valné schůzi Odbočky ČSCH v Bratislavě dne 15. 2. 1936 byl zvolen předsedou odbočky²⁰ (předsedou byl do roku 1938), místopředsedou v letech 1930–1935. Byl jedním z redaktorů časopisu Chemické listy pro vědu a průmysl a členem Ústředního výboru ČSCH. Byl jedním z iniciátorů ustavení „krajinskej odbočky Československej spoločnosti chemickej“ v Bratislavě²¹.

Johann Franz Buchtala se narodil 2. 12. 1882 v Olo-mouci do rodiny arcibiskupského úředníka Antona Buchtaly a Genovefy, rozené Weber²². S manželkou Marií Rosmann měl čtyři děti – Viktora, (Prof. Dr. Med.), Grétu, Herberta a Hansi.

Absolvent lékařské (rentgenologie) a filozofické fakulty Univerzity ve Štýrském Hradci (Graz, Dr. Med. 1903), tam též habilitovaný v oboru lékařské chemie jako soukromý docent (1913)²³, kde delší dobu zastupoval prof. G. Hofmanna. Roku 1914 přešel na Ústav pro soudní lékařství. Za první světové války působil jako chirurg v zázemí i na italské frontě. Po vojně si z řady nabídek vybral Výzkumný ústav potravinářský v Praze, kde byl roku 1920 jmenován inspektorem. V roce 1921 se na doporučení profesora Formánka přihlásil na vypsání místo přednosty Ústavu pro lékařskou chemii nově vzniklé Lékařské fakulty UK v Bratislavě. Současně požádal o přenesení své „*venia docendi*“ na tuto univerzitu.

Řádný profesor a první přednosta Ústavu pro lékařskou chemii LF UK 1922–1939, děkan Lékařské fakulty UK v Bratislavě (1931–1932). Věnoval se problematice soudní chemie, toxikologie a mikroanalýze organických látek (spolu s nositelem Nobelovy ceny F. Preglem). Na analýzu pohonných látek, báňských plynů a testování jejich explozivního výkonu sestrojil originální přístroj mikrodynamograf. Kromě toho působil v redakci Bratislavských lékařských listů v letech 1923–1924, byl členem Súdnej lekárskej rady v Bratislavě, stálý soudní znalec, proděkan a děkan Lékařské fakulty UK v Bratislavě.

Po odchodu z LF UK v Bratislavě roku 1939 působil na Lékařské fakultě Masarykovy university v Brně. Po dobu Protektorátu, kdy byly zavřeny české vysoké školy, se rozhodl vrátit do Bratislavy, kde působil jako školní lékař. V roce 1948 požádal vedení LF UK o reaktivizaci, ale jeho žádost byla zamítnuta²⁴.

Zemřel 10. 2. 1967 v Komorně, pochován je v Albrechticích²⁵.

FRANTIŠEK VALENTIN

František Valentin²⁷ byl předsedou odbočky v letech 1939 až 1940. Hanč jej ve svém přehledu⁹ neuvádí.

František Valentin se narodil 5. února 1892 v Hlohovci rodičům Ludovítovi Valentinovi a Alojzii, rozené Nežatické, kteří měli ještě dvě dcery, Elenu a Margitu. Otec byl původně knihařem a později vychovatelem vězňů, matka byla v domácnosti. Mladý František vychodil lidovou a měšťanskou školu v Hlohovci. Učitelé upozornili rodiče na jeho mimořádné schopnosti a vědomosti.

Protože peněz v rodině nebylo nazbyt, až do čtvrté třídy měšťanské školy pokračoval ve studiu na klasickém gymnáziu v Trnavě. Později se přestěhoval na gymnázium v Banské Bystrici, kde promoval v roce 1911 s vyznamenáním. Na žádost své matky se F. Valentin rozhodl studovat teologii na Vídeňské univerzitě. Po ukončení studia byl v roce 1915 vysvěcen římskokatolickým knězem. V období 1915–1920 krátce působil jako kněz a kaplan v Banské Bystrici. V roce 1920, po propuštění ze stavu duchovenstva, byl zapsán jako řádný posluchač ČVUT v Praze, obor chemický. Univerzitní studia dokončil roku 1925. Po ukončení studia Ing. Valentin zůstal pracovat (1925–1935) na ČVUT jako asistent u mezinárodně uznávaného chemika profesora Emila Votočka, který orientoval nadaného a vědychtivého absolventa do svého výzkumu syntézy, studia struktury a vlastností sacharidů. Na základě výsledků práce o enantiomeru rhamnosy posouzeném ve Francouzské akademii získal v roce 1927 titul doktor technických věd. V roce 1934 se Dr. Ing. F. Valentin na základě obhájení habilitační práce „O novej anhydryogalaktóze“ stal docentem ČVUT.

V letech 1935–1939 absolvoval pobyt na Institut de Biologie Physico-Chimique v Paříži.

Představitelé autonomní slovenské vlády mu koncem roku 1938 nabídli profesuru na nově zřízené Vysoké škole technické²⁶. Na základě jeho žádosti byl z VŠCHTI v Praze k 1. dubnu 1939 uvolněn a jeho místo profesor Votoček obsadil budoucím akademikem Otto Wichterlem.

Prof. Valentin jako člen profesorského sboru SVŠT kritizoval zvaní německých profesorů na Slovensko jako náhradu za všeobecný nedostatek vysokoškolských peda-

gogů. Tato nedůvěra souvisela s tím, že účinkování německých pedagogů chápal jako německý tlak na slovenskou kulturu²⁷.

Byl děkanem PriF UK (1940–1942), prorektorem a rektorem UK a SVŠT (1941–1944). Věnoval se studiu sacharidů a vitamínu C. Byl profesorem lékařské chemie a přednosta Ústavu pre lekársku chémiu (1939–1945), profesorem organické chemie PriF UK a CHTF SVŠT 1940–1945, zakladatelem a prvním předsedou Slovenskej akadémie vied a umení, člen redakční rady Chemického obzoru, Technického obzoru slovenského, Bratislavských lékařských listov a Chemických zvestí a dalších časopisů. Byl nositelem bulharského Řádu s hvězdou za občanské zásluhy II. stupně a slovenského Kříže za zásluhy v obraně státu.

Profesor Valentin zemřel 27. ledna 1966 v Bratislavě ve věku 74 let²⁸.

SAMUEL STANKOVIANSKY

Samuel Stankoviansky, první starosta (předseda) Spolku chemiků Slovákov (1940–1945). Jeho zásluhou tato společnost vykonávala svoji odbornou činnost i v období války.

Narodil se 21. listopadu roku 1907 v Kráľovciach-Krnišove pri Krupine. Jeho otec byl kovář Samuël Stankoviansky z Ladzan pri Krupine a matka Zsuzsanna Porázsan.

Vystudoval Vyššiu priemyselnú školu chemickú v Banské Štiavnici a Fakultu chemicko-technologického inžénrství Českého vysokého učení technického v Praze²⁹.

Chemický inženýr, absolvent Chemické fakulty ČVUT v Praze (1930). Středoškolský profesor a ředitel na Priemyslovej škole chemickej v Banské Štiavnici (1934–1953), která byla později po něm pojmenována. V padesátých letech učil též na Strednej priemyselnej škole chemickej v Bratislavě.

Byl profesorem (1965) analytické chemie a první vedoucí Katedry analytické chemie PriF UK v Bratislavě (1955–1959). Na UK působil do roku 1980. Z počátku pracoval v oblasti polarografie organických analytických činidel a později rozvinul teoreticky i přístrojově metodu kapilární izotachoforézy. V roce 1960 byl vyznamenán čestným členstvím ČSCH, roku 1966 též Hanušovou medailí. Pracoval v redakci časopisu Chemické zvesti³⁰.

Kromě aktivit v chemii založil roku 1940 s učitelem řezbářství Antonem Drexlerem družstvo Umena. Družstvo mělo za cíl hmotně podporovat vytváření uměleckých a uměleckoprůmyslových hodnot.

Profesor Samuel Samo Stankoviansky zemřel v Bratislavě 6. května roku 1980.

JURAJ GAŠPERÍK

Předseda Spolku chemiků Slovákov (1945–1950) a předseda Slovenskej chemickej spoločnosti (1950–1954). V roce 1940 spolu s Eugenom Besedom a prof. Samom Stankovianskym pomáhal založit Spolok chemiků Slovákov.

Narodil se 6. února 1906 v rodině JUDr. Jána Gašperíka, úředníka právního oddělení maďarských železnic v Budapešti, posléze hlavního rady Čs. státních železnic v Bratislavě. Matka byla Elena, rozená Hoffmannová³¹.

Studoval na gymnáziu v Budapešti a státní reálce v Bratislavě, v letech 1926–1930 na VUT v Brně, 1931–1934 na Přírodovědecké fakultě MU v Brně, kde souběžně s chemií studoval i astronomii. Roku 1934 absolvoval rigorózum z kosmické fyziky a zároveň byl promován jako RNDr. v oboru chemie. V roce 1936 založil spolu s Jozefom Papánkom, Kornelom Bezayom a Júliusom Krmešským Štefánikovu astronomickú spoločnosť a stal se jejím místopředsedou, později předsedou, až do jejího násilného zrušení³² v roce 1951. Od roku 1935 začal pracovat v Bratislavě jako bakteriolog na Ústave pre patologickú fyziológiu, histológiu a mikrobiológiu, od roku 1936 jako Městský smluvní chemik. Od roku 1939 působil jako vedoucí kontrolní a vývojové laboratoře v Továrni na káble, závod Gumon v Bratislavě, kde zavedl výrobu užitkových předmětů lisovaných z močovinoformaldehydových pryskyřic, které měly společný název Futurit. Po dobu SNP byl jako pracovník Povereníctva priemyslu SNR v Banské Bystrici zodpovědný za zavedení výroby a distribuci pečárenského droždí v povstaleckém území pro armádu a civilní obyvatelstvo. V roce 1943 byl přijat jako zastupující profesor na tvořící se Chemickú fakultu SVŠT, v roce 1946 byl jmenován řádným profesorem a založil a vedl Ústav chemickej technológie organických látok (později Katedru chemickej technológie organických látok) a v letech 1947–1949 byl děkanem Chemickej fakulty SVŠT v Bratislavě. Ve vědeckovýzkumné práci se zaměřoval na výzkum inhibičních procesů v technologii zpracovatelské úpravy makromolekulárních látek a technologii plastických hmot. Věnoval se inhibici volných radikálů, což vyústilo v první objev registrovaný na Slovensku (pořadové číslo 9 v Československu). Tento objev z roku 1977 nese název „Rozdielne vplyvy karcinogénov a nekarcinogénov na priebeh modelovej reakcie s radikálovým mechanizmom“. Jako první ve střední Evropě začal přednášet makromolekulární chemii a technologii, byl zakladatelem prvního odborného časopisu Chemické zvesti (později Chemical Papers) a v letech 1950–1962 jeho odpovědným a výkonným redaktorem^{33,34}. V roce 1952 byl vyznamenán čestným členstvím ČSCH.

Zemřel 6. května 1979 v Bratislavě.

ŠTEFAN BARICA

Předseda SCHS (1962–1969), spoluorganizátor Chemického sjezdu v Žilině (1963) a v Nitře (1968). Zasloužil se o rozvoj a činnost Odborné skupiny potravinářské chemie SCHS. Členem SCHS byl od jejího založení.

Štefan Barica se narodil roku 1915 v rodině pekaře Štefana Barici³⁵ ve Varíně. Roku 1935 složil maturitu na Vyšší škole chemické, Štátnej čsl. priemyselnej školy v Banské Štiavnici³⁶ (obor hospodársko-chemický). Chemický inženýr, CSc., absolvent CHTF TU v Bratislavě, mikrobiolog, ředitel Výskumného ústavu liehovarov a konzervární v Bratislave (založeného roku 1958). Zabýval se problematikou potravinářské chemie, mechanizací a automatizací v potravinářské výrobě, zejména v konzervárenství a mrazírenství. Mimo jiné rozvíjel mikrobiální výrobu vitamínu B12. Přispíval do časopisu Věda a výzkum v průmyslu potravinářském a časopisu Biologia.

Působil řadu let jako místopředseda ČSCH. V roce 1966 byl vyznamenán Hanušovou medailí ČSCH.

Zemřel 24. února 1977 v Bratislavě.

JOZEF TOMKO

Předseda Slovenskej chemické společnosti po šest funkčních období (1969–1988). Byl členem Spolku chemiků Slováků od roku 1948, členem vzdělávací rady od roku 1950, od roku 1989 čestný předseda SCHS. V letech 1973–1989 byl též místopředsedou Československé chemické společnosti.

Jozef Tomko se narodil 12. prosince 1921 v Pavlovej Vsi, malé obci nedaleko Liptovského Mikuláše, kde v roce 1941 absolvoval reálné gymnázium. Následně nastoupil na vysokoškolské studium na Slovenskej technickej univerzite, Odbor chemicko-technologického inžinierstva, kde úspěšně absolvoval roku 1947 a roku 1950 tamtéž obhájil titul doktora technických věd (Dr.). V roce 1957 na Slovenskej akademii vied získal hodnost CSc. a roku 1969 titul DrSc. Po skončení vysokoškolského studia postupně pracoval ve Štátnych výskumných ústavoch poľnohospodárskych, Výskumnom ústave lučebných a farmaceutických závodov, Výskumnom ústave pre farmáciu a biochémiu a až do roku 1973 jako vedoucí vědecký pracovník Chemického ústavu SAV a souběžně též na Farmaceutickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislavě (FaF UK), kde byl roku 1973 jmenován profesorem farmakognózie. Profesor Tomko byl od roku

1971 externím vedoucím Katedry farmakognózie a botaniky a od roku 1974 tuto funkci vykonával až do konce akademického roku 1986/1987 jako zaměstnanec FaF UK. V letech 1976–1980 byl proděkanem Fakulty pro vědeckou činnost. Do důchodu odešel v roce 1990.

Pracoval v chemii přírodních látek a léčiv, nejmě v oblasti opiátových, steroidních a pyrolinových alkaloidů, byl členem divize organické chemie IUPAC (1973–1977). Zasloužil se o činnost společnosti v odborných skupinách, o členstvo SCHS ve Federaci evropských chemických společností (FECS, 1970), o uspořádání celostátních chemických sjezdů v Banské Štiavnici a ve Vysokých Tatrách. Roku 1981 byl vyznamenán čestným členstvím ČSCH a roku 1966 též Hanušovou medailí ČSCH a mnoha dalšími cenami³⁷.

Prof. Tomko zemřel 20. února 2014 a je pochován v Bobrovcích³⁸.

ŠTEFAN TOMA

Štefan Toma³⁹ působil jako vědecký tajemník (1972–1988) a předseda Slovenskej chemické společnosti (1988–1990). Zasloužil se podstatnou měrou o rozvoj činnosti odborné skupiny Organická chemie.

Profesor Štefan Toma se narodil 11. září 1937 ve Velkých Uhercích, na středním Slovensku⁴⁰. Po absolvování středoškolského studia

v Prievidzi začal v roce 1955 studovat chemii na PriF UK v Bratislavě, kde studium v roce 1960 ukončil. Přijal místo asistenta na Katedře organické chemie PriF UK. Současně pokračoval v doktorandském studiu v oboru ferrocenových sloučenin pod vedením profesora Mikuláše Furdíka. Disertační práci obhájil roku 1966. V následujících letech pokračoval v práci v oboru organokovové chemie. Roku 1969 se habilitoval v oboru organické chemie. V letech 1970–1971 pracoval jako postdoktorandský spolupracovník u profesora Pausona na Strathclyde University v Glasgow. Velký doktorát obhájil roku 1982. Od roku 1983 byl řádným profesorem organické chemie na Katedře organické chemie PriF UK. Během své produktivní profesionální kariéry se zajímal také o sonochemii, fotochemii, mikrovlnné ozařování, iontové kapaliny a stereoselektivní katalýzu přechodovými kovy a organokatalýzu. Své výjimečné organizační schopnosti uplatnil Štefan Toma jako vedoucí Katedry organické chemie (1976–1995, 1999–2003), proděkan (1981–1986) a děkan UK FNS (1986–1991). Vědecká, pedagogická a organizační činnost profesora Tomy byla několikrát oceněna prestižními medaillemi, např. Zlatou medailí PriF UK, Zlatou medailí University Komenského, Zlatou medailí Slovenské chemické společnosti nebo roku 1985 Hanušovou medailí ČSCH⁴¹. RSC uznala jeho odborné kvality a udělila mu titul Chartered Chemist. V roce 2013 mu PriF UK udělila titul Emeritný profesor.

EBERHARD BORSIG

Předseda SCHS (1991–1996), aktivně udržoval kontakty s Českou chemickou společností.

Prof. Eberhard Borsig se narodil 28. listopadu 1936 v Humenném.

Chemický inženýr, absolvent CHTF SVŠT v Bratislavě (1960), vedoucí vědecký pracovník Ústavu polymérov SAV v Bratislavě (DrSc. 1991), profesor CHTF STU (1998), člen

Evropské polymerové federace (EPF).

Prof. Eberhard Ebo Borsig byl do roku 2001 vedoucím Oddelenia reakcií polymérov na Ústavu polymérov SAV. Byl odborníkem v oblasti přípravy a modifikací polymerů, jmenovitě v postupech přípravy polymerů radikálovou polymerací, byl spoluautorem odhalení principu živé radikálové polymerace, odborníkem na očkování polymerů v tuhé fázi, síťování polyolefinů a přípravu vzájemně proniknutých sítí za účelem zlepšení mechanických, fyzikálních a užitných vlastností polymerů. Zabýval se přípravou polypropylenových nanokompozitů a jejich využitím na přípravu vláken s novými vlastnostmi se sníženou hořlavostí, zvýšenou světelnou stabilitou aj.⁴²

Byl oceněn roku 2010 prestižní medailí H. F. Marka Rakouského výzkumného ústavu chemie a technologie a roku 2001 Hanušovou medailí ČSCH. Kromě toho získal bronzovou (1980), stříbrnou (1986) a zlatou medaili (1997) SCHS, stříbrnou medaili Dionýza Štúra od předsednictva SAV (1986), Národní cenu SR (1989). Roku 2008 byl jmenován emeritním profesorem STU.

Zemřel 29. dubna 2022 v Bratislavě.

DUŠAN BEREK

Dušan Berek⁴³ působil jako předseda SCHS (1996–1998 a 2003–2004). Jako předseda Národního komitétu chémie IUPAC pre Slovensko se zasloužil o rozšíření mezinárodních kontaktů Slovenskej chemické společnosti.

Narodil se 6. července 1938 v Zlatých Moravcích.

Chemický inženýr, absolvent CHTF SVŠT v Bratislavě (1960), vedoucí vědecký pracovník Ústavu polymérov SAV v Bratislavě (DrSc. 1991), docent CHTF STU (1999). Pracoval v odboru makromolekulární chemie a separačních metod, člen výboru FECS (1993–1996). Dušan Berek roku 1999 získal ocenění Vedec roka, v roce 2002 se stal Technológiem roka. V roce 2004 byl zvolen za člena Učenej společnosti Slovenska.

Roku 1999 bol vyznamenaný Hanušovou medailí ČSCH, získal i řadu ocenění a medailí SCHS.

Zemřel 28. června 2022 v Bratislavě.

MARTA SALIŠOVÁ

Předsedkyně SCHS (1999–2000), předsedkyně Asociácie slovenských chemických a farmaceutických spoločností, organizátorka chemických olympiád a práce s mladými absolventy chemického studia na PriF UK. Zasloužila se podstatnou měrou o práci a rozvoj odborné skupiny SCHS Výučba chémie. Marta Sališová byla členkou Slovenskej chemické společnosti

od roku 1971. Jako členka předsednictva SCHS byla v roce 1997 zvolena za 1. místopředsedkyni.

Její rodným městem byl roku 1945 Liptovský Mikuláš-Okoličné, kde se narodila do rodiny Josefa a Marie, rozené Wallové, též z Okoličné.

Absolventka PriF UK v Bratislavě (1970). Vědeckou kariéru začala na Katedre organické chémie Přírodovědecké fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě, kde pracovala od roku 1970 jako asistentka a odborná asistentka a od roku 1993 povýšila na docentku organické chemie. Její učitelské aktivity byly zaměřeny především na přednášky a semináře z organické chemie a stereochemie a na vedení diplomových prací a na školení doktorandů. Ve své vědecké práci se věnovala problematice organokovových sloučenin, hlavně derivátů ferrocenu, stereoselektivní syntéze, resp. syntéze potenciálních antiangiogenik, a chirálních sloučeninám.

Odborná a organizační práce Marty Sališovej byla vícekrát odměněná. Byla držitelkou Stříbrné medaile UK (1998) a Stříbrné medaile UK PriF UK (2005). Za dlouholetý přínos SCHS jí byla udělena Zlatá medaile (2006) a čestné členství (2009). V roce 2003 jí ČSCH udělila čestné členství „za zásluhy o chemii a Českou společnost chemickou“ a v roce 2012 Cenu Viléma Baura za významný přínos k vysokoškolské výuce chemie a organizování účasti mladé generace slovenských a českých chemiků na odborných akcích, zejména Chemické olympiádě. Byla členkou redakční rady časopisu ChemZi a před tím více roků jeho předchůdce Bulletinu SCHS⁴⁴. Byla zástupkyní SCHS v ECTN.

Tragicky zahynula⁴⁵ dne 7. 11. 2016, kdy podle své dobré duše pomáhala druhým.

LITERATURA

1. Řápková R., Drašar P.: Chem. Listy 116, 631 (2022).
2. Drašar P.: Chem. Listy 115, 506 (2021).
3. Kratochvíl B., Drašar P.: Chem. Listy 115, 498 (2021).
4. Drašar P.: Chem. Listy 117, 41 (2023).

5. Drašar P., Chuchvalec P., Bělohav Z.: Chem. Listy 116, 614 (2022).
6. Drašar P.: Chem. Listy 117, 48 (2023).
7. Drašar P.: Chem. Listy 117, 244 (2023).
8. Drašar P.: Chem. Listy 117, 238 (2023).
9. Hanč O.: *100 let v Československé společnosti chemické, její dějiny a vývoj 1866–1966*. Academia, Praha 1966.
10. Anonym: Chem. Listy Vedu Prum. 37, 174 (1943).
11. Kopal S.: Chem. Listy Vedu Prum. 24, 19 (1930).
12. <http://archiv.sav.sk/inventare/inventar.php?lang=en&id=72&sig=uvod>, staženo 1. 11. 2022.
13. Procházka M.: <https://schems.sk/predsedia-schs/>, staženo 18. 9. 2023.
14. <http://vademecum.mua.cas.cz/vademecum/permalink?xid=90075F1AE4A011E78DB34437E66A1E83&scan=1#scan1>, staženo 1. 11. 2022.
15. <http://88.146.158.154:8083/000-05402.zip>, strana CZE0004D_5402_M_00053.JPG, staženo 1. 11. 2022.
16. <https://www.myheritage.cz/research/collection-1/myheritage-rodokmeny?itemId=798025001-1-500059&action=showRecord&recordTitle=Bohuslav+Nejedl%C3%BD>, staženo 1. 11. 2022.
17. <https://www.myheritage.cz/research/collection-1/myheritage-rodokmeny?itemId=624102521-1-506180&action=showRecord&recordTitle=Bohuslav+Nejedl%C3%BD>, staženo 1. 11. 2022.
18. Kábová H.: soukromé sdělení.
19. Nejedlý B.: Chem. Listy Vedu Prum. 31, 72 (1937).
20. Kopal S.: Chem. Listy Vedu Prum. 30, 124 (1936).
21. Čársky J.: Naša univerzita 65, január, 38 (2019).
22. <https://digi.archives.cz/da/permalink?xid=be97f678-f13c-102f-8255-0050568c0263&scan=c134a1c934a9427f9d9f265b1e4c47cd>, staženo 1. 11. 2022.
23. https://www.academia.edu/16713323/Database_Graz_Medical_Faculty_1863_1918, staženo 1. 11. 2022.
24. Čársky J., Heřmanová D.: ChemZi 4, 56 (2009).
25. <https://www.myheritage.cz/research/collection-1/myheritage-rodokmeny?itemId=582859431-1-500023&action=showRecord&recordTitle=Johann+Franz+Buchtala%2C+Opapa>, staženo 1. 11. 2022.
26. Izakovičová M.: <https://www.vedatechnika.sk/SK/enoviny/PisaliDejinyVedy/Stranky/Jeden-z-prvych-predstavitelov-modernej-slovenskej-chemie.aspx>, staženo 1. 11. 2022.
27. Soják L., Sališová M., Čársky J.: *120. výročie narodenia chemika, pedagóga a organizátora slovenského vysokého školstva a vedy prof. Ing. Dr.techn. Františka Valentina (1892-1966)*, PŕF UK Bratislava, 2012; <https://fns.uniba.sk/fileadmin/prif/fakulta/Prof-Frantisek-Valentin-autor-textu-L-Sojak-2012.pdf>, staženo 1. 11. 2022.
28. Uher M.: Chem. Papers 46, 141 (1992).
29. <https://reginazapad.rtv.s.sk/clanky/vyroci-historia/224283/spomienka-na-profesora-samuela-stankovianskeho>, staženo 1. 11. 2022.
30. Hutta M.: ChemZi 16, 35 (2020).
31. https://www.wikiwand.com/sk/Juraj_Ga%C5%A1per%C3%ADk, staženo 1. 11. 2022.
32. Uher M., Bakoš D., Hudec I.: ChemZi 2, 38 (2006).
33. https://sk.wikipedia.org/wiki/Juraj_Ga%C5%A1per%C3%ADk, staženo 1. 11. 2022.
34. Kolektiv: Chem. Zvesti 20, 95 (1966).
35. https://www.varin.sk/download_file_f.php?id=662583, staženo 1. 11. 2022.
36. Anonym: Výročná správa Štátnej Čsl. priemyselnej školy v Banskej Štiavnici za školský rok 1934–35. Grohman, Banská Štiavnica 1935.
37. Uher M.: ChemZi 10, 19 (2014).
38. <https://www.prolekare.cz/en/journals/czech-and-slovak-pharmacy/2021-6-11/spomienka-na-osobnosti-farmakognozie-129710?hl=cs>, staženo 1. 11. 2022.
39. <https://www.researchgate.net/profile/Stefan-Toma-2>, staženo 1. 11. 2022.
40. Zahradník P.: ChemZi 3, 346 (2007).
41. Šebesta R., Putala M.: Chem. Papers 67, 1 (2013).
42. <http://www.matnet.sav.sk/index.php?ID=773>, staženo 1. 11. 2022.
43. Anonym: J. Anal. Bioanal. Tech. 9, 40 (2018).
44. Gyepesová D.: ChemZi 12, 6 (2016).
45. Drašar P.: Chem. Listy 111, 88 (2017).

P. Drašar^a and V. Milata^b (^a *University of Chemistry and Technology, Prague, Prague, Czech Republic*, ^b *Slovak University of Technology, Bratislava, Slovakia*): **Chairmen of Slovak Chemists' Associations until the End of the 20th Century**

The article lists the presidents of Slovak chemists' associations from 1929 to the end of the 20th century.

Keywords: Presidents of Slovak chemists' organizations, Bohuslav Nejedlý, Jan Buchtala, František Valentin, Samuel Stankoviansky, Juraj Gašperík, Štefan Barica, Jozef Tomko, Štefan Toma, Eberhard Borsig, Dušan Berek, Marta Sališová

Užití tohoto díla se řídí mezinárodní licencí Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode.cs>), která umožňuje neomezené využití, distribuci a kopírování díla pomocí jakéhokoliv média, za podmínky řádného uvedení názvu díla, autorů, zdroje a licence.

Chemické listy – Listy chemické

Náš časopis se v tiráži honosí letos již ročníkem 117. Honosí se ale i tím, že je pokračovatelem časopisu *Listy chemické*, a to ročník 147.

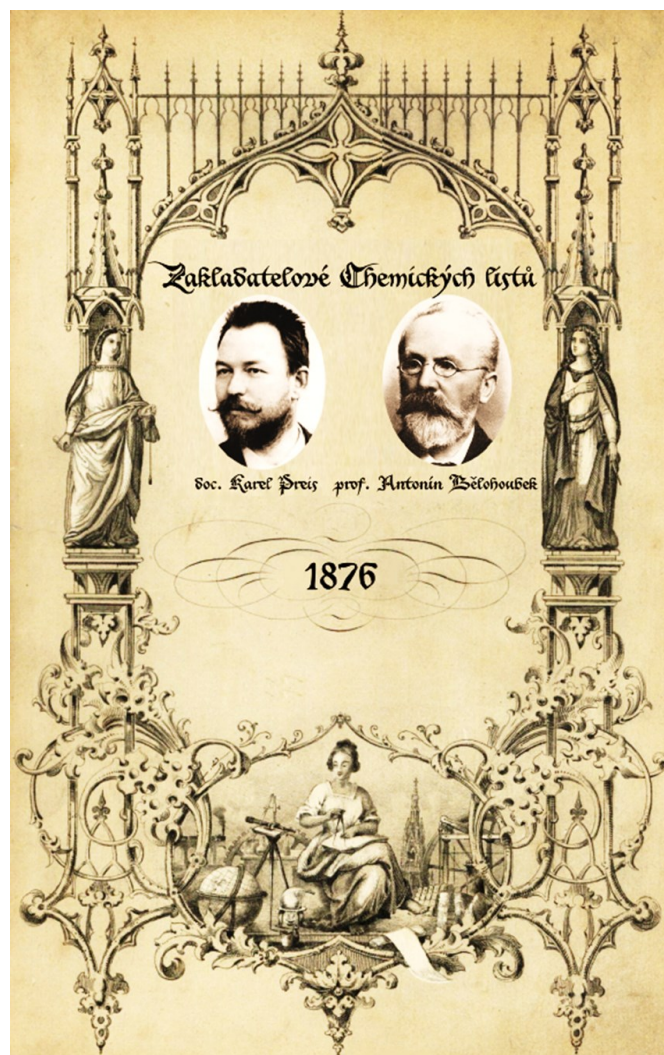
Podívejme se, jak to začalo. O nejstarších chemických časopisech u nás jsme již psali¹. Od té doby se však mnohé událo i na poli historických bádání.

Tak zaprvé, *Časopis chemiků českých* nebyl prvním médiem chemické společnosti, neboť, jak píše Hanč², „Na schůzi 20. listopadu 1869 bylo usneseno zřízení Kritických listů periodicky předkládaných členům ve dvou exemplářích, které budou recensovat 3 členové z plena volení. Recensenti mají určovat také program přednášek. Kritické listy mají vycházet každou druhou sobotu. Prvními recensenty byli zvoleni: F. Farský, Keyř a Tlamy. K opisování se nabídl p. Milbauer z ochoty a další člen za prominutí členských příspěvků“. *Kritické listy tedy, byl ve*

dvou exemplářích, byly prvním vystopovatelným „papírovým“ médiem společnosti.

Hanč dále píše: „24. června 1875 usnesl se výbor spolku vydávat vedle Zpráv spolku chemiků českých, redigovaných V. Šafaříkem a vycházejících ve čtvrtletních termínech o rozsahu 3 archů, ještě nový časopis *Listy chemické*. Zatímco Zprávy by nadále měly mít směr čistě vědecký, nový časopis by přinášel netoliko práce původní z oboru technické chemie, nýbrž i stručné a pravidelné výtahy z cizojazyčných odborných, především chemických časopisů. 1. října 1876 vychází 1. číslo *Listů chemických* a původně jednoarchové měsíčně vydávané sešity brzy přecházejí pro značný zájem a množství materiálu redakčního na dvouarchový rozsah. Časopis rediguje Karel Preis“.

Z dalšího zápisu z 9. výborové schůze ze dne 14. července 1876 čteme: „Titul nového orgánu má znít: »Chemické listy«. Orgán spolku chemiků českých, věnovaný zájmům technologie chemické. Cena jednoho ročníku

ustanovena a jest pro členy 2 zl., s poštovní zásilkou 2,50. Pro nečleny pak 4 zl., s poštovní zásilkou 4,50. K sešitu každému přiložena bude příloha insertní. První číslo časopisu vyjde dne 1. října 1876. 10 čísel vyjde ročně, tedy každý měsíc, kromě srpna a září. Pro nedostatek členů výboru usnešeno na tom, že první sešit vyjde redakcí p. prof. Bělohoubka a pana doc. Preise. Tisknouti časopis se má u Pichla a náklad prvního sešitu má obnášeti 300 exemplářů.“

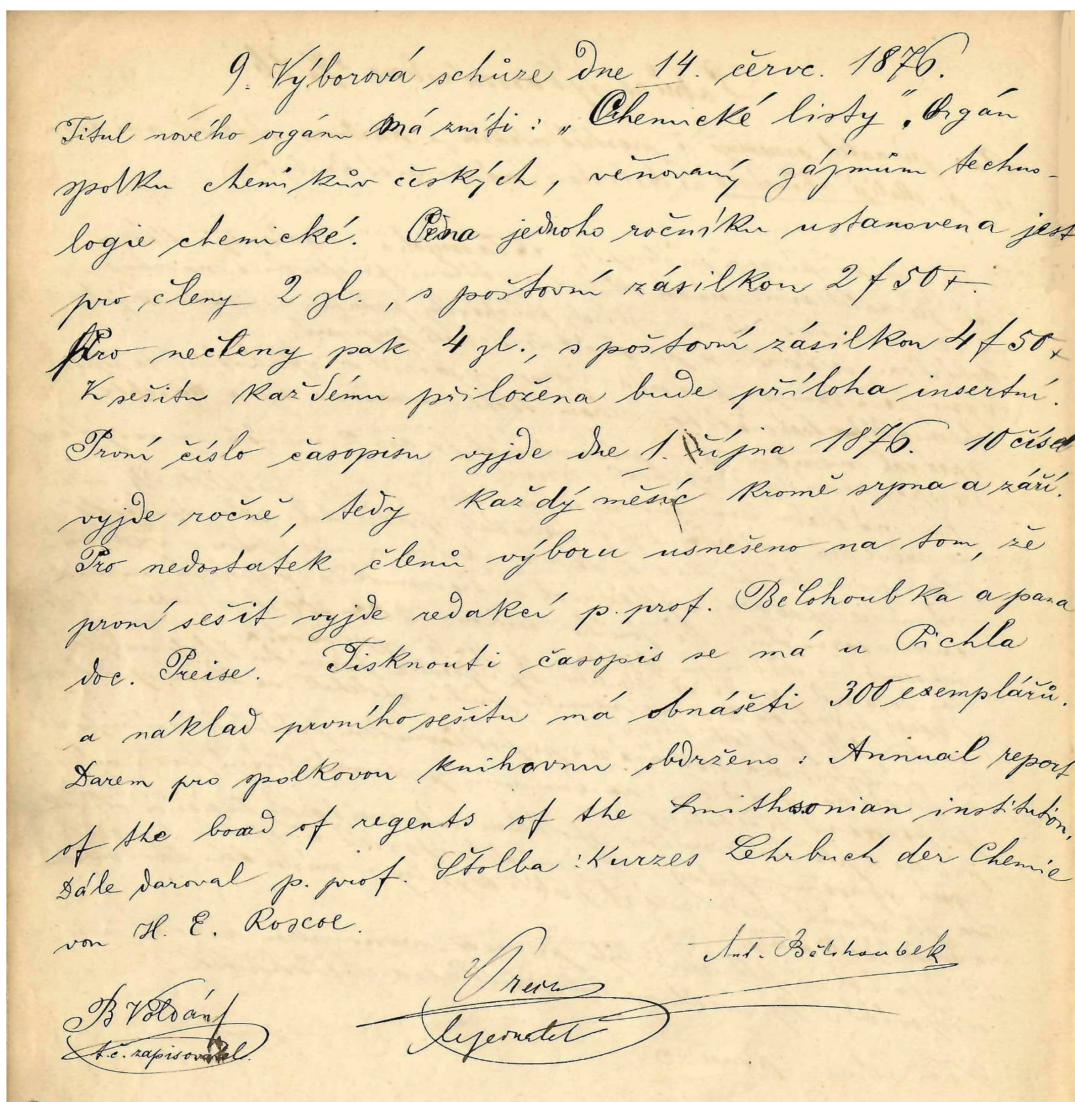
Proč a na čí popud nakonec vyšly o pár týdnů později po 9. výborové schůzi »Listy chemické« s názvem obráceným, o tom se našim historikům zatím nepodařilo mnoho zjistit.

V této souvislosti je možno uvést, že Karel Preis v roce 1883 založil Listy cukrovarnické, které spolu s Listy chemickými (a Listy filologickými) jsou nejstaršími českými publikovanými časopisy u nás, které abstrahuje databáze Web of Science.

Pavel Drašar

LITERATURA

1. Drašar P.: Chem. Listy 116, 629 (2022).
2. Hanč O.: 100 let v Československé společnosti chemické, její dějiny a vývoj 1866–1966. Academia, nakladatelství ČSAV, Praha 1966.

Užití tohoto díla se řídí mezinárodní licencí Creative Commons Attribution License 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/legalcode.cs>), která umožňuje neomezené využití, distribuci a kopírování díla pomocí jakéhokoliv média, za podmínky řádného uvedení názvu díla, autorů, zdroje a licence.

KRÁTKÝ PŘÍBĚH NEJSTARŠÍHO ČESKÉHO CHEMICKÉHO ČASOPISU A JEHO POKRAČOVÁNÍ

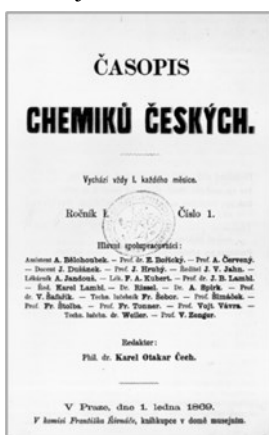
PAVEL DRAŠAR

Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Technická 5,
166 28 Praha 6
drasarp@vscht.cz

Klíčová slova: český chemický časopis, Časopis chemiků českých, Zprávy spolku chemiků českých, Listy chemické

• <https://doi.org/10.54779/chl20220638>

O dávnověku českých chemických informačních zdrojů psal nedávno Šihánek¹ a v dobách dávných Černý²; dovolujeme si informovat zde o témže, poněkud obšírněji.

Jak píše v prvním čísle „Redakce“, jevílo se již v roce 1868 vhodné přidat k českým odborným časopisům i časopis chemický. Prvého ledna 1869 vyšlo prvé číslo Časopisu chemiků českých v komisi Františka Řivnáče, knihkupce v domě muzejním, pod redakcí vydavatele Phil. dr. Karla Otakara Čecha (palác Colloredo, dnes Karlova ulice Praha). Časopis tiskla tiskárna dr. Edv. Grégra v Praze. Roční předplatné bylo za 3 zlaté (studenti 2 zl.). (Pro srovnání, odborné knihy nabí-

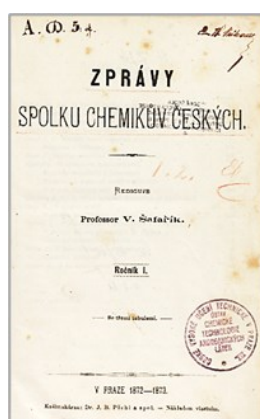
zené v časopise stály od 50 kr. do 3 zl., oběd týž rok v „chudinské“ restauraci Oul na Smíchově stál 16 krejcarů (jedna zlatka měla 100 krejcarů). Minimální služné učitele bylo 300 zlatých ročně).

Od čísla osm prvého ročníku je na obálce uveden jako hlavní spolupracovník prof. František Štolba. Od čísla desátého na titulní straně přibyl nápis „spol organ cukrovarníků východních Čech“, Spolek Isis používal časopis k oznamování schůzí a zpráv, používali jej však i pivovarníci. První ročník dosáhl objemu 160 stran. V čísle 3 druhého ročníku se začala objevovat masivní inzerce. Od čísla 8 druhého ročníku měl časopis jen 4 strany a čísla 8–10 přinášely na pokračování spis J. Suka o F. O. Poupěm. Poslední 12. číslo mělo 8 stran a celý ročník dosáhl 40 stran.

Od čísla 1 třetího ročníku (1871) vychází Časopis chemiků českých s jediným podtitulem Archiv původních prací českých z oboru lučby, pod stejným vydavatelem, jako příloha časopisu Průmyslník, List věnovaný zájmům veškerého průmyslu, pod heslem Bez průmyslu – není blahobytu. V srpnu a září časopis nevyšel a v říjnu tam již nebyla příloha Časopisu chemiků českých. Chemici

a zejména cukrovarníci do časopisu dále přispívali. Číslo 12 třetího ročníku přináší rozsáhlou zprávu o zpronevěře týkající se K. O. Čecha a řady časopisů. Číslo 12 šestého ročníku přináší obsáhlou stížnost na to, že zároveň s časopisem začalo vycházet deset časopisů konkurenčních.

Poslední ročník, sedmý, Průmyslníka rediguje a vydává svým nákladem inženýr J. Janák tiskem Antonína Renna v Praze. Časopis je k dispozici v Národní knihovně³. Ani Průmyslník neměl zřejmě jednoduchý osud, začal totiž vycházet roku 1857 jako příloha časopisu Živa⁴.

Pochodeň nebyla uhašena, pouze zvednuta jinou rukou, již v roce 1872 začal vydávat Vojtěch Šafařík vlastním nákladem Zprávy spolku chemiků českých (tiskem Dr. J. Pichla a spol.). I Šafařík se v úvodu dotýká historie české chemické literatury. Chválí ideu založení Časopisu chemiků českých s tím, že učitelé chemie mají těžkou situaci s výukou v češtině a že doufá, že je nabíledni nutnost vydávání pravidelného časopisu chemického.

Zprávy vycházely v letech 1872–1876. Prvý ročník obsahoval 200 stran a druhý ročník publikoval objem 172 stran. V obou ročnících Spolek podrobně referoval o svých schůzích, exkursích, financích, knihovně a členské základně. Udržování časopisu samotným Šafaříkem bylo asi obtížné, neboť ze zápisu plyne, že by financování Zpráv měl převzít Spolek⁴ „z jmění základního“. Druhým ročníkem časopis končí. Časopis je k dispozici v NTK⁵.

Na schůzi 24. června 1876 se usnesl výbor vydávati orgán spolkový, vedle Zpráv spolku chemiků českých, které měly mít orientaci na práce vědecké, nový časopis Listy chemické věnovaný zájmům chemické technologie. Prvé číslo nového časopisu vyšlo 1. října 1876 (cit.⁶). Podtitul časopisu byl Časopis věnovaný zájmům technické lučby. Orgán Spolku chemiků českých. Vychází nákladem Spolku, tiskne Dr. J. B. Pichl, vydává Karel Preis, redigují Karel Preis⁷ a Antonín Bělohoubek. Časopis (v jednom nebo dvou arších) vychází měsíčně. Předplatné se od roku 1868 příliš nezměnilo, činí pro členy spolku 2 zl., pro

nečleny 4 zl. Zajímavá je cena za otištění reklam, 10 zl. za celou stranu časopisu.

V lednu roku 1877 vyšlo druhé první číslo prvního ročníku a tím časopis přešel do řádného ročního cyklu. Časopis je k dispozici v NTK⁸.

Z výše uvedeného lze vyvodit fakt, že chemici mají v Čechách nepřetržitou příležitost odebírat a používat chemický časopis již od roku 1868. Před tím publikovali chemici v časopisech *Živa*, případně v publikacích knižních. Černý² uvádí jako prvou česky psanou osmerkovou knihu „*Cesta spravedlivá v alchymii Antonyna z Florencye chemika Wlaského, od Slouhy geho sepsaná na pergameně Léta 1457, Přepsaná za panování Czýsaře Leopolda*“.

LITERATURA

1. Šilhánek J.: Chem. Listy 107, 75 (2013).
2. Černý J. C.: Zprávy spolku chemikův českých 1, 71 (1872–1873).
3. <https://kramerius5.nkp.cz/periodical/uuid:ae74c372-435d-11dd-b505-00145e5790ea>, staženo 20. 9. 2022.
4. Zprávy spolku chemikův českých 1, 100 (1872–1873).
5. <https://kramerius.techlib.cz/kramerius-web-client/periodical/uuid:54bb8c01-9b45-4396-a0d1-0712b5dd7355>, staženo 20. 9. 2022.
6. Preis K.: Listy chemické 1, 1 (1877); Výroční zpráva Spolku Chemikův Českých, přednesená ve valné hromadě dne 30. listopadu 1876.
7. Kratochvíl B., Drašar P.: Chem. Listy 115, 498 (2021).
8. <https://kramerius.techlib.cz/kramerius-web-client/periodical/uuid:c66f0b80-8bc4-11dd-8e3d-000d606f5dc6>, staženo 20. 9. 2022.

P. Drašar (*Department of Chemistry of Natural Compounds, University of Chemistry and Technology, Prague*): **A Short Story of the Oldest Czech Chemical Journal and Its Sequel**

The article describes basic data on the Czech chemical journals, predecessors of the journal *Chemické listy*.

Keywords: Czech chemical journal, Časopis chemiků českých, Zprávy spolku chemikův českých, Listy chemické

- Drašar P.: Chem. Listy 116, 638–639 (2022).
- <https://doi.org/10.54779/chl20220638>

ŠÉFREDAKTOŘI CHEMICKÝCH LISTŮ

BOHUMIL KRATOCHVÍL^a a PAVEL DRAŠAR^b

^a Ústav chemie pevných látek, Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Technická 5, 166 28 Praha 6,

^b Ústav chemie přírodních látek, Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Technická 5, 166 28 Praha 6

bohumil.kratochvil@vscht.cz

Došlo 4.5.21, přijato 5.9.21.

Klíčová slova: Listy chemické, Chemické listy, Karel Preis, Emil Votoček, Josef Hanuš, Otakar Webr, Josef Košťiř, Josef Rudinger, Blahoslav Sedláček, Miloš Kraus, Jiří Gut

Obsah

1. Úvod
2. Karel Preis
3. Emil Votoček
4. Josef Hanuš
5. Otakar Webr
6. Josef Košťiř
7. Josef Rudinger
8. Blahoslav Sedláček
9. Miloš Kraus
10. Jiří Gut
11. Závěr

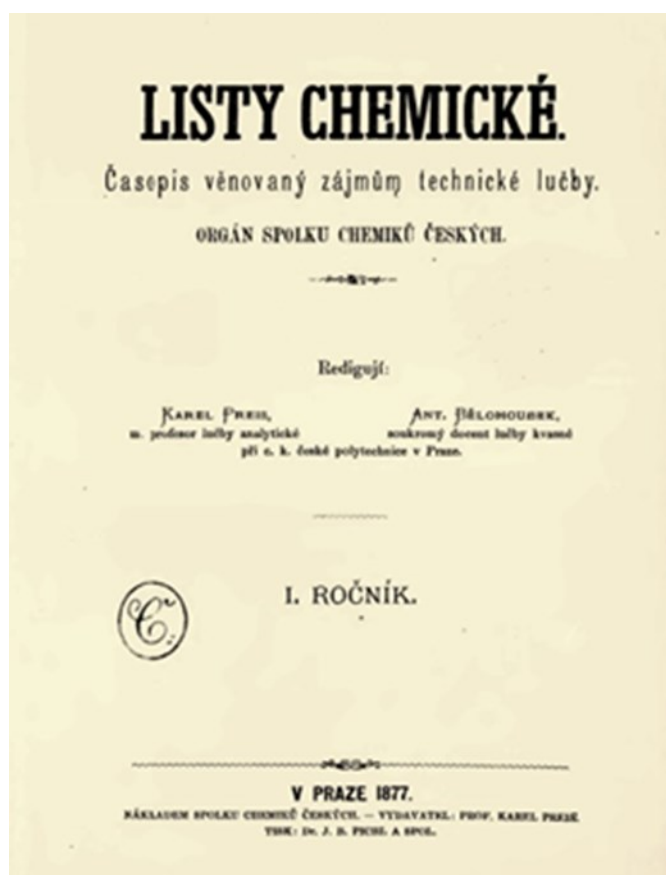
1. Úvod

Chemické listy byly a jsou kolektivním dílem. Organizační struktura skoro všech vědeckých časopisů je podobná. V čele redakčního kolektivu stojí vedoucí redaktor (šéfredaktor), pro redigování oborů jsou k dispozici odborní redaktori, procesní osobou je výkonný/á (technický/á) redaktor/ka a případně jeho/její tým, grafik (fotograf), redaktor komerčních příloh, jazykový korektor apod. Poradním orgánem je redakční rada, která bdí nad úrovní časopisu. Osoba šéfredaktora je klíčová, určuje ediční strategii a je zodpovědná za obsah a bezproblémový chod časopisu. Na druhé straně se šéfredaktor zodpovídá vydavateli, což je v případě spolkových časopisů příslušná odborná společnost, která se více či méně podílí na financování časopisu s ohledem na zisk, resp. ztrátu, kterou odborný časopis vykazuje. Volba šéfredaktora, resp. jeho dosazení do pozice závisí na spolkových stanovách, nicméně vždy existuje určité dobové klima a osobnosti, které situaci ovlivňují. Ve smutných dobách úpadku odborné společnosti a spolkového časopisu, např. v období

války, je naopak osoba šéfredaktora vnímána jako záchrana. Pozice šéfredaktora Chemických listů nikdy nebyla příliš lukrativní záležitostí, spíše odrážela vztah nositele k národním tradicím a postojům.

Chemické listy a před nimi Listy chemické se pyšní dlouhou tradicí (145 let bez přerušení) a během své historie zažily mnohé. Předcházelo jim založení Studentského přírodovědného spolku Isis (1866)¹, jehož posláním bylo „... vzájemným sdělováním úkoly theoretické a praktické řešiti a ku chemickému vzdělávání a povznesení svých členů, jakož i ku zvelebení chemického průmyslu v Čechách se přičiňovati“². Po založení Isisu bylo snahou zřídit i spolkový časopis, a tak první ročník Listů chemických vychází v roce 1877 (obr. 1). Určitá časová období existence spolkového časopisu jsou spjata s osobami šéfredaktorů a jejich životními osudy. V dosavadní historii časopisu se od roku 1908 na pozici šéfredaktorů vystřídal 10 osob a doba, po kterou tuto pozici zastávaly, kolísá od 8 měsíců (M. Kraus) do 37 let (J. Gut). V éře Listů chemických pozice šéfredaktora neexistovala, v prvních číslech se hovoří pouze o osobách časopis redigujících a posléze o redaktorech. Životopisy šéfredaktorů jsou zajímavou exkurzí do historie Chemických listů a osvětlují vlivy, kterými časopis procházel na pozadí tehdejšího stavu a formování chemické komunity v Čechách. V celé dlouhé historii časopisu je však vždy patrná snaha, ze strany tehdejších vedoucích chemických osobností a funkcionářů, časopis udržet a rozvíjet, jako projev identity národní chemické komunity. Zatímco pro počátky časopisu byla klíčovou osobností prof. Karla Preise, tak pro překonání období 1. světové války sehrály významnou roli osobnosti prof. Josefa Hanuše a prof. Emila Votočka. O překonání období 2. světové války se zasloužil, poněkud zapomenutý, Dr. Otakar Webr. Po 2. světové válce až do 60. let minulého století Chemické listy nepochybně a v dobrém slova smyslu ovlivnil prof. František Šorm, někdejší předseda Československé akademie věd (ČSAV). Ten ve velmi turbulentním období 1946–1959, kdy o pozici šéfredaktora evidentně nebyl zvláštní zájem a vystřídal se na ní čtyři chemici, vždy dokázal najít vhodnou osobnost (v konkrétních situacích ve spolupráci s prof. Wichterlem a prof. Bažantem), než se mu povedlo dlouhodobě zakotvit Chemické listy pod šéfredaktorováním Dr. Jiřího Guta (od 1959).

Co se týče financování, tak Karel Preis financoval Listy chemické 15 let hlavně ze svých prostředků, tzn. do roku 1891 (jeho následovníci už to nikdy nezopakovali), potom plně financování přešlo na Spolek chemiků českých, který byl hlavně v počátcích své existence bohatě dotován českým chemickým a potravinářským průmyslem a pak také částečně státem. Od roku 1951 převzal financování časopisu Ústřední ústav chemický a po něm ČSAV. Současné financování Chemických listů je pokrýváno ze

Obr. 1. Titulní strana I. ročníku Listů chemických

zdrojů, které časopis vytváří za spoluúčasti České společnosti chemické.

Celým příběhem Chemických listů a jejich šéfredaktorů se jako červená nit táhne nalezení správné proporce mezi příspěvky vědeckými a průmyslovými (aplikačními). Zakladatel Karel Preis byl sice vysokoškolským profesorem, ale i cukrovarnickým průmyslníkem. Brzo po založení Listů chemických (1876) proto zakládá i specializovanější a průmyslově orientované Listy cukrovarnické (1883). Další vývoj obsahu Listů chemických směrem k vědeckému zaměření a odklonu od průmyslové praxe se asi nezdál profesorům Antonínu Bělohoubkovi a Františku Štolbovi, a tak v roce 1891 začínají vydávat Časopis pro průmysl chemický. Situace časopisů kopíruje vzájemné vztahy, rozdělování a slučování Chemické společnosti a Společnosti pro průmysl chemický v českých zemích¹. Snaha více „zprůmyslnit“ Listy chemické končí v roce 1907 jejich sloučením s Časopisem pro průmysl chemický do jednoho titulu: Chemické listy s podtitulem pro vědu a průmysl. Podtitul však z titulu brzo mizí. S příchodem Dr. Webra do pozice šéfredaktora, v roce 1927, se opět oživuje otázka většího zapojení autorů z průmyslu, ale nakonec zůstává pouze u snahy, vzhledem k malému zájmu průmyslníků publikovat vůbec³. Historie se opakuje

s časopisem Chemický průmysl⁴, založeným v roce 1951 a zaniklým v roce 1999 pro nedostatek příspěvků, přičemž jeho redaktori, profesori Josef Horák a Zdeněk Bělohlav, přecházejí do redakce Chemických listů. Šéfredaktori Chemických listů byli a jsou buď pracovníci Akademie věd, nebo vysokoškolskí pedagogové a tím je také dáno převažující vědecké zaměření časopisu.

2. Karel Preis

Prof. Ing. Dr.h.c. a c.k. dvorní rada, zakladatel Listů chemických a jejich redaktor v letech 1876–1896.

Karel Preis

Život a dílo prof. Karla Preise bylo zpracováno mnohokrát^{5–7}, a tak je těžké napsat něco nového. Narodil se 20. 8. 1846 v Praze a zemřel 27. 4. 1916 rovněž v Praze. Prof. Preis je výraznou chemickou osobností přelomu 19. a 20. století v Čechách. Vysokoškolská studia absolvoval v roce 1867 na Císařské a královské české vysoké škole technické v Praze a Spolkové vysoké technické škole v Curychu. Jeho prvním pracovním místem byla železno-rudná huť v Komárově u Hořovic, kde však dlouho nezůstal a brzy nastoupil jako asistent Vojtěcha Šafaříka, prvního profesora chemie na české polytechnice. Tam se záhy stal docentem, v roce 1876 byl jmenován mimořádným profesorem a v roce 1882 řádným profesorem anorganické a analytické chemie. V odborné práci se věnoval především cukrovarnictví, anorganické a analytické chemii. Výrazně se podílel na výchově následující generace významných českých chemiků, např. Emila Votočka a Josefa Hanuše, a vydal řadu chemických učebnic. Vedle toho prošel nejvyššími akademickými funkcemi, v letech 1885–1886 byl rektorem Císařské a královské české vysoké školy technické v Praze. Dosáhl i titulu c.k. dvorního rady a obdržel rakouský Řád železné koruny.

V roce 1876 založil Listy chemické, jako důsledek vyvrcholení obrozených snah českého národa a důležitý komunikační prostředek českých chemiků. Redigoval je 20 let, postupně v součinnosti s Antonínem Bělohoubkem (1876–1878), Karlem Kruisem (1879–1884) a Bohuslavem Raýmanem (1885–1891). V letech 1892–1896 je redigoval sám.

V roce 1893 prezentuje Karel Preis překvapivý názor, zda by nebylo účelnější zastavit vydávání Listů chemických a vrátit se k vydávání občasných publikací po vzoru Šafaříkových Zpráv chemických¹². Naštěstí však k tomu nedošlo.

Na paměť našeho zakladatele byla v roce 1996 Českou společností chemickou zřízena Preisova cena, každoročně udělovaná za nejlepší práci uveřejněnou v Chemických listech⁸.

3. Emil Votoček

Prof. Ing. Dr.h.c., redaktor v letech 1902–1907.

Emil Votoček

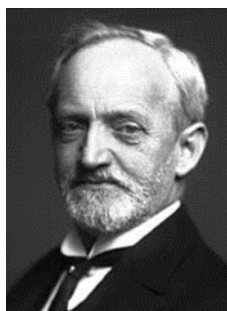
Po odchodu Karla Preise z redakce Listů chemických najal Spolek chemiků českých k redigování časopisu Dr. Otakara Šulce a prof. Josefa Mašína za plat 100 zlatých

ročně pro každého. Tito pánové redigovali časopis v letech 1897–1900, a potom v roce 1901 prof. Mašín sám. V roce 1902 přichází do redakce prof. Emil Votoček a časopis rediguje s prof. Mašínem v letech 1902–1903, potom s prof. Františkem Plzákem v letech 1904–1906 a nakonec v roce 1907 s profesory Plzákem, Františkem Štolbou a Antonínem Nydrlem. Prof. Votoček byl redaktorem 6 let.

S prof. Votočkem přichází do redakce výrazná chemická osobnost a zástita časopisu^{9,10}. Narodil se 5. 10. 1872 v Hostinném a zemřel 11. 10. 1950 v Praze. Působil na pražské polytechnice, kde se v roce 1907 stal profesorem experimentální anorganické a organické chemie. V letech 1921–1923 zastával funkci rektora Českého vysokého učení technického (ČVUT) v Praze. Světového uznání dosáhl svými pracemi o chemii cukrů a zasloužil se rovněž o české chemické názvosloví. Prof. Votoček byl výrazně frankofilně orientován. Za jeho dílo mu byl udělen čestný doktorát šesti významných univerzit včetně pařížské Sorbonny. Také byl jmenován důstojníkem Čestné legie. Vzhledem ke své mimořádné jazykové vybavenosti (ovládal pět cizích jazyků) prof. Votoček českou chemii významně reprezentoval a propagoval v zahraničí. Byl prvním zástupcem České společnosti chemické v Mezinárodní unii pro čistou a užitou chemii (IUPAC). Spolu s prof. Jaroslavem Heyrovským založil v roce 1929 časopis Collection of Czechoslovak Chemical Communications / Collection des travaux chimiques Tchécoslovaques. Za zmínku stojí, že byl i hudebním skladatelem a hudebním teoretikem.

4. Josef Hanuš

Prof. Ing., Dr.h.c., první šéfredaktor v letech 1908–1926.

Josef Hanuš

Prof. Hanuš se narodil 13. 1. 1872 v Jilemnici a zemřel 24. 12. 1955 v Praze¹¹. Vystudoval chemii na pražské polytechnice. Svoji kariéru začal jako asistent prof. Karla Preise a posléze se stal profesorem analytické a potravinářské chemie na ČVUT v Praze, na kterém v letech 1927–1928 zastával i pozici rektora. Výrazná je jeho činnost spolková, byl prvním jednatelem České společnosti chemické. V roce 1952 se stal akademikem ČSAV. Ve výzkumné oblasti se zabýval především studiem organických analytických činidel a jejich využití v potravinářské a anorganické chemii. Byl vynikajícím a oblíbeným pedagogem.

V roce 1907 tehdejší Česká společnost chemická (ČSCH) reorganizovala dosavadní Listy chemické a přejmenovala je na Chemické listy. Rok poté, v roce 1908, redaktori Votoček, Plzák, Štolba a Nydrle dospěli k názoru, že za vydávání časopisu musí být zodpovědná jedna osoba a volba padla na prof. Josefa Hanuše, který v posléze ustavené funkci šéfredaktora působil do roku 1926, a tak řídil časopis 19 let. V redakci časopisu však nadále zůstal i prof. Votoček (až do roku 1926), který překládal souhrny prací do francouzštiny.

Ačkoliv jsou zásluhy prof. Hanuše o ČSCH a Chemické listy velké¹², on sám prý vystupoval spíše jako skromný pracovník v pozadí. Propagoval zejména ediční činnost spolkovou. V roce 1924 publikoval názory¹³, že Chemické listy je třeba vydávat častěji než jedenkrát měsíčně a navíc je třeba rozšířit hospodářskou činnost a také stati v časopisu, zaopatřovat knihy a pomůcky pro školy i průmysl, navazovat styky s cizinou a jejími společnostmi chemickými, a snažit se pro ČSCH vybudovat vlastní chemický dům. Bohužel k tomu však nedošlo, protože u mnoha chemiků narážel na odbornou i stavovskou netečnost cokoliv měnit.

Osoba prof. Hanuše patří v české, chemicko-spolkové komunitě k nejzasloužilejším, a tak na jeho počest byla v roce 1966 zřízena Hanušova medaile jako nejvyšší vyznamenání ČSCH za zásluhy o rozvoj chemie v kterékoliv její oblasti¹⁴. V rodné Jilemnici vytvořili na přelomu 70. a 80. let 20. století sochaři Antonín Kulda a Ladislav Kozák, v Harrachově ulici na nároží domu č. p. 103 (škola), pamětní desku s bustou Josefa Hanuše.

5. Otakar Webr

Ing. Dr. techn., druhý šéfredaktor v letech 1927–1945.

Fotografie O. Webra se nezachovala, tak je pro ilustraci uveden erb jeho předka, rytíře z Pravomilu

Otakar Webr (někdy je psán i Weber, ale podle genealogických informací je správně Webr, v pražské konskripci je veden jako Ottokar) se narodil 30. 1. 1901 v Praze na Smíchově^{15–17}. Zemřel po roce 1946 (přesné datum se nepodařilo nalézt). Byl vnukem Josefa Webra (1831–1908), který byl, jako nositel Řádu železné koruny III. třídy (1884), povýšen majestátem císaře Františka Josefa I., daným ve Vídni 16. 1. 1885, do rakouského rytířského stavu s přídomkem z Pravomilu^{18,19}. Dědeček Josef Webr byl c.k. zemským inspektorem pro reálky a gymnázia v Čechách. Otec, JUDr. Jan Webr (1873–1940), byl c.k. soudním adjunktem v Praze a měl za manželku Olgu Preisovou (1878–1942), dceru Karla Preise, zakladatele Listů chemických, takže šéfredaktor Otakar Webr byl jeho vnukem a to je možná důvod, ke kterému se přihlídklo při jeho výběru na šéfredaktorskou pozici.

Otakar Webr vystudoval chemii na Vysoké škole chemicko-technologického inženýrství ČVUT v Praze a jako žák prof. Votočka u něho, na Katedře organické chemie, vypracoval v letech 1924–1925 doktorskou práci na téma „Výzkumy o zásaditých podvojných tetrakuprosolech“ (směs modré skalice a kyseliny citronové). Ve své odborné práci se věnoval problematice skla, barev, syntéze morfinu, nízkoteplotní destilaci uhlí a do Chemických listů přispíval články zejména o chemickém průmyslu v ČSR.

Po dlouholetém působení Josefa Hanuše se Dr. Webr ujal vedení časopisu v roce 1927. V tomto roce se prof. Hanuš stal rektorem ČVUT v Praze, takže předání šéfredaktorského žezla bylo pochopitelné. Dr. Webr byl redakční profesionál a redakční práci řídil ve spolupráci nejdříve s Janem Šeborem, později pak s Jaroslavem Voříškem. Dr. Webr dokázal udržet časopis v těžkých letech válečných, přes potíže ekonomické a nedostatek kvalitních příspěvků (v roce 1945 vyšla pouze čtyři čísla). V roce 1946 z redakce Chemických listů odešel do nové pozice v průmyslu³ a další informace o něm mizí.

Po dlouholetém působení Josefa Hanuše se Dr. Webr ujal vedení časopisu v roce 1927. V tomto roce se prof. Hanuš stal rektorem ČVUT v Praze, takže předání šéfredaktorského žezla bylo pochopitelné. Dr. Webr byl redakční profesionál a redakční práci řídil ve spolupráci nejdříve s Janem Šeborem, později pak s Jaroslavem Voříškem. Dr. Webr dokázal udržet časopis v těžkých letech válečných, přes potíže ekonomické a nedostatek kvalitních příspěvků (v roce 1945 vyšla pouze čtyři čísla). V roce 1946 z redakce Chemických listů odešel do nové pozice v průmyslu³ a další informace o něm mizí.

6. Josef Koštíř

Prof. RNDr., třetí šéfredaktor v letech 1946–1951.

Josef Koštíř

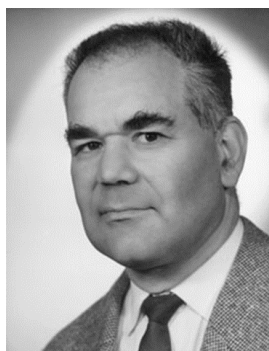
Prof. Koštíř se narodil 25. 3. 1907 v Hroněticích u Nymburka a zemřel 26. 8. 2000 v Praze²⁰. V roce 1926 se zapsal na Vysokou školu chemicko-technologického inženýrství ČVUT v Praze, ale brzo přestoupil na Přírodovědeckou fakultu University Karlovy (PřF UK), kde v roce 1930 dokončil doktorské studium pod vedením doc. Františka Balaše. Potom se odstěhoval na Slovensko, kde byl několik let gymnaziálním profesorem v Levoči. Na přelomu let 1934/1935 se vrátil do Prahy a učil na středních školách a přitom spolupracoval s profesory B. Němcem a J. Stoklasou na výzkumu fotosyntézy. Na sklonku 2. světové války přešel do výzkumné laboratoře farmaceutické firmy B. Frágner v Horních Měcholupech (později Spofa n.p. a dnes Zentiva k.s.). Stal se vedoucím výzkumné skupiny, které se podařilo u nás poprvé izolovat penicilin (pracovně nazvaný mykoin BF 510). Po znovuvotevření

vysokých škol se vrátil na PřF UK, kde se v roce 1946 habilitoval a stal se docentem Ústavu organické chemie. Stojí za zmínku, že v roce 1947 publikoval, jako jeden z prvních u nás, práci v časopise Nature, o fluorescenci tryptofanu²¹. V roce 1952 byl jmenován prvním profesorem biochemie v ČSR a stal se vedoucím Biochemického ústavu a pozdější Katedry biochemie na PřF UK.

V roce 1946 stálo vedení ČSCH před nelehkým úkolem nalézt náhradu za Dr. Webra v čele Chemických listů. Volba padla na tehdy 39letého Josefa Koštíře. Za výběrem stál určitě Josef Hanuš a možná i Jaroslav Heyrovský, vzhledem k působení J. Koštíře na PřF UK. Zásluhou nového šéfredaktora Chemické listy překonaly brzy poválečnou recesi. Doba, ve které byl J. Koštíř šéfredaktorem Chemických listů, jistě nebyla lehká. Možná napomohl i fakt, že v 50. letech minulého století byla chemie propagována a označována za velmi perspektivní obor.

7. Josef Rudinger

Prof., DrSc., čtvrtý šéfredaktor v letech 1952–1954.

Josef Rudinger

Prof. Rudinger se narodil 20. 4. 1924 v Jeruzalémě a zemřel 30. 4. 1975, zřejmě v Curychu²². Za 2. světové války sloužil ve Velké Británii u 311. československé bombardovací peruti Královského letectva (RAF). Vysokoškolské studium absolvoval ve Velké Británii, v roce 1949 se vrátil do Československa a ihned se stal významnou osobností tvořícího se vědeckého týmu okolo prof. Františka Šorma. Nejprve pod jeho vedením krátce působil na Katedře technologie látek organických Vysoké školy chemicko-technologického inženýrství ČVUT v Praze, a pak jej následoval do nově vzniklého Ústředního ústavu chemického (posléze Ústav organické chemie ČSAV a dnes Ústav organické chemie a biochemie (ÚOCHB) AV ČR) a zde se stal vedoucím skupiny peptidů. J. Rudinger se svým týmem vypracoval, jako první u nás, realizovatelnou syntézu peptidového hormonu oxytocinu, který se používal jako významné léčivo, za což obdržel v roce 1956 Státní cenu. V úspěšné kariéře pokračoval a v roce 1964 byl jmenován profesorem na Vysoké škole chemicko-technologické v Praze (VŠCHT Praha) pro obor organická biochemie a v roce 1965 působil jako hostující profesor na Yaleově univerzitě v USA. Po srpnové okupaci v roce 1968 emigroval a posléze se usídlil v Curychu na ETH,

kde byl v roce 1970 jmenován řádným profesorem molekulární biologie na Ústavu molekulární biologie a biofyziky, jehož se v roce 1973 stal i ředitelem.

Od ročníku 45 (1951) přestaly být Chemické listy spolkovým periodikem a odpovědným za jejich vydávání a financování se stal Ústřední ústav chemický, čímž byl časopis vlastně „znárodněn“. V roce 1952 byla založena Československá akademie věd (ČSAV) a vzhledem k jejímu poslání se i náplň Chemických listů opět posunula především k publikování základního vědeckého výzkumu. Zřejmě v této době se upřesnilo i poslání Chemických listů, které měly sloužit jako „tréninkové hřiště“ pro začínající autory pro jejich budoucí publikování, především v časopise Collection of Czechoslovak Chemical Communication. Bylo častou praxí, že v jednom časopise vyšla práce v češtině a ve druhém její překlad do světového jazyka, i to, že recenzní řízení v „domovském“ ústavu bylo provedeno vedoucím oddělení, který publikaci povolil. Do funkce šéfredaktora vybral prof. Rudingera evidentně prof. Šorm, jako svého blízkého spolupracovníka. I když byl prof. Rudinger uznávanou vědeckou osobností světového formátu, jeho působení v čele Chemických listů bylo pouze tříleté, zřejmě ho plně zaměstnaly úkoly spojené s budováním ÚOCHB ČSAV. V redakci však zůstal až do roku 1957.

Kariéru talentovaného a charizmatického vědce, prof. Rudingera, o němž bylo známo, že sice nevynikal manuální zručností, ale proslul originálním myšlením, zastavila smrtelná choroba, a tak zemřel relativně mladý, ve věku 50 let.

8. Blahoslav Sedláček

Ing. Dr., DrSc., pátý šéfredaktor v letech 1955–1957.

Blahoslav Sedláček

Dr. Sedláček se narodil 10. 10. 1925 v Drahotušicích na Moravě a zemřel 5. 12. 1999 v Praze ve věku 74 let²³. Vysokoškolská studia absolvoval na Vysoké škole technické v Brně. Začátkem šedesátých let se přestěhoval do Prahy, kde získal pozici vedoucího laboratoře fyzikální chemie na ÚOCHB ČSAV. Tehdy významně přispěl k objasnění chování biopolymerů v roztoku a k problematice jejich denaturace. Jeho práce upoutaly pozornost Otty Wichterleho a posléze se stal jedním z jeho nejbližších spolupracovníků. Koncem padesátých let, kdy se formovaly

představy o založení Ústavu makromolekulární chemie (ÚMCH) ČSAV (založen v roce 1959), se prof. Wichterle obrátil na Blahoslava Sedláčka, aby se stal vedoucím jeho fyzikální části. Dr. Sedláček se věnoval především optickým metodám, zejména rozptylu světla, a významně přispěl k objasnění tvorby a struktury hydrofilních gelů. Dr. Sedláček se, vedle prof. Wichterleho, významně podílel na tom, že se ÚMCH ČSAV stal základním místem výzkumu polymerů u nás a ve světě získal pověst předního a uznávaného pracoviště.

Šéfredaktorem Chemických listů se Dr. Sedláček stal zřejmě na základě doporučení prof. Šorma a prof. Wichterleho v roce 1955, velmi pravděpodobně ještě v době, kdy byl zaměstnán na ÚOCHB. V této době byly Chemické listy již pevně zasazeny ve struktuře ČSAV, nicméně ediční práce byla Dr. Sedláčkovi určitě blízká. Na pozdějším ÚMCH ČSAV řídil jeho publikační činnost a všemožně ji podporoval. Zavedl vydávání řady tzv. Malých makromolekulárních monografií, k jejichž autorství byli zváni ti nejpopulárnější z celé republiky a které se výborně ujaly na jiných výzkumných pracovištích a na vysokých školách. „Blahoš“ se staral o to, aby ústav měl dostatek kvalitního vědeckého dorostu a aby výchova budoucích badatelů byla na špičkové úrovni.

Působení Dr. Sedláčka v čele časopisu bylo pouze tříleté. Zřejmě ho také, jako J. Rudingera, brzo „pohltily“ úkoly spojené s budováním ÚMCH ČSAV, a tak v roce 1958 funkci šéfredaktora opustil.

9. Miloš Kraus

Ing. Dr., DrSc., šestý šéfredaktor v roce 1958.

Miloš Kraus

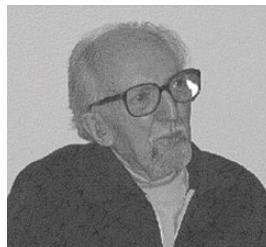
Dr. Kraus se narodil 3. 4. 1927 a zemřel 22. 8. 1998 v Praze ve věku 71 let²⁴. Svoje vysokoškolská studia absolvoval v roce 1951 na Katedře technologie látek organických Vysoké školy chemicko-technologického inženýrství ČVUT v Praze. Diplomovou práci vypracoval pod vedením tehdejšího Ing. Vladimíra Bažanta na Ústavu organické chemie 2 Vysoké školy chemicko-technologického inženýrství ČVUT v Praze, vedeném tehdy prof. Šormem. Zde také v roce 1955 absolvoval postgraduální studium formou řádné vědecké aspirantury. V období let 1954 až 1959 působil v pozici vědeckého pracovníka v Technologickém oddělení Ústavu organické chemie ČSAV. Po reorganizaci tohoto pracoviště nastoupil od roku 1960 do nově zřízeného Ústavu teoretických základů chemické techniky (ÚTZCHT) ČSAV (dnes Ústav chemických procesů (ÚCHP) AV ČR), jehož ředitelem byl tehdy prof.

Vladimír Bažant. Dr. Kraus získal pozici vedoucího oddělení heterogenních reakcí, intenzivně se rozvíjející oblasti, a ve svém týmu vychoval mnoho vědeckých aspirantů jak pro mnohá externí pracoviště i průmyslová výzkumná centra, tak pro svůj tým, který úspěšně vedl až do roku 1989. Jako průkopník heterogenní katalýzy spolupracoval s průmyslem v oboru hydrorafinačních katalyzátorů a katalytických procesů pro výrobu speciálních chemikálií. V roce 1966 získal titul DrSc. Je nepochybné, že se Dr. Kraus stal po zásluze respektovaným a mezinárodně uznávaným odborníkem.

Šéfredaktorování Chemických listů se Dr. Kraus ujal v roce 1958, zřejmě na popud prof. Šorma a prof. Bažanta. Jeho mise v čele časopisu byla pouze epizodní a trvala od května do prosince, než převážily úkoly, které měl s tehdy nově budovaným ÚTZCHT ČSAV. Činnost Dr. Krause v ediční oblasti však tímto neskončila, byl i redaktorem časopisu Collection of Czechoslovak Chemical Communications, členem tří redakčních rad mezinárodních časopisů v oboru katalýzy, předsedou Ediční komise pro chemii Státního nakladatelství technické literatury (SNTL) a členem ediční komise Vědeckého kolegia ČSAV. Kromě toho se Dr. Kraus věnoval rozsáhlým vědecko-organizačním činnostem, např. předsedal odborné sekci Katalýza ČSCH. V roce 1987 byl členem kolektivu oceněného pamětní cenou ČSAV a BAV (Bulharské akademie věd) – Zlatou medailí J. Heyrovského. Miloš Kraus, společně s Karlem Bláhou a Jiřím Dvořákem, je autorem známé příručky „Jak psát o chemii“²⁵.

10. Jiří Gut

Ing. Dr., DrSc., sedmý šéfredaktor v letech 1959–1996.

Jiří Gut

Dr. Gut se narodil 22. 2. 1923 v Praze²⁴. Vystudoval Vysokou školu chemicko-technologického inženýrství ČVUT v Praze (Ing. 1949), a pak tamtéž působil jako odborný asistent na Katedře organické chemie do roku 1953, pod vedením prof. Rudolfa Lukeše. Krátce po založení Ústavu organické chemie ČSAV v roce 1953 (dnes ÚOCHB AV ČR) přešel na tento ústav a až do roku 1962 zde vykonával funkci zástupce ředitele pro vědeckou činnost. Svoji vědeckou práci zaměřil na chemickou syntézu složek nukleových kyselin a jejich analogů a později na výzkum heterocyklů. V roce 1953 obdržel, společně s akademikem Františkem Šormem, Státní cenu za syntézu léčiva chloramfenikolu. Za zmínku stojí i jeho dlouholetá spolupráce s tehdejšími podnikem Chemopharma v Ústí nad Labem. V roce 1966 získal vědeckou hodnost DrSc.

Do redakce Chemických listů přišel v roce 1955 a v roce 1959 převzal od Miloše Krause funkci šéfredaktora časopisu a evidentně v ní našel zalíbení. Vedení Chemických listů se tak opět vrátilo na ÚOCHB ČSAV. Funkci šéfredaktora vykonával až do roku 1996, kdy ji předal Bohumilovi Kratochvílovi. V historii Chemických listů byl tak nejdéle sloužícím šéfredaktorem (37 let). V jeho éře se Chemické listy opět staly periodikem Československé společnosti chemické (ČSSCH) a byly financovány ČSAV, protože ČSSCH byla vlastně její součástí. Ovšem za několik let po roce 1989 přešlo financování na časopis samotný a Českou společnost chemickou. Odbornou a redakční práci Dr. Guta ocenila Československá společnost chemická Hanušovou medailí (1983) a Česká společnost chemická udělením čestného členství (1993).

Dr. Gut byl vynikajícím redakčním stylistou, historikem, básníkem a chemickým humoristou. Kromě toho pěstoval orchideje, hrál divadlo a působil v Klubu přátel divadla Semafor. Humorná chemická dílka, která podepisoval pseudonymem –ut nebo ve dvojici s Dr. Vlastimilem Heroutem –utut, jsou starší generaci badatelů v oblasti „porkanové chemie“ dobře známa. V adventní době tradičně předával členům redakčního kruhu svoji báseň k novému roku, kultivoval redaktory vlastivědnými vycházkami a na redakčním kruhu jim vždy poskytoval dostatečný prostor pro intelektuální diskuse k aktuálním tématům. Redakční kruhy vedl jemně a nenásilně. Jeho nejbližším redakčním spolupracovníkem a vrstevníkem byl doc. Jiří Volke (1926–2011)²⁷, který do redakce přišel v roce 1959, tzn. že redaktorem Chemických listů byl dlouhých 52 let.

Dr. Gut zemřel v době vrcholící povodně v Praze, v pátek 16. 8. 2002, po krátké a těžké nemoci, ve věku nedožitých 80 let²⁸. Jeho zásluhy o Chemické listy jsou obrovské a předal je svým následovníkům, řečeno jeho slovy, „... způsobilé k pokračování“.

11. Závěr

K napsání tohoto příspěvku autory kvalifikovalo, že jsou dlouholetými funkcionáři České společnosti chemické, redaktory Chemických listů a pokročilými seniory. Kromě toho je spojuje záliba v genealogii, prohlížení digitálních či zaprášených archivů a matrik, čtení mezi řádky a hledání historické pravdy a smyslu. Výsledkem našeho snažení jsou životopisy zakladatele Listů chemických, jejich významného redaktora (E. Votoček) a potom osmi nežijících šéfredaktorů Chemických listů. Ačkoliv měli uvedení pánové i řadu dalších aktivit, především vědeckých, pedagogických a organizačních, jednotlivé statí jsou psány zejména s ohledem na jejich působení v čele časopisu a na okolnosti, které k tomu vedly. O některých redaktorech a šéfredaktorech nalézáme na webu a v literatuře dostatek informací, především o těch, kteří byli chemickými hvězdami své doby: Karel Preis, Emil Votoček, Josef Hanuš, Josef Košťtř, Jiří Gut. Navíc k osobám počínaje Josefem Košťtřem a následujícím nás i pamětníky váží osobní vzpomínky. O ostatních je toho k dispozici daleko méně, a tak zmapovat všechny šéfredaktory a získat jejich

fotografie byla náročná výzva. V této souvislosti jsme prošli především dobová čísla Chemických listů, dostupné archiválie a také oslovili řadu pamětníků s žádostí o pomoc. Tímto vyjadřujeme svůj dík, zejména pánům Jiřímu Haníkovi, Karlu Aimovi, Petru Klusoňovi, Ivanu Wichterlemu, Pavlu Anzenbacherovi, Jiřímu Podešvovi a Václavu Pačesovi za jejich přispění při pátrání po dobách dávno minulých.

Jsme si vědomi, že v tomto příspěvku není prezentována vyčerpávající informace o všech šéfredaktorech Chemických listů, leč přinášíme to, co se našemu badatelskému úsilí podařilo na tomto místě a v tomto čase objevit. Předpokládáme, že v době budoucí bude podobná snaha ještě obtížnější, a proto věříme, že náš předložený výsledek bude přijat veřejností s pochopením. Pokud by někdo ze čtenářů měl nebo objevil další informace, s radostí je uvítáme.

LITERATURA

1. Drašar P.: Chem. Listy 115, 506 (2021).
2. Drašar P.: Chem. Listy 114, 469 (2020).
3. Hanuš J.: Chem. Listy 40, 81 (1946).
4. <https://katalog.vsb.cz/documents/121667?locale=cs>, staženo 25. 4. 2021.
5. https://cs.wikipedia.org/wiki/Karel_Preis, staženo 25. 4. 2021.
6. Podešva J.: Chem. Listy 101, 371 (2007).
7. Gut J.: Chem. Listy 92, 99 (1998).
8. <https://csch.cz/o-spolecnosti/oceneni/cena-karla-preise/>, staženo 29. 4. 2021.
9. https://cs.wikipedia.org/wiki/Emil_Voto%C4%8Dek, staženo 29. 4. 2021.
10. <https://www.vscht.cz/skola/historie/votocek>, staženo 20. 4. 2021.
11. [https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Hanu%C5%A1_\(chemik\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Hanu%C5%A1_(chemik)), staženo 20. 4. 2021.
12. Hanč O.: 100 let Československé společnosti chemické, její dějiny a vývoj 1866–1966. Academia, Praha 1966.
13. Hanuš J.: Chem. Listy 18, 27 (1924).
14. <https://csch.cz/o-spolecnosti/oceneni/hanusova-medaile/>, staženo 10. 4. 2021.
15. Digitalizované pobytové přihlášky pražského policejního ředitelství (konskripce) 1850–1914, Národní archiv Praha; <http://digi.nacr.cz/prihlasky2/>, staženo 22. 4. 2021.
16. Lomičová M., Lomič V.: Sborník VŠCHT Praha A 19, 141 (1979).
17. <https://www.myheritage.cz/research/collection-1/myheritage-rodokmeny?itemId=310513901-1-237&action=showRecord&recordTitle=Otakar+Weber>, staženo 21. 4. 2021.
18. <https://www.myheritage.cz/research/collection-1/myheritage-rodokmeny?itemId=164999391-2-4&action=showRecord&recordTitle=Otakar+ryt%C3%AD%C5%99+Webr+z+Pravomilu>, staženo 21. 4. 2021.
19. https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Webr, staženo

21. 4. 2021.
20. <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2007/cislo-4/josef-vaclav-kostir.html>, staženo 22. 4. 2021.
21. Kostir J.: *Nature* 160, 266 (1947).
22. <http://abicko.avcr.cz/2014/04/09/>, staženo 17. 4. 2021.
23. <http://chemicke-listy.cz/Bulletin/bulletin312/bulletin312.html>, staženo 10. 4. 2021.
24. Hanika J.: osobní vzpomínky, 2021.
25. Bláha K., Dvořák J., Kraus M.: *Jak psát o chemii*. Academia, Praha 1974.
26. http://biography.hiu.cas.cz/Personal/index.php/GUT_Ji%C5%99%C3%AD_22.2.1923-16.8.2002, staženo 10. 4. 2021.
27. Ludvík J.: *Chem. Listy* 100, 157 (2006).
28. Kratochvíl B.: *Chem. Listy* 96, 771 (2002).

B. Kratochvíl^a and P. Drašar^b (^a *Department of Solid State Chemistry, University of Chemistry and Technology Prague, Prague* ^b *Department of Chemistry of Natural Compounds, University of Chemistry and Technology Prague, Prague*): **Editors-in-Chief of the Chemické Listy Journal**

This article provides an overview of the deceased editors and editors-in-chief of the Chemické Listy journal. Their life fates were reflected into the history of the Journal and influenced its development and current position in the Czech chemical community.

Keywords: Listy Chemické, Chemické Listy, Karel Preis, Emil Votoček, Josef Hanuš, Otakar Webr, Josef Košťil, Josef Rudinger, Blahoslav Sedláček, Miloš Kraus, Jiří Gut

PŘEDSTAVITELÉ CHEMICKÉ OBCE V ČECHÁCH, ČESKOSLOVENSKU A NA SLOVENSKU

Pavel Drašar, redaktor

Vydala: Česká společnost chemická, Novotného lávka 5, CZ-116 68 Praha 1, v edici Chemické listy
v roce 2024

Šéfredaktor: prof. RNDr. Vlastimil Vyskočil, Ph.D.
Odpovědný redaktor: prof. RNDr. Pavel Drašar, DSc.
Prepress: Ing. Radmila Řápková

Počet stran: 74
Vydání: první
Doporučená cena: neprodejné, zdarma

